

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SİGARA BAĞIMLISI ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI,
ALKOL BAĞIMLILIĞI, SİBER MAĞDURİYET
VE SİBER ZORBALIK**

Ebru ÇETİN

**DİSİPLİNLERARASI ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Nergis CANTÜRK**

**ANKARA
2020**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SİGARA BAĞIMLISI ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI,
ALKOL BAĞIMLILIĞI, SİBER MAĞDURİYET
VE SİBER ZORBALIK**

Ebru ÇETİN

**DİSİPLİNLERARASI ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Nergis CANTÜRK**

**ANKARA
2020**

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan deneysel çalışma/araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Ebru ÇETİN

Tarih:

İmza:

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
İçindekiler	iii
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Şekiller	x
Çizelgeler	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Gençlik	1
1.1.1. Üniversite Döneminin Gençlik Çağındaki Yeri ve Etkisi	2
1.2. Bağımlılık	3
1.2.1. Sigara Bağımlılığı	5
1.2.1.1. Sigara Bağımlılığı Tanı Kriterleri	5
1.2.1.2. Sigara Bağımlılığının Sağlık Üzerine Etkileri	6
1.2.1.3. Dünyada ve Türkiye’de Sigara Kullanım Yaygınlığı	7
1.2.1.4. Üniversite Gençliği ve Sigara Kullanımı	8
1.2.2. Alkol Bağımlılığı	10
1.2.2.1. Alkol Bağımlılığı Tanı Kriterleri	11
1.2.2.2. Alkol Bağımlılığının Sağlık Üzerine Etkileri	12
1.2.2.3. Dünyada ve Türkiye’de Alkol Kullanım Yaygınlığı	13
1.2.2.4. Dünyada ve Türkiye’de Alkol Kullanım Miktarı	15
1.2.2.5. Üniversite Gençliği ve Alkol Kullanımı	16
1.2.2.6. Sigara Bağımlılığı ile Alkol Bağımlılığı Arasındaki İlişki	18
1.2.3. İnternet Bağımlılığı	19
1.2.3.1. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri	20
1.2.3.2. İnternet Bağımlılığının Sağlık Üzerine Etkileri	22
1.2.3.3. Dünyada ve Türkiye’de İnternet Kullanım Yaygınlığı	24
1.2.3.4. Üniversite Gençliği ve İnternet Kullanımı	27
1.3. E-Zorbalık ve E-Mağduriyet	29

1.3.1. E-Zorbalığın Özellikleri	30
1.3.2. E-Zorbalığın Etkileri	30
1.3.3. Dünyada ve Türkiye’de E-Zorbalık ve E-Mağduriyet	32
1.3.4. Üniversite Gençliği ile E-Zorbalık ve E-Mağduriyetin İlişkisi	35
1.4. Çalışmanın Amacı	36
2. GEREÇ VE YÖNTEM	38
2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	38
2.2. Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması Evreni ve Örneklemi	38
2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	39
2.3.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	39
2.3.2. Alkol Ölçeği	39
2.3.3. İnternet Bağımlılık Ölçeği	40
2.3.4. E-Zorbalık Ölçeği ve E-Mağduriyet Ölçeği	40
2.4. Verilerin Toplanması	41
3. BULGULAR	42
3.1. Alkol Ölçeği’ne Ait Analizler	42
3.1.1. Alkol Ölçeği’ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları	42
3.1.2. Alkol Ölçeği Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi	47
3.2. İnternet Bağımlılık Ölçeği’ne Ait Analizler	51
3.2.1.İnternet Bağımlılık Ölçeği’ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları	51
3.2.2. İnternet Bağımlılık Ölçeği Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi	57
3.3. E-Zorbalık Ölçeği’ne Ait Analizler	61
3.3.1. E-Zorbalık Ölçeği’ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları	61
3.3.2. E-Zorbalık Ölçeği Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi	66
3.4. E-Mağduriyet Ölçeği’ne Ait Analizler	70
3.4.1. E-Mağduriyet Ölçeği’ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları	70
3.4.2. E-Mağduriyet Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi	74
3.5. Alkol Bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki ilişki	78
4. TARTIŞMA	80
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	101

ÖZET	105
SUMMARY	106
KAYNAKLAR	107
EKLER	117
Ek-1. Ankara Üniversitesi Etik Kurulu Kararı	117
Ek-2. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu Kararı	119
Ek-3. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı İzin Yazısı	120
Ek-4. Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanlığı İzin Yazısı	121
Ek-5. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı İzin Yazısı	122
Ek-6. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	123
Ek-7. Alkol Ölçeği	128
Ek-8. İnternet Bağımlılık Ölçeği	130
Ek-9. E-Zorbalık Ölçeği	132
Ek-10. E-Mağduriyet Ölçeği	133
ÖZGEÇMİŞ	134

ÖNSÖZ

Sigara ve alkol bağımlılık yapıcı maddelerin başında gelmektedir. Bağımlılık gelişme riskinin en fazla olduğu dönem ise 15-24 yaş aralığındaki gençlik dönemidir. İnternet kullanım oranının en fazla olduğu dönemde yine 16-24 yaş aralığındaki gençlik dönemidir. Gençlerin interneti çok sık kullanmaları ve henüz psikolojik olgunluğa erişmemiş olmaları internet bağımlılığı gelişmesi açısından risk grubu haline gelmelerinin en temel sebepleridir. Gençlik döneminde siber zorbalık yapma ve siber mağduriyet yaşama da zirve yapmaktadır. Tüm bu durumlar göz önüne alındığında bu çalışmayı yapmamızın amacı sigara bağımlısı üniversite öğrencilerinde alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyet durumlarını ve birbirleri arasında ilişki olup olmadığını saptamaktır.

Ögel ve arkadaşlarının geliştirdiği Alkol Ölçeği'ni, Güneş'ün geliştirdiği İnternet Bağımlılık Ölçeği'ni, Lam ve Li'nin geliştirdiği Gençdoğan ve Çikrikci'nin Türkçe'ye çevirdiği E-Zorbalık Ölçeği ve E-Mağduriyet Ölçeği'ni kullanılarak Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı tıp fakültesi, hukuk fakültesi, mühendislik fakültesi öğrencilerinde madde toplam puana göre alkol bağımlısı, internet bağımlısı, siber zorba ve siber mağdur olma durumları saptanmaya çalışılmıştır.

Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı tıp fakültesi, mühendislik fakültesi, hukuk fakültesi öğrencisi olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 300 öğrenci bu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler altı maddeden oluşan Alkol Ölçeği, 35 maddeden oluşan İnternet Bağımlılık Ölçeği, altı maddeden oluşan E-Zorbalık Ölçeği, beş maddeden oluşan E-Mağduriyet Ölçeği ve Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde madde toplam puana göre frekans dağılımları incelenmiştir.

Alkol Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 61,3'ü bağımlı olmayan grupta, yüzde 27,7'si eşik grupta, yüzde 8,3'ü risk grubunda, yüzde 2,7'si bağımlı grupta yer aldığı saptanmıştır. İnternet Bağımlılık Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 3,7'si bağımlı olmayan grupta, yüzde 63,3'ü eşik grupta, yüzde 29'u risk grubunda, yüzde 4'ü bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir. E-Zorbalık Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 91'i zorba olmayan grupta, yüzde 6,3'ü zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7'si zorba grupta yer aldığı belirlenmiştir. E-Mağduriyet Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 82,3'ü mağdur olmayan grupta, yüzde 15,3'ü mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3'ü mağdur grupta yer aldığı saptanmıştır.

Tez çalışması sırasında karşılaşılan olumsuz etken öğrencilerin sigara bağımlılığı, alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyet durumları ile ilgili bilgi verme konusunda çekince yaşamasıdır. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ile güvenilirlik ve gizlilik teminatı verilerek bu çekinceler ile başa çıkılmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmasının yürütülmesi ve yönetilmesi konusunda değerli bilgilerini ve desteklerini esirgemeyen Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü Kriminalistik Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nergis TURGUTLUGİL CANTÜRK'e, tez çalışmasına istatistiksel anlam kazandırılması konusunda engin bilgilerini ve desteklerini esirgemeyen Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi İstatistik Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Rukiye DAĞALP'e, tezin hazırlanması sırasında manevi desteklerini eksik etmeyen arkadaşlarım İsmail ÖZEN, Mehmet Sinan ÖVER, Bilge Seher GÜREL, Hacer Şevval BÜBER, Buse Deniz BULUŞ, Elif Tuğçe OKMAN'a, desteklerini hayatımın hiçbir aşamasında eksik etmeyen sevgili ailem Refik ÇETİN, Fatma ÇETİN, Halit ÇETİN, Şevval ÇETİN'e sonsuz teşekkür ederim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

%	Yüzde
ABŞÖ	Alkol Bağımlılığı Şiddeti Ölçeği
AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome
AKBT	Alkol Kullanım Bozukluğu Testi
AÖ	Alkol Ölçeği
APA	American Psychiatric Association
AÜHF	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜMF	Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi
AÜTF	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
CAGE TESTİ	Cut down, Annoyed, Guilty, Eye-opener Test
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
ESPAD	European Survey Project on Alcohol and Other Drugs
EMÖ	E-Mağduriyet Ölçeği
EZÖ	E-Zorbalık Ölçeği
HIV	Human Immunodeficiency Virus
İBDÖ	İnternette Bilişsel Durum Ölçeği
İBÖ	İnternet Bağımlılık Ölçeği
KMATT	Kısaltılmış Michigan Alkolizm Tarama Testi
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
KOAH	Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı
MATT	Michigan Alkolizm Tarama Testi
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PIKÖ	Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği
THSK	Türk Halk Sağlığı Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

WHO
YİBT

World Health Organization
Young İnternet Bağımlılığı Testi

ŞEKİLLER

Şekil 3.1. AÖ'nün yapısına ilişkin yığılma durumu	46
Şekil 3.2. İBÖ'nün yapısına ilişkin yığılma durumu	57
Şekil 3.3. EZÖ'nün yapısına ilişkin yığılma durumu	65
Şekil 3.4. EMÖ'nün yapısına ilişkin yığılma durumu	74

ÇİZELGELER

Çizelge 3.1. AÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	42
Çizelge 3.2. AÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	43
Çizelge 3.3. AÖ’nün güvenilirlik istatistikleri	43
Çizelge 3.4. AÖ’nün madde toplam istatistikleri	44
Çizelge 3.5. AÖ’nün sınıf içi korelasyon katsayısı	44
Çizelge 3.6. AÖ’nün KMO ve Bartlett’s testi	45
Çizelge 3.7. AÖ’nün toplam varyans çizelgesi	46
Çizelge 3.8. AÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	47
Çizelge 3.9. AÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	47
Çizelge 3.10. AÖ’nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler	48
Çizelge 3.11. AÖ’de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları	48
Çizelge 3.12. AÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları	49
Çizelge 3.13. AÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı	49
Çizelge 3.14. AÖ’de bağımlılık durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki	50
Çizelge 3.15. İBÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	51
Çizelge 3.16. İBÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	51
Çizelge 3.17. İBÖ’nün güvenilirlik istatistikleri	52
Çizelge 3.18. İBÖ’nün madde toplam istatistikleri	53
Çizelge 3.19. İBÖ’nün sınıf içi korelasyon katsayısı	54
Çizelge 3.20. İBÖ’nün KMO ve Bartlett’s testi	54
Çizelge 3.21. İBÖ’nün toplam varyans çizelgesi	55
Çizelge 3.22. İBÖ’nün döndürülmüş bileşen matrisi	56
Çizelge 3.23. İBÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	58

Çizelge 3.24. İBÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	58
Çizelge 3.25. İBÖ’nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler	59
Çizelge 3.26. İBÖ’de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları	59
Çizelge 3.27. İBÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları	60
Çizelge 3.28. İBÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı	60
Çizelge 3.29. İBÖ’de bağımlılık durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki	61
Çizelge 3.30. EZÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	61
Çizelge 3.31. EZÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	62
Çizelge 3.32. EZÖ’nün güvenilirlik istatistikleri	62
Çizelge 3.33. EZÖ’nün madde toplam istatistikleri	63
Çizelge 3.34. EZÖ’nün sınıf içi korelasyon katsayısı	63
Çizelge 3.35. EZÖ’nün KMO ve Bartlett’s testi	64
Çizelge 3.36. EZÖ’nün toplam varyans çizelgesi	65
Çizelge 3.37. EZÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	66
Çizelge 3.38. EZÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	66
Çizelge 3.39. EZÖ’nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler	67
Çizelge 3.40. EZÖ’de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları	67
Çizelge 3.41. EZÖ’de katılımcıların zorbalık durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları	68
Çizelge 3.42. EZÖ’de katılımcıların zorbalık durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı	69
Çizelge 3.43. EZÖ’de zorbalık durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki	69
Çizelge 3.44. EMÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	70
Çizelge 3.45. EMÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	70
Çizelge 3.46. EMÖ’nün güvenilirlik istatistikleri	71
Çizelge 3.47. EMÖ’nün madde toplam istatistikleri	71
Çizelge 3.48. EMÖ’nün sınıf içi korelasyon katsayısı	72

Çizelge 3.49. EMÖ'nün KMO ve Bartlett's testi	72
Çizelge 3.50. EMÖ'nün toplam varyans çizelgesi	73
Çizelge 3.51. EMÖ'de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	74
Çizelge 3.52. EMÖ'de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları	75
Çizelge 3.53. EMÖ'nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler	75
Çizelge 3.54. EMÖ'de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları	76
Çizelge 3.55. EMÖ'de katılımcıların mağduriyet durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları	77
Çizelge 3.56. EMÖ'de katılımcıların mağduriyet durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı	77
Çizelge 3.57. EMÖ'de mağduriyet durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki	77
Çizelge 3.58. Alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişki	78

1.GİRİŞ

1.1.Gençlik

Gençlik, hızlı fiziksel büyümenin ve psikolojik olgunlaşmanın yaşandığı çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemi arasındaki dönemdir. Bu dönemde fiziki değişimlere psikolojik değişimler de eklenir. Ayrıca yetişkinliğe özgü roller, sorumluluklar kazanılır. Bu dönemde birey bedensel, ruhsal, sosyal alanda sorunlarla başa çıkmaya çalışır ve yaşama hazırlanır. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) 15-25 yaş grubundaki bireyler genç kabul edilirken Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından 12-24 yaş grubundaki bireyler genç olarak kabul edilmektedir. World Health Organization (WHO) tarafından 10-24 yaş grubundaki bireyler genç olarak kabul edilmektedir (Çankırılı, 2018 s:13-16; Saraçlı, 2007 ve WHO Regional Office for Europe, 2003, 25/12/2018).

İlk gençlik dönemi olarak adlandırılan cinsel uyanışın başladığı 12-15 yaş arasında hızlı fiziksel büyüme ve gelişme yaşanır. İlk gençlik döneminde olumsuz tepkiler ve davranışlar yoğundur (Yörükoğlu, 2007, s: 13-374).

Orta gençlik dönemi olarak adlandırılan 15-17 yaş arası karşı cinsle ilişkilerin arttığı cinsel kimliğin gelişmeye başladığı dönemdir. Bu dönemde fiziksel gelişim büyük oranda tamamlanır. Orta ergenlik döneminde ebeveynlerin değersizleştirilmesi, arkadaşlıkların önem kazanması, sosyal ortamda kendini kanıtlama isteği, otorite çatışmaları, bireyselleşme gibi psikolojik gelişim problemleri öne çıkar (Saraçlı, 2007). Bu dönemde kendine güvensizlik ve çekingenlik belirgindir (Yörükoğlu, 2007, s: 13-374).

Geç gençlik dönemi olarak adlandırılan 18-21 yaş arasında yaşanan en önemli durum bireysel kimliğin oluşturulmasıdır. Meslek seçimi, yaşam tarzını belirleme, sosyal grup içinde bulunabilme, karşı cinsle sevgi temelli ilişki kurabilme, kendine ait değerler ve görüşler (dini, siyasi, felsefi) geliştirme gibi yetişkinliğe ait görevlerin yerine getirilebilmesi ve bağımsız bir birey olunabilmesi için bireysel kimlik kazanımı gereklidir (Saraçlı, 2007). Geç gençlik döneminde kendine güven ve gösteriş belirgindir (Yörükoğlu, 2007, s: 13-374).

Uzamış gençlik ya da yükseköğretim gençliği olarak adlandırılan dönem ise 21-25 yaş arasındır (Yörükoğlu, 2007, s: 13-374).

1.1.1.Üniversite Döneminin Gençlik Çağındaki Yeri ve Etkisi

Yükseköğretim yıllarına rastlayan ve bireyin gençlik döneminin bir parçası olan 18-25 yaş arasında genç yetişkinliğe adım atılır (Kılıççı, 2006, s:89-90). Üniversite hayatında endişe ve stres yoğun olarak yaşanır. Üniversite öğrencileri, bireysel sorunlarına ek olarak gelişme ve çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçmenin sorunlarını yaşayan kişilerdir. Üniversite dönemine denk gelen gençlik döneminde cinsel ve bireysel kimlik kazanılır, bireysel kararlar verilmeye başlanır ve risk alma davranışları sergilenir. Bu dönemde genç, kimlik kazanımının yanı sıra toplumsal değerlere uyum sağlama ve sosyal olgunluğa erişme çabası içerisinde (Doğan, 2004 ve Özgüven, 1992). Sınav stresi, aileden ayrılıp farklı şehre yerleşme ve buraya alışma, arkadaş ortamına adapte olabilme, ekonomik sıkıntılar, gelecek kaygısı üniversite öğrencisinin bireysel ve gençliğe özgü sorunlara eşlik eden problemlerden bazılarıdır (Buğdaycı, 2008).

Bu gibi problemlerle ve gençlik çağının karmaşası ile başa çıkmakta güçlük çeken, çaresiz hisseden üniversite öğrencilerinin; sorunlarından uzaklaşmak istemesi, arkadaş etkisi, kendini kanıtlama çabası içinde olması, heves, eğlence aracı olarak görmesi, risk taşıyan davranışların sergilenmesi gibi nedenlerle bağımlılık yapıcı maddelere veya bağımlılık yapıcı davranışlara yöneldiği görülmektedir (Evren, 2008 ve Saraçlı, 2007).

1.2.Bağımlılık

Bağımlılık; kişinin bir madde kullanımından ya da belirli bir davranıştan birçok kez denemesine rağmen vazgeçememesi veya söz konusu maddenin kullanımı ya da davranış üzerinde kontrolün kaybedilmesidir (Egger ve Rauterberg, 1996 ve WHO, 2018, 24/12/2018). Bağımlılık kavramının kapsamı içerisinde kimyasal madde bağımlılığının yanı sıra seks, alışveriş, kumar, internet, bilgisayar oyunları gibi davranışsal bağımlılıklar da bulunmaktadır (Griffiths, 1996).

WHO bağımlılık yapıcı maddeleri kafein, nikotin (tütün), alkol, halüsinojenler, sedatif- hipnotik ve anksiyolitik etkili ilaçlar, kannabinol, opiyat türevli maddeler, uçucular ve diğer bilinmeyen maddeler şeklinde sınıflandırılmıştır (American Psychiatric Association (APA, 2013).

Davranış bağımlılıklarının kapsamında; internet, kumar, alışveriş, seks, yeme, deri koparma, egzersiz, güneşlenme(vb) bağımlılığı bulunmaktadır (Griffiths, 1996; Griffiths 1999).

Zihinsel meşguliyet, çatışma, duygu durum değişikliği, relaps, yoksunluk, tolerans gibi belirtiler bağımlılığının ana bileşenlerini oluşturur ve hem madde bağımlılıklarında hem de davranışsal bağımlılıklarda görülür (Griffiths, 1996).

Zihinsel meşguliyet: Belirli bir aktivitenin kişinin düşüncelerine, davranışlarına, duygularına hakim olarak yaşamının en önemli parçası haline gelmesidir (Griffiths, 1996).

Çatışma: Bağımlı kişinin kendisiyle içsel çatışmalarını; işi, sosyal hayatı, hobileri gibi aktivitelerle olan çatışmalarını; çevresindeki kişilerle arasındaki kişilerarası çatışmalarını ifade eder (Griffiths, 1996).

Duygu durum değişikliği: Belirli bir aktivite ile uğraş sonucunda kişinin öznel deneyimlerini ifade eder (Griffiths, 1996).

Relaps: Uzun süreli kaçınma veya kontrol sonrası yeniden bağımlılığın en uç noktasına dönülmesi durumudur. Belirli aktivite daha önceki özellikleriyle tekrar oluşması eğilimindedir (Griffiths, 1996).

Yoksunluk: Belirli bir aktiviteyi uzun süre sürdüren kişilerde aktivite azaltıldığında ya da bırakıldığında veya aktiveye ara verildiğinde kişide ortaya çıkan fizyolojik veya psikolojik problemlerdir (Griffiths, 1996).

1.2.1.Sigara Bağımlılığı

Madde bağımlılığı, maddenin zararlı etkilerinin bilinmesine rağmen kişinin madde alımında kontrolü kaybetmesi ve bunun sonucunda kişide fiziksel, davranışsal ve bilişsel problemlerin ortaya çıkmasıdır (Saraçlı, 2007).

WHO düzenli şekilde günde bir sigara içilmesini sigara bağımlılığı olarak ifade etmiştir (Türkiye Psikiyatri Derneği, 11/03/2019). Sigara bağımlılığı en yaygın bağımlılık türüdür (Tanrikulu ve ark, 2009). European Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) 2015 raporu 35 ülkeden 96 046 öğrencinin katılımıyla oluşturulmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin yüzde 60'ından fazlası istedikleri takdirde kolaylıkla sigaraya ulaşabileceklerini belirtmişlerdir (ESPAD, 2015, 14/03/2019). Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımına genellikle sigara ile başlanır ve zamanla sigara ile birlikte diğer maddelerin kullanımına geçilir (Abdullah ve ark, 2002). Bağımlılık yapıcı maddeler arası geçiş genellikle sigara kullanımından alkol kullanımına, alkol kullanımından da diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımına doğru olmaktadır (Görgün, 2009). Sigaranın yasal oluşu, kolay ulaşılabilirliği ve diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımına geçiş maddesi olması sigara bağımlılığının en yaygın bağımlılık türü olmasının nedenidir (Benowitz, 2010).

1.2.1.1.Sigara Bağımlılığı Tanı Kriterleri

Sigara bağımlılığı (madde bağımlılığı) tanısının konulabilmesi için kullanılan Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) 5 tanı kriterleri (APA, 2013)

Bir sene içinde kişide aşağıda belirtilmiş kriterlerden en az iki tanesinin görülmesi, klinik açıdan belirgin sıkıntıya ve işlevsellikte azalmaya neden olması gerekmektedir:

1. Sigaranın istendiğinden daha fazla miktarda ya da daha uzun süreli kullanılması
2. Sigara kullanımını kontrol altına almak veya bırakmak için sürekli istek ve sonuç vermeyen çabaların varlığı
3. Sigarayı temin etmek, sigaranın kullanımından veya etkisinden uzaklaşmak amacıyla fazla vakit harcanması
4. Sigara kullanımı için şiddetli istek duyulması ya da zorlanmış hissedilmesi
5. Tekrarlayıcı biçimde sigara kullanımı sonucu sorumlulukların yerine getirilememesi
6. Sigaranın olumsuz etkilerine rağmen kullanımının sürdürülmesi (toplumsal ve kişiler arası problemler)
7. Sigara kullanımı sebebiyle günlük etkinliklerin azaltılması ya da bırakılması (iş, eğlence vb)
8. Fiziksel olarak tehlikeli olabilecek durumlarda dahi sigara kullanımına devam edilmesi
9. Sigaranın olumsuz ruhsal ve bedensel etkilerinin bilmesine karşın kullanımına devam edilmesi
10. Sigaraya karşı tolerans geliştirilmesi
- İstenen etkinin ortaya çıkmasını sağlamak için sigara miktarını artırma gereksiniminin duyulması
- Aynı miktarda sigaranın sürekli kullanımından dolayı maddenin etkisinin belirgin olarak azalması
11. Sigaraya özgü yoksunluk belirtilerinin görülmesi (uykusuzluk, sinirlilik, huzursuzluk, depresyon, iştah artışı, kabızlık, baş dönmesi vb.)

1.2.1.2.Sigara Bağımlılığının Sağlık Üzerine Etkileri

Sigara bağımlılığı, en büyük önlenabilir ölüm nedenidir (Tanrıkulu ve ark, 2009). Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) 2015 raporuna göre her yıl sigara kullanımına bağlı hastalıklar nedeniyle 6 000 000 insan hayatını kaybetmektedir (Yeşilay, 13/01/2019). Sigara kullanımının bu boyutta devam etmesi

halinde 2030 yılında sigara kullanımına bağılı hastalıklar nedeniyle hayatını kaybeden insan sayısının 8 000 000 olacağı öngörülmektedir (Türkiye Psikiyatri Derneğı, 11/03/2019). Ülkemizde her gün 300, her yıl 120 000 insan sigaranın neden olduğı hastalıklar nedeniyle hayatını kaybetmektedir (Gıda Hattı, 2018, 12/03/2019).

Sigara; kalp damar hastalıklarına, Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı (KOAH), akciğer kanseri başta gelmek üzere farklı kanser türlerine sebep olmaktadır (Karlıkaya, 2005). Akciğer kanseri nedeniyle meydana gelen ölümlerin yüzde 95'i, KOAH nedeniyle meydana gelen ölümlerin yüzde 90'ı sigara kaynaklıdır (Gıda Hattı, 2018, 12/03/2019).

1.2.1.3.Dünyada ve Türkiye’de Sigara Kullanım Yaygınlığı

Günümüzde genç ve yetişkin nüfusun üçte biri sigara kullanmaktadır. Dünya genelinde 15 yaş üzerindeki 1 200 000 000 insan sigara kullanmaktadır. Sigara kullanım tutumunun bu şekilde devam etmesi halinde 2025 yılında 1 600 000 000 insanın sigara kullanıcısı olması beklenmektedir (Türkiye Psikiyatri Derneğı, 11/03/2019).

OECD 2015 yılı raporunda, Türkiye’de her gün düzenli olarak sigara kullananların sayısının 10 600 000’i erkek, 3 900 000’i kadın olmak üzere yaklaşık 15 000 000 olduğu belirtilmiştir. Her gün düzenli olarak sigara kullanan erkeklerin oranının yüzde 37,3 olduğu, kadınların oranının yüzde 10,7 olduğu, toplam nüfusta her gün düzenli sigara kullananların oranının ise yüzde 23,8 olduğu bildirilmiştir. Yüzde 23,8’lik oran ile Türkiye OECD’ye üye ülkeler arasında 11. sırada yer almaktadır. OECD’ye üye ülkelerin ortalama sigara kullananların oranı yüzde 19,7 olarak bildirilmiştir (Yeşilay, 13/01/2019).

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM) 26 ilde 42 754 katılımcı ile yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen araştırma sonucu oluşturulan 2018 raporunda katılımcıların yüzde 47'sinin hayatlarında en az bir kere tütün ürünü kullandıkları bildirilmiştir. Katılımcıların yüzde 33,3'ünün son 12 ayda, yüzde 31,5'inin ise son bir ayda tütün ürünü kullandıkları belirtilmiştir (EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2018, 14/03/2019).

1.2.1.4.Üniversite Gençliği ve Sigara Kullanımı

Üniversite yıllarındaki problemlerle baş edemeyen gencin problemlerinden uzaklaşmak istemesi, bu dönemde arkadaş ilişkilerinin öneminin artması ve gençlik çağında risk alma davranışlarının görülmesi ile genç, bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımına yönelebilmektedir. Gençlerle yapılan araştırmalar sonucunda bağımlılık yapıcı maddelerin kullanım nedenleri; arkadaş etkisi, heves, eğlence aracı olarak görme, risk alma davranışlarının sergilenmesi, sorunların kaçış yolu olarak görme şeklinde sıralanmıştır (Evren, 2008 ve Saraçlı, 2007). Gençlik dönemine rastlayan 15-24 yaşları arası bağımlılık gelişmesi açısından riskli bir dönemdir (Doğan, 1997). Sigara bağımlılığı açısından en riskli grup gençlerdir (Tanrikulu ve ark., 2009).

Ulukoca ve ark. (2013), Kırklareli Üniversitesi'nde eğitimine devam eden 902 katılımcı ile yaptıkları çalışmanın sonucunda sigara kullananların oranı yüzde 45,4 iken günlük düzenli sigara kullananların oranı yüzde 34,9 olarak bildirilmiştir.

Tanrikulu ve ark. (2009), Kars ilindeki 1 168 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada katılımcıların yüzde 48'i her gün düzenli olarak sigara kullanmaktadır. Katılımcıların yüzde 8,8'i ara sıra, yüzde 35'i ise sigarayı denemek amaçlı kullandıklarını bildirmişlerdir.

Aslan ve ark. (2006), Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'nde eğitimine devam eden 1 789 katılımcı ile yaptıkları çalışma sonucunda katılımcıların yüzde 36,7'sinin sigara kullandığı belirtilmiştir.

Süngü'nün (2014), Bozok Üniversitesi'nde eğitimine devam eden 572 katılımcı ile yaptığı çalışma sonucunda katılımcıların 51,5'inin hayatı boyunca en az bir defa sigara kullandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların yüzde 20,6'sının halen düzenli sigara kullandığı, yüzde 5,1'inin sigara kullanmayı bıraktığı, yüzde 24,8'inin sigara kullanmayı sadece denediği bildirilmiştir.

Alaçam ve ark. (2015b), Pamukkale Üniversitesi öğrencisi 371 katılımcı ile yaptıkları çalışmada katılımcıların yüzde 35,6'sının sigara kullandığı belirtilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış bir çalışmada 18-24 yaş grubundaki gençlerin sigara kullanım oranlarının arttığı bildirilmiştir (Rigotti ve ark., 2000).

Brezilya'da hemşirelik bölümü üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 41,1'inin sigara kullandığı belirtilmiştir (Rassol ve ark., 2006).

ESPAD 2015 raporu 35 ülkeden 96 046 öğrencinin katılımıyla oluşturulmuştur. Bu rapora göre Avrupalı öğrencilerin yüzde 56'sının hayatlarında en az bir kere sigara kullandığı belirtilmiştir. Yüzde 21'inin son 30 günde sigara kullandığı ve yüzde 10'dan fazlasının son 30 günde her gün düzenli olarak sigara kullandığı bildirilmiştir (ESPAD, 2015, 14/03/2019).

ESPAD 2015 raporunda günlük düzenli sigara kullananların oranının en yüksek olduğu (yüzde 20 veya daha fazla) ülkeler Bulgaristan, Hırvatistan, İtalya, Lihtenştayn ve Romanya olarak belirtilmiştir. Günlük düzenli sigara kullananların oranının en düşük olduğu (yüzde 5 ve daha az) ülkeler ise Arnavutluk, İzlanda, Moldova ve Norveç olarak belirtilmiştir (ESPAD, 2015, 14/03/2019).

1.2.2.Alkol Bağımlılığı

Alkol bağımlılığı WHO tarafından; uzun süreli ve alışılmamış şekilde alkol kullanımı nedeniyle fiziksel, psikolojik, sosyal sağlığın bozulması ve tüm bu sorunlara rağmen durumun değerlendirilememesi; değerlendirilse bile alkol kullanım isteğine karşı koyulamaması şeklinde tanımlanmıştır (APA, 1994).

Alkol bağımlılığında; alkol kullanımını bırakmanın birçok defa denenmesine rağmen başarısız olunması, alkol kullanımına ara verildiğinde ağır yoksunluk belirtilerinin yaşanması nedeniyle alkol kullanımına ara verilememesi, alkol kullanımının zarar verici etkilerine rağmen alkol kullanımında kontrolün kaybedilmesi sonucunda bilişsel, davranışsal bozukluklar ve fiziksel problemler ortaya çıkar (Egger ve Rauterberg, 1996; Saraçlı, 2007 ve WHO, 2018, 24/12/2018).

Alkol kullanımına başlama ve bağımlılık geliştirme genellikle gençlik dönemine rastlar. Alkol kullanımına genç yaşlarda başlanır ve çoğunlukla da yaşam boyu sürer (Kaya ve Çilli, 2002). Gençlik döneminde başlanan alkol kullanımı, ilerleyen dönemlerde diğer zararlı maddeleri kullanma eğilimini artırma riski taşımaktadır. Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımına genellikle sigara ile başlanır sonrasında sigara kullanımının yanında alkol kullanımına geçilir. Alkol kullanımının ilerleyen dönemlerinde alkol kullanımının yanında diğer bağımlılık yapıcı maddelerin

kullanımına başlanır (Görgün, 2009). ESPAD 2015 raporunda 35 ülkeden 96 046 öğrenci ile yapılan araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin yüzde 78'i istedikleri takdirde alkollü içecekleri kolaylıkla temin edebileceklerini belirtmiştir (ESPAD, 2015, 14/03/2019). Alkolün kolay ulaşılabilir ve yasal olması daha az zararlı olduğu gibi yanlış bir düşünceye sevk etmektedir (Tamer ve Aydın, 1996).

1.2.2.1.Alkol Bağımlılığı Tanı Kriterleri

Alkol bağımlılığı (madde bağımlılığı) tanısının koyulabilmesi için kullanılan DSM 5 tanı kriterleri (APA, 2013)

Bir sene içinde kişide aşağıda belirtilmiş kriterlerden en az iki tanesinin görülmesi, klinik açıdan belirgin sıkıntıya ve işlevsellikte azalmaya neden olması gerekmektedir:

1. Alkolün istendiğinden daha fazla miktarda veya daha fazla süre kullanılması
2. Alkol kullanımını kontrol altına almak veya bırakmak için sürekli istek ve sonuç vermeyen çabaların varlığı
3. Alkolü temin etmek, alkolün kullanımından veya etkisinden uzaklaşmak amacıyla fazla vakit harcanması
4. Alkol kullanımı için şiddetli istek duyulması ya da zorlanmış hissedilmesi
5. Tekrarlayıcı biçimde alkol kullanımı sonucu sorumlulukların yerine getirilememesi
6. Alkolün olumsuz etkilerine rağmen kullanımının sürdürülmesi (toplumsal ve kişiler arası problemler)
7. Alkol kullanımı sebebiyle günlük etkinliklerin azaltılması ya da bırakılması (iş, eğlence vb)
8. Fiziksel olarak tehlikeli olabilecek durumlarda dahi alkol kullanımına devam edilmesi
9. Alkolün olumsuz ruhsal ve bedensel etkilerinin bilmesine karşın kullanımına devam edilmesi
10. Alkole karşı tolerans geliştirilmesi

- İstenen etkinin ortaya çıkmasını sağlamak için alkol miktarını artırma gereksiniminin duyulması
- Aynı miktarda alkol sürekli kullanımından dolayı maddenin etkisinin belirgin olarak azalması

11. Alkole özgü yoksunluk belirtilerinin görülmesi (sinirlilik, huzursuzluk, uykusuzluk, konuşma bozukluğu, kas kasılmaları, baş ağrısı, terleme, halsizlik, kan basıncı değişimleri, solunum hızlanması, titreme vb.)

1.2.2.2. Alkol Bağımlılığının Sağlık Üzerine Etkileri

WHO 2018 raporuna göre 2016 yılında alkol bağımlılığı nedeniyle üç milyon insan ölmüştür. Bu sayı tüm ölümlerin yüzde 5,3'üne karşılık gelmektedir ve bu oran dünya genelinde tüberkülozun, Human Immunodeficiency Virus (HIV)/Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS)'in, diyabetin, hipertansiyonun, sindirim sistemi hastalıklarının, yolculuk sırasında meydana gelen yaralanmaların ve şiddetin neden olduğu ölüm oranlarından daha yüksektir. Alkol nedenli ölüm oranı tüm dünyada yüzde 5,3; Afrika Bölgesi'nde yüzde 5,1; Amerika Bölgesi'nde yüzde 5,5; Doğu Akdeniz Bölgesi'nde yüzde 0,7; Güneydoğu Asya Bölgesi'nde yüzde 4,6; Batı Pasifik Bölgesi'nde yüzde 4,1; Avrupa Bölgesi'nde yüzde 10,1 olarak belirtilmiştir (WHO, 2018, 15/03/2019).

Uzun süreli alkol kullanımının neden olduğu fiziksel problemlerin başında karaciğer yetmezliği; koroner arter hastalığı; özefagus, karaciğer, meme kanseri gibi kanser türleri; gastrit; inme ve hipertansiyon gibi kardiyovasküler hastalıklar gelmektedir. Alkol bağımlılığı psikolojik problemlere sebep olmaktadır. Hamilelik sırasında alkol kullanımı nedeniyle fetus anomalileri ortaya çıkmaktadır. Alkol kullanımı nedeniyle iş veriminde azalma, iş kazalarında artma görülmektedir (Kraus

ve ark., 2000 ve Saraçlı, 2007). Alkol kullanımı trafik kazalarına, şiddete ve yaralanmalara sebep olmaktadır (Kraus ve ark., 2000).

Alkol bağımlılığı bulaşıcı hastalıklara, malign neoplazmların neden olduğu hastalık ve ölümlere, diyabete, alkol kullanım bozukluğu nedeniyle alkol zehirlenmelerine, epilepsi ve diğer nöropsikiyatrik bozukluklara, kardiyovasküler hastalıklara, yaralanmalara neden olmaktadır. WHO 2018 raporunda alkol bağımlılığı nedeniyle meydana gelen 3 000 000 ölümün yüzde 12,9'una bulaşıcı hastalıkların, yüzde 12,6'sına malign neoplazmların, yüzde 4,9'una alkol kullanım bozukluğunun, yüzde 0,6'sına epilepsinin, yüzde 19'una kardiyovasküler hastalıklar ve diyabetin, yüzde 21,3'üne kasıtsız yaralanmaların, yüzde 7,8'ine kasıtlı yaralanmaların neden olduğu bildirilmiştir (WHO, 2018, 15/03/2019).

1.2.2.3.Dünyada ve Türkiye’de Alkol Kullanım Yaygınlığı

WHO’nun 2016 verileriyle oluşturduğu 2018 raporuna göre 15 yaş üzerindeki bireylerle yapılan çalışmada dünya genelinde hiç alkol kullanmamış olanların oranı yüzde 44,5 iken alkol kullanımını bırakanların oranı yüzde 12,5 ve halen alkol kullananların oranı yüzde 43 olarak bildirilmiştir. Afrika Bölgesi’nde yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 57,5’i hiç alkol kullanmadıklarını belirtirken alkol kullanımını bırakanların oranı yüzde 10,3 ve halen alkol kullananların oranı yüzde 32,2 olarak bildirilmiştir. Amerika Bölgesi’nde hiç alkol kullanmayanların oranı yüzde 16,9 olarak, alkol kullanımını bırakanların oranı yüzde 29 ve halen alkol kullananların oranı yüzde 54,1 olarak belirtilmiştir. Doğu Akdeniz Bölgesi’nde yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 94,9’u hiç alkol kullanmadıklarını belirtirken alkol kullanımını bırakanların oranı yüzde 2,2 ve halen alkol kullananların oranı yüzde 2,9 olarak bildirilmiştir. Güneydoğu Asya Bölgesi’nde hiç alkol kullanmayanların oranı yüzde 56,6 olarak, alkol kullanımını bırakanların oranı yüzde 10,3 ve halen alkol

kullananların oranı yüzde 33,1 olarak belirtilmiştir. Batı Pasifik Bölgesi'nde hiç alkol kullanmamış olanların oranı yüzde 38,2 iken alkol kullanımını bırakanların oranı yüzde 8,1 ve halen alkol kullananların oranı yüzde 53,8 olarak bildirilmiştir. Avrupa Bölgesi'nde hiç alkol kullanmayanların oranı yüzde 23,5 olarak, alkol kullanımını bırakanların oranı yüzde 16,6 ve halen alkol kullananların oranı yüzde 59,9 olarak belirtilmiştir (WHO, 2018, 15/03/2019).

EGM'nin 26 ilde 42 754 katılımcı ile görüşerek oluşturduğu 2018 raporunda katılımcıların yüzde 22,1'inin hayatlarında en az bir kere alkol kullandıkları belirtilmiştir. Katılımcıların yüzde 12,6'sının son 12 ayda alkol kullandıkları, yüzde 8,6'sının ise son bir ayda alkol kullandıkları belirtilmiştir (EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2018, 14/03/2019).

Türk Halk Sağlığı Kurumu'nun (THSK) 20 898 katılımcı ile görüşerek oluşturduğu "Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması" 2013 yılında yayımlanmıştır. Bu çalışmada katılımcıların yüzde 13'ünün alkol kullandığını bildirilmektedir. Bölgelere göre alkol kullananların oranları değerlendirildiğinde yüzde 20 oranında alkol kullanım yaygınlığıyla Marmara Bölgesi en yüksek alkol kullanım yaygınlığına sahiptir. Bunu izleyen iki bölge ise Ege Bölgesi ve İstanbul Bölgesi'dir. Bölgelere göre alkol kullananların oranlarının değerlendirilmesi sonucunda yüzde 5 alkol kullanım yaygınlığıyla Güneydoğu, Ortadoğu ve Orta Anadolu Bölgesi en düşük alkol kullanım yaygınlığına sahiptir (THSK, 2013, 16/04/2019).

1.2.2.4. Dünyada ve Türkiye’de Alkol Kullanım Miktarı

WHO 2018 raporuna göre dünya genelinde toplam nüfusta kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 6,4 litre, halen alkol kullananlarda (yüzde 43) kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı ise 15,1 litredir. Afrika Bölgesi’nde toplam nüfusta kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 6,3 litre, halen alkol kullananlarda (yüzde 32,2) kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı ise 18,4 litredir. Amerika Bölgesi’nde toplam nüfusta kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 8 litre, halen alkol kullananlarda (yüzde 54,1) kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı ise 15,1 litredir. Doğu Akdeniz Bölgesi’nde toplam nüfusta kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 0,6 litre, halen alkol kullananlarda (yüzde 2,9) kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı ise 21,2 litredir. Güneydoğu Asya Bölgesi’nde toplam nüfusta kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 4,5 litre, halen alkol kullananlarda (yüzde 33,1) kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı ise 12,1 litredir. Batı Pasifik Bölgesi’nde toplam nüfusta kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 7,3 litre, halen alkol kullananlarda (yüzde 53,8) kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı ise 13,8 litredir. Avrupa Bölgesi’nde toplam nüfusta kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 9,8 litre, halen alkol kullananlarda (yüzde 59,9) kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı ise 17,2 litredir (WHO, 2018, 15/03/2019).

OECD 2012 raporuna göre dünya genelinde kişi başına düşen yıllık ortalama alkol kullanım miktarı 9,1 litre olarak belirtilmiştir. Alkol kullanımının en fazla olduğu Endonezya, Avusturya, Fransa gibi ülkelerde bu miktar 12 litre veya daha fazla olarak belirtilmiştir. Türkiye’de alkol kullanım miktarı 3 litreden az olarak bildirilmiştir. Türkiye bu miktar ile alkol kullanım miktarının en az olduğu ikinci ülkedir (OECD, 2012, 15/03/2019).

Türkiye’de ülke genelinde kullanılan saf alkol miktarı 2005 yılında 67 300 000 litre iken, 2012 yılında 87 800 000 litre, 2015 yılında ise 83 400 000 litredir. Türkiye’de kişi başına düşen yıllık saf alkol kullanım miktarı 2005 yılında 1,3 litre, 2012 yılında 1,55 litre, 2015 yılında ise 1,39 litre olarak bildirilmiştir (Buzrul, 2016).

1.2.2.5.Üniversite Gençliği ve Alkol Kullanımı

Üniversite yıllarında bireysel problemlerle birlikte gençlik çağına özgü karmaşıklıklara sınav stresi, ekonomik sorunlar, işsizlik, yeni bir şehre ve arkadaş çevresine alışma gibi sorunlar eklenmektedir. Gençler bu sorunlarla baş etmekte güçlük çekip çaresiz hissedebilmekte ve sorunlarından kaçmak için alkol kullanımına yönelebilmektedir. Gençlik çağından arkadaşlıkların önemi arttığından arkadaş etkisi ile de gençler alkol kullanımına başlayabilmektedir. Gençlik çağına özgü durumlardan olan risk alma davranışlarının sergilenmesi ve kendini kanıtlama çabası içinde olunması ile de gençler alkol kullanımına yönelebilmektedir (Evren, 2008 ve Saraçlı, 2007). Bağımlılık gelişmesi açısından 15-24 yaş aralığı risk teşkil etmektedir (Doğan, 1997). Alkol bağımlılığı geliştirme açısından en riskli grup gençlerdir (Tanrıkulu ve ark., 2009).

WHO 2018 raporuna göre dünya genelinde 15-19 yaş grubundaki gençlerin yüzde 26,5’i, 20-24 yaş grubundaki gençlerin yüzde 40,7’si alkol kullanmaktadır. Afrika Bölgesi’nde 15-19 yaş grubundaki gençlerin yüzde 21,4’ü alkol kullanırken, 20-24 yaş grubundaki gençlerin ise yüzde 34,1’i alkol kullanmaktadır. Amerika Bölgesi’nde 15-19 yaş grubundaki gençlerin yüzde 38,2’si, 20-24 yaş grubundaki gençlerin yüzde 54,7’si alkol kullanmaktadır. Doğu Akdeniz Bölgesi’nde 15-19 yaş grubundaki gençlerin yüzde 1,2’si alkol kullanırken, 20-24 yaş grubundaki gençlerin ise yüzde 2,7’si alkol kullanmaktadır. Güneydoğu Asya Bölgesi’nde 15-19 yaş grubundaki gençlerin yüzde 21,1’i alkol kullanırken, 20-24 yaş grubundaki gençlerin ise yüzde

34,3'ü alkol kullanmaktadır. Batı Pasifik Bölgesi'nde 15-19 yaş grubundaki gençlerin yüzde 37,9'u, 20-24 yaş grubundaki gençlerin yüzde 53,9'u alkol kullanmaktadır. Avrupa Bölgesi'nde 15-19 yaş grubundaki gençlerin yüzde 43,8'i, 20-24 yaş grubundaki gençlerin yüzde 54,4'ü alkol kullanmaktadır. Bu sonuçlardan da anlayabileceğimiz gibi lise çağından üniversite çağına geçişte alkol kullanım oranı tüm bölgelerde artmaktadır (WHO, 2018, 15/03/2019).

ESPAD 2015 raporu 35 ülkeden 96 046 öğrencinin katılımıyla oluşturulmuştur. Bu rapora göre İzlanda dışındaki tüm ESPAD üyesi ülkelerde öğrencilerin yüzde 50 veya daha fazlasının hayatlarında en az bir kez alkol kullandıkları bildirilmiştir. ESPAD üyesi ülkelerde alkol kullanım oranları yüzde 35 ile yüzde 96 arasında değişmektedir. ESPAD üyesi ülkelerin ortalama alkol kullanım oranı yüzde 80 olarak bildirilmiştir. Ömür boyu alkol kullanım yaygınlığının en yüksek olduğu ülkeler yüzde 93 ve daha fazla oranla Çek Cumhuriyeti, Yunanistan ve Macaristan'dır. İzlanda'nın yanı sıra yüzde 60 veya daha az alkol kullanım yaygınlığının olduğu ülkeler Arnavutluk, Eski Yugoslavya, Makedonya Cumhuriyeti, Norveç'tir (ESPAD, 2015, 14/03/2019).

Ulukoca ve ark. (2013), Kırklareli Üniversitesi'nde eğitimine devam eden 902 katılımcı ile yaptıkları çalışmanın sonucunda hayatları boyunca en az bir defa alkol kullananların oranı yüzde 63,9 iken yüzde 17,1'inin haftada birden daha sık alkol kullandığı, yüzde 18'inin en az ayda bir defa alkol kullandığı, yüzde 28,8'inin ayda birden daha az alkol kullandığı belirtilmiştir.

Tanrikulu ve ark. (2009), Kars ilindeki 1 168 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda hayatları boyunca en az bir defa alkol kullananların oranının yüzde 37,3 olduğu, aktif olarak alkol kullananlarının oranının ise yüzde 24,7 olduğu bildirilmiştir. Aktif olarak alkol kullananların yüzde 77,1'i bazı

özel günlerde alkol kullanırken, yüzde 12,2'si ayda bir veya iki kez, yüzde 9,7'si haftada bir veya iki kez, yüzde 1'i her gün alkol kullanmaktadır.

Akkaya'nın (2015) Muğla Üniversitesi öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin yüzde 48,81'inin alkol kullandığı bildirilmiştir. Alkol kullanan öğrencilerin yüzde 50,57'si ara sıra, yüzde 10,92'si ayda bir kez, yüzde 25,57'si haftada bir kez, yüzde 12,64'ü ise her gün alkol kullandığını belirtmiştir.

1.2.2.6.Sigara Bağımlılığı ile Alkol Bağımlılığı Arasındaki İlişki

Sigara bağımlılığı alkol bağımlılığı için risk faktörüdür. Sigara bağımlısı bireylerin alkol kullanım oranının sigara bağımlısı olmayan bireylere göre daha yüksek olduğunun saptandığı birçok çalışma vardır (Akvardar ve ark.,2001; Aslan ve ark, 2006; Koca ve Oğuzöncül, 2015; Saraçlı, 2007 ve Ulukoca ve ark., 2013). Alkol bağımlılığı da sigara bağımlılığı için risk faktörüdür ve alkol kullanımı fazla olan bireylerde sigara bağımlılık oranının yüksek olduğunun ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Saraçlı, 2007 ve Tanrikulu ve ark., 2009). Alkol bağımlılığı ile sigara bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır ve birbirleri için risk faktörüdür. Sigara bağımlılığı ve alkol tüketimi genç bireylerde genellikle birlikte bulunmaktadır (Aslan ve ark, 2006; Buğdaycı, 2008; Saraçlı, 2007 ve Tanrikulu ve ark., 2009).

Saraçlı'nın (2007), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi öğrencileri ile yaptığı çalışmada sigara kullanan öğrencilerde sigara kullanmayanlara göre alkol bağımlılığı riskinin 2,2 kat daha yüksek saptandığı bildirilmiştir.

Ulukoca ve ark. (2013), Kırklareli Üniversitesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmada alkol kullanma olasılığının sigara bağımlısı olanlarda 4,5 kat fazla olduğu ifade edilmiştir.

Tanrikulu ve ark. (2009), Kars ilindeki üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada sigara kullanma olasılığının alkol kullananlarda 3 kat daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Saraçlı'nın (2007), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi öğrencileri ile yaptığı çalışmada alkol kullanan öğrencilerde alkol kullanmayanlara göre sigara bağımlılığı riski 2,6 kat daha fazla olduğu bildirilmiştir.

1.2.3.İnternet Bağımlılığı

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler tüm dünyayı etkilemiş, bunun sonucunda kişilerarası iletişim, arkadaşlık kurma, bankacılık ile ilgili işlemler, alışveriş yapma, film-dizi seyretme gibi günlük hayat faaliyetleri online mecraya yansımış ve sıradan faaliyetler haline gelmiştir (Zorbaz ve Tuzgöl Dost, 2014). Yaşadığımız dönemi, bilgisayar ve internet kullanımının yaşantımızın vazgeçilmezleri haline gelmesi sebebiyle internet çağı olarak adlandırabiliriz (Arısoy, 2009).

İnternetin kullanılmaya başlanmasıyla 1960'lı yıllardan günümüze bilgi ve iletişim teknolojileri hızlı şekilde gelişip yaygınlaşmıştır. İnternet günümüzde her yaş grubundaki birey tarafından kullanılmaktadır. İnternetin hızla gelişip yaygınlaşması insan yaşamına birçok yönden kolaylıklar sağlamıştır ancak bunun yanında internet kullanım süresi artmış ve internetle ilgili olumsuz durumlar da ortaya çıkmaya

başlamıştır (Gönül, 2002 ve Tuğ ve Cantürk, 2012). İnternet kullanım süresinin artmasıyla kişiler birbirleriyle daha kolay iletişime geçebilir, birbirlerinin bilgilerine daha kolay ulaşabilir hale gelmiştir. Ancak bu durum yabancı kişilerle olan iletişimin artmasına, daha fazla cinsel içeriğe maruz kalınması, daha fazla çevrimiçi oyun oynanmasına sebep olmuştur. Bütün bunların sonucu olarak da gündelik yaşantımızda var olan birçok sorun sanal ortama taşınmıştır. Özellikle son zamanlarda daha sık karşımıza çıkan internet bağımlılığı ve siber zorbalık bunlara örnektir (Demir ve Seferoğlu, 2016 ve Ünver, 2016). İnternetin ortaya çıkmasındaki temel amaç bilgi paylaşımını ve iletişimi kolaylaştırıp artırmak olmasına karşın internetin hızlı şekilde yaygınlaşması ve aşırı kullanımının patolojik seviyelere ulaşması ile bir davranışsal bağımlılık çeşidi olarak internet bağımlılığı ortaya çıkmıştır (Arisoy, 2009).

İnternet bağımlılığı: İnternette zaman geçirmek için duyulan yoğun isteğin ve internet kullanım süresinin sosyal ve mesleki hayatta sorunlara sebep olacak düzeyde kontrolden çıkmasıdır (Demir ve Seferoğlu, 2016 ve Young, 2007).

WHO internet bağımlılığını; internet zaman geçirmek ve çevrimiçi oyunlar oynamak amacıyla günlük 8-10 saat veya daha uzun, haftalık en az 30 saat vakit harcanması, bu aktiviteler engellendiğinde tedirginlik ve sinirlilik hissedilmesi, internette daha fazla zaman geçirebilmek için uykudan ya da beslenmeden ödün verilmesi ve sosyal yaşamdaki yükümlülüklerin (aile, okul, iş vb.) ihmal edilmesi şeklinde tanımlamıştır (APA, 2013).

1.2.3.1. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

DSM 4'te internet bağımlılığı tanı kriterlerine yer verilmese de Young (1996) kumar bağımlılığı tanı kriterleri internet bağımlılığı için uyarlamıştır. DSM

5'teyse internet bağımlılığı tanı kriterlerine yer verilmemiş ancak internet kullanımı oyun oynama bozukluğu tanı kriterleri yer almıştır.

İnternet Bağımlılığı İçin Tavsiye Edilen Tanı Kriterleri (Young, 1996)

1. Geçmişteki çevrimiçi faaliyet ile ilgili düşünmek ya da sonraki çevrimiçi faaliyet için beklentinin bulunması şeklinde internet saplantısı
2. Tatmini sağlayabilmek amacıyla interneti kullanma oranının giderek artırılması
3. İnternet kullanımını kontrol altına almak, bırakmak veya azaltmak amacıyla yapılan başarısız girişimler
4. İnternet kullanımını azaltma veya bırakma girişimleri sırasında sıkıntılı, depresif, tedirgin, alıngan ruhsal durum
5. İstenilenden daha fazla süreli internet kullanımı
6. İnternette zaman geçirmek için sosyal ilişkilerini, eğitim-iş-kariyer fırsatlarını kaybetme riskine katlanmak
7. İnternetin kullanım boyutları hakkında terapistlere, aile fertlerine ya da diğer şahıslara yalan söylemek
8. Problemlerinden kaçmak ya da depresyon, anksiyete gibi tükenmişlik durumlarından kurtulmak için internet kullanmaya yönelmek

İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri (DSM 5): (APA, 2013)

“İnternet kullanımı oyun oynama bozukluğu” tanısının konulması için 12 ay içerisinde aşağıda yer alan dokuz kriterden beş tanesinin veya daha fazlanın görülmesi gerekmektedir;

1. Sosyal hayattaki etkinlikler arasında hakim hale gelecek biçimde online oyunlarla zihinsel meşguliyet
2. Online oyun oynamadığı zaman yoksunluk belirtilerinin görülmesi
3. Toleransın gelişmesi
4. Online oyun oynama konusunda kontrolü sağlamak amacıyla yapılan girişimlerin başarısız sonuçlanması
5. Online oyunlar dışındaki geçmiş hobilere ilginin kaybedilmesi

6. Psikolojik sorunların varlığının kabullenilmesine karşın, online oyunların ölçüsüz şekilde oynanmasına devam edilmesi
7. Online oyun oynama oranı hakkında aile fertlerine, terapistlere ya da diğer şahıslara yalanlar söylenilmesi
8. Kaygı, çaresizlik, suçluluk vs. gibi negatif duygu durumunu hafifletmek ya da bu negatif duygu durumundan kaçınmak amacıyla online oyununun oynanılması
9. Online oyun oynamak amacıyla mühim bir mesleğin-ilişkinin-eğitimin-iş fırsatının riske atılması/kaybedilmesi

1.2.3.2. İnternet Bağımlılığının Sağlık Üzerine Etkileri

Bilgisayar ve internet başında uzun süre kalınması sebebiyle en sık görülen fiziksel problemler; göz yakınmaları, karpal tünel sendromu, postürel bozukluklar, radyasyonun olumsuz etkileridir (Shields ve Behrman, 2000).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 26 ilde 2000 anne, 2000 baba ve 819 çocukla yaptığı internet kullanımı ve aile araştırması verilerine göre internet kullanım süresi arttıkça fizyolojik problemlerin arttığı görülmüştür. Yapılan araştırmada bireylerin en fazla yaşadıkları fizyolojik problemler sırası ile; göz yorgunluğu/ göz kızarıklığı, sırt/ boyun ağrısı, kas/eklem ağrısı, yorgunluk, uykusuzluk olarak ve en az yaşanan fizyolojik problem ise yemek yeme düzeninin bozulması olarak belirtilmiştir (Güneş, 2008, 15/03/2019).

Giresun Üniversitesi'nde eğitim gören Sağlık Bilimleri Fakültesi 576 hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 75'i günde iki saat ve üzeri internet kullanmaktadır. Öğrencilerin yüzde 60,8'i internet kullanımının sağlığını etkilediğini belirtmiştir. Yapılan araştırmada internet kullanımı sebebiyle

öğrencilerin yüzde 16,9'unun göz problemi yaşadığı, yüzde 4,9'unun baş ağrısı yaşadığı, yüzde 1,9'u ortopedik problem yaşadığı bildirilmiştir (Küçük, 2017). İnternet ve bilgisayar başında uzun süre zaman geçirilmesi ile uykusuzluk, el bileğinde ağrı vb. fiziksel problemler arasında anlamlı ilişki mevcuttur (Aslan, 2011).

İnternet bağımlılığı görülen kişilerde yalnızlık, sosyal yaşam görevlerinin (ev-okul-iş) yerine getirilmesinde azalma görülmektedir (Caplan, 2002). Araştırmalar internet bağımlılarının yüzde 50'sinde farklı bir psikiyatrik bozukluğun da var olduğunu göstermiştir. En sık görülen bozuklukların başında; anksiyete bozukluğu, depresyon, madde kullanım bozukluğu, psikotik bozukluk, duygu durum bozukluğu ve distimi gelmektedir. İnternet bağımlılarının yüzde 38'de en az bir başka bağımlılıkta görülmektedir. Kompulsif alışveriş, kompulsif seks bağımlılığı ve kumar bağımlılığı bu bağımlılıklar arasında en sık görülenleridir. Ayrıca internet bağımlısı bazı bireylerde antisosyal kişilik bozukluğu, narsistik ve borderline kriterlerinin varlığının da saptandığı bildirilmiştir. Özellikle öncesinde dürtü kontrol bozukluğu veya madde bağımlılığı problemi olan bireylerde internet bağımlısı olma eğilimi daha fazladır (Odabaşioğlu ve ark., 2007). İnternet bağımlılarında sigara ve alkol bağımlılık oranının daha yüksek olduğu bildirilmiştir. İnternet bağımlısı olan gençler daha fazla alkol kullanma sorunu yaşamaktadır (Alaçam ve ark., 2015a). Yapılan bir araştırmada internet bağımlılığı ile paranoid düşünce, obsesif kompulsif bozukluk, anksiyete, fobik anksiyete, depresyon, kişilerarası duyarlılık, hostilite (düşmanlık), psikotizm ve somatizasyon arasında anlamlı ilişki olduğu bildirilmiştir (Taş, 2018).

Katip Çelebi Üniversitesi öğrencisi 281 katılımcı ile yapılan çalışmada sigara bağımlısı kişilerin internet bağımlısı olma eğiliminin arttığı belirtilmiştir (Topcuoğlu, 2018).

Ülkemiz ortaöğretim öğrencisi olan 14-20 yaş grubunda yer alan 754 katılımcı ile yapılan çalışmada sigara bağımlısı gençlerde internet bağımlılığı gelişme riskinin daha

fazla olduğu bildirilmiştir (Günüç, 2009).

Giresun Üniversitesi'nde eğitim gören Sağlık Bilimleri Fakültesi 576 hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencileriyle yapılan çalışmada internet kullanımı sebebiyle öğrencilerin yüzde 15,8'i psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini bildirmişlerdir (Küçük, 2017).

İnternet ve bilgisayar başında fazla zaman geçiren gençlerin fiziksel, psikolojik gelişimlerini ve sosyal ilişkilerini negatif etkileyerek akademik başarılarını da düşürmektedir (Cengizhan, 2005). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada akademik başarısı düşük öğrencilerin internet bağımlılığı oranının diğer öğrencilere kıyasla iki kat fazla olduğu bildirilmiştir (Yoo ve ark., 2004).

1.2.3.3. Dünyada ve Türkiye'de İnternet Kullanım Yaygınlığı

“Digital in 2017 Global Overview” raporu 238 ülkeden edinilen verilerle hazırlanmıştır. Bu rapora göre dünya nüfusu 7 476 000 000'dır ve dünya nüfusunun yüzde 50'si (3 773 000 000) internet kullanmaktadır (We Are Social ve Hootsuite, 2017, 16/03/2019).

We Are Social ve Hootsuite tarafından hazırlanan “Digital in 2018” raporuna göre; dünya nüfusu 7 593 000 000'dır. Bu rapora göre dünya nüfusunun yüzde 53'ü (4 021 000 000) internet kullanmaktadır (We Are Social ve Hootsuite, 2018, 17/03/2019). Bu çalışmalardan elde edilen veriler bir yıl içinde internet kullananların oranının yüzde 3 arttığını göstermektedir.

We Are Social ve Hootsuite tarafından 238 ülkeden edinilen verilerle hazırlanan “Digital in 2017 Global Overview” raporunda bölgesel araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Afrika Bölgesi’nde toplam nüfus 1 231 000 000’dır. Afrika Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 29 (362 000 000)’dur. Amerika Bölgesi’nde toplam nüfus 1 006 000 000’dır. Amerika Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 71 (718 000 000)’dir. Asya- Pasifik Bölgeleri’nde toplam nüfus 4 153 000 000’dır. Asya- Pasifik Bölgeleri’nde internet kullananların oranı yüzde 46 (1 909 000 000)’dır. Avrupa Bölgesi’nde toplam nüfus 839 000 000’dur. Avrupa Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 76 (637 000 000)’dır. Orta Doğu Bölgesi’nde toplam nüfus 246 000 000’dur. Orta Doğu Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 60 (147 000 000)’dır (We Are Social ve Hootsuite, 2017, 16/03/2019).

We Are Social ve Hootsuite tarafından hazırlanan “Digital in 2018” raporunda bölgesel araştırmalara yer verilmiştir. Afrika Bölgesi’nde toplam nüfus 1 272 000 000’dır. Afrika Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 34 (435 000 000)’tür. Amerika Bölgesi’nde toplam nüfus 1 011 000 000’dır. Amerika Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 73 (741 000 000)’tür. Asya- Pasifik Bölgeleri’nde toplam nüfus 4 214 000 000’dır. Asya- Pasifik Bölgeleri’nde internet kullananların oranı yüzde 48 (2 007 000 000)’dir. Avrupa Bölgesi’nde toplam nüfus 843 000 000’dur. Avrupa Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 80(674 milyon)’dir. Orta Doğu Bölgesi’nde toplam nüfus 252 000 000’dur. Orta Doğu Bölgesi’nde internet kullananların oranı yüzde 65 (164 000 000)’tir (We Are Social ve Hootsuite, 2018, 17/03/2019). Bu çalışmalardan elde edilen verilerle bir yıl içinde tüm bölgelerde internet kullananların oranının arttığını göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2013 verilerine göre 16-74 yaş aralığındaki kişilerin internet kullanma oranı yüzde 48,9’dur. Araştırmada 16-74 yaş aralığındaki kişilerin yüzde 39,5’inin düzenli internet kullandığı (hemen hemen her gün ya da haftada en az bir kez) bildirilmiştir (TÜİK, 2013, 16/03/2019).

TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2016 verilerine göre 16-74 yaş aralığındaki kişilerin internet kullanma oranı ise yüzde 61,2'dir. Araştırmada 16-74 yaş aralığındaki internet kullanan kişilerin yüzde 94,9'unun düzenli internet kullandığı (hemen hemen her gün ya da haftada en az bir kez) ifade edilmiştir (TÜİK, 2016, 18/03/2019).

TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2018 verilerine göre 16-74 yaş aralığındaki kişilerin internet kullanma oranı yüzde 72,9 olduğu bildirilmiştir. Bu araştırmalar ülkemizde internet kullanım oranının yıllara göre arttığını göstermektedir (TÜİK, 2018, 20/03/2019).

TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2013 çalışmasında bölgesel araştırmalara yer verilmiştir. İstanbul'da internet kullanım oranı yüzde 61,4 olarak bildirilmiştir. Batı Marmara Bölgesi'ndeki internet kullanım oranının yüzde 52,2 olduğu belirtilmiştir. Doğu Marmara Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 55,3'tür. Ege Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 49,7'dir. Batı Anadolu Bölgesi'nde internet kullanım oranının yüzde 58,5 olduğu bildirilmiştir. Akdeniz Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 43,7 olarak bildirilmiştir. Orta Anadolu Bölgesi'ndeki internet kullanım oranının yüzde 46,2 olduğu belirtilmiştir. Batı Karadeniz Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 39,8 olarak bildirilmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki internet kullanım oranı yüzde 40,5 olarak ifade edilmiştir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 33,3 olarak bildirilmiştir. Ortadoğu Anadolu Bölgesi'ndeki internet kullanım oranı yüzde 31 olarak ifade edilmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki internet kullanım oranı yüzde 34,5 olarak bildirilmiştir (TÜİK, 2013, 16/03/2019).

TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2016 çalışmasında bölgesel araştırmalara yer verilmiştir. İstanbul'da internet kullanım oranı yüzde 71,8 olarak bildirilmiştir. Batı Marmara Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 59,1

olarak bildirilmiştir. Doğu Marmara Bölgesi'ndeki internet kullanım oranı yüzde 65 olarak ifade edilmiştir. Ege Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 59,1 olarak belirtilmiştir. Batı Anadolu Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 68,2 olarak ifade edilmiştir. Akdeniz Bölgesi'ndeki internet kullanım oranının yüzde 62,2 olduğu bildirilmiştir. Orta Anadolu Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 58,8'dir. Batı Karadeniz Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 54,7 olarak bildirilmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 52,8 olarak bildirilmiştir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde internet kullanım oranı yüzde 48,6'dır. Ortadoğu Anadolu Bölgesi'ndeki internet kullanım oranı yüzde 45,3 olarak bildirilmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki internet kullanım oranı yüzde 48,5 olarak bildirilmiştir. Yapılan araştırmalar ülkemizdeki her bölgede internet kullanım oranının yıllara göre arttığını göstermektedir (TÜİK, 2016, 18/03/2019).

We Are Social ve Hootsuite tarafından hazırlanan “Digital in 2017: Western Asia” raporuna göre Türkiye'nin toplam nüfusu 80 020 000'dur. Türkiye'de internet kullananların oranı yüzde 60 (48 000 000)'dir (We Are Social ve Hootsuite, 2017, 25/03/2019). We Are Social ve Hootsuite tarafından hazırlanan “Digital in 2018: Western Asia” raporuna göre Türkiye'nin toplam nüfusu 81 330 000'dur. Türkiye'de internet kullananların oranı yüzde 67 (54 330 000)'dir (We Are Social ve Hootsuite, 2018, 28/03/2019). Bu çalışmalardan elde edilen verilerle ülkemizde bir yıl içinde internet kullananların oranının yüzde 7 arttığını göstermektedir.

1.2.3.4. Üniversite Gençliği ve İnternet Kullanımı

Gençlerin interneti kullanım amaçlarının başında araştırma yapma, ödev yapma, eğlence, müzik ve film indirme, sosyal ilişki kurma, çevrimiçi oyun oynama, cinsel içeriklere erişme gelmektedir (Leung, 2004; Li ve Chung, 2006 ve Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Teknolojik gelişmelerin etkisi ile gençlik döneminin

karakteristik özelliklerinden olan; arkadaş grubuna dahil olma, aileden uzaklaşıp akranlarla yakınlaşma ve kimlik kazanma arayışı internetin öne çıkmasından etkilenmektedir. Bu dinamiklerin etkisi ile gençler sosyal ilişkilerini, arkadaşlıklarını sanal ortamda kurarak sosyal çevrelerini sanal ortama taşımışlardır (Smith, 2017).

Gençlik döneminde yaşanan en önemli gelişmelerden biri kimlik kazanımıdır. Kimlik kazanım sürecinde zorluk yaşayan genç; interneti görevlerinden, sorumluluklarından ve gerçek kimliğinden kaçmaya yardımcı unsur olarak görmeye başlayabilmektedir (Yang ve Tung, 2007). Gençlerin internette harcadıkları zamanın artmasına teknolojik aygıtları diğer yaş aralığındaki bireylerden rahat kullanmaları, teknolojik aygıtlarla fazla ilgili olmaları ve birçok eğlence kaynağına erişimin gençleri heyecanlandırması sebep olmaktadır (Davis, 2001 ve Yang ve Tung, 2007).

İnternet kullanım oranı teknolojiye ilgili olmaları nedeniyle en fazla genç yaş grubunda görülmektedir. İnternet bağımlılığının gelişmesi açısından genç yaş grubundaki lise ve üniversite öğrencileri risk grubudur (Treuer ve ark., 2001 ve Young, 2004). Türkiye genç nüfus oranının yüksek olması, gelişmekte olan ülkeler arasında yer alması, işsizlik oranının artması nedeniyle internet bağımlılığı için uygun zemin hazırlamaktadır. Ülkemizde internet bağımlılığı teknolojiye daha fazla hakim olmaları nedeniyle en fazla genç yaş grubunda görülmektedir (Arısoy, 2009). Bu durum, bu yaş aralığındaki lise ve üniversite öğrencilerinin teknolojik gelişmelerden daha çok etkilenmesi anlamına gelmektedir.

TÜİK 2018 verilerine göre 16-24 yaş aralığındaki kişilerin yüzde 90,7'si, 25-34 yaş aralığındaki kişilerin yüzde 90,1'i, 35-44 yaş aralığındaki kişilerin yüzde 80,7'si, 45-54 yaş aralığındaki kişilerin yüzde 61,5'i, 55-64 yaş aralığındaki kişilerin yüzde 39,2'si ve 65-74 yaş aralığındaki kişilerin ise yüzde 17'si internet kullanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen veriler internet kullanımının en fazla 16-24 yaş grubunda olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2018, 20/03/2019).

1.3.E-Zorbalık ve E-Mağduriyet

Saldırganlık, bir varlığa (canlı-cansız) yöneltilmiş fiziki veya psikolojik hasara sebep olma amacı taşıyan hareket şeklinde nitelendirilir. İnsanlığın başlangıcından bugüne değin süregelen saldırganlık insan yaşamının bütün sahalarında başka biçimlerde karşımıza çıkmaktadır (Eroğlu, 2014). Son teknolojik gelişmelerle birlikte internet, kişilerin eş zamanlı iletişime geçmelerini sağlayıp sosyalleşmelerine olanak tanımakta, bilgiye ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. İnternetin birçok olumlu etkisinin yanında getirdiği olumsuzluklardan biri de saldırganlığın gerçek dünyadan sanal dünyaya taşınmasıdır ve bu saldırganlık e-zorbalık şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

E-zorbalık, bir şahıs ya da bir grubun elektronik haberleşme cihazlarını kullanarak farklı bir şahıs veya gruba karşı zarar verme amaçlı, kasıtlı, tekrarlanan saldırganca davranışlarıdır (Belsey, 2019, 16/05/2019). Kişiyi sohbet odasından atma veya kişiye sohbet odalarında hakaret etme, web-cam kullanılarak ya da kısa mesaj yoluyla kişiye zarar verme, e-posta şifrelerini ele geçirip kişinin mesajlarına ulaşma ve hesabın gerçek sahibinin hesaba girişini engelleme, kişinin fotomontaj resimlerini kullanarak mağdura ait sahte web sayfaları açma, kişi hakkında internet yoluyla dedikodular yayma, sanal ortamlarda mağdura ait müstehcen, onur kırıcı, iftara içeren mesajlar ya da görüntüler paylaşmak e-zorbalığa örnek olarak verilebilir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007 ve Patchin ve Hinduja, 2006).

E-Mağduriyet, bir şahıs ya da bir grubun, özel veya tüzel kişiliğin, elektronik haberleşme cihazlarıyla kasıtlı biçimde gerçekleştirilen zararlı davranışlara maruz kalması, bu nedenle de manevi veya maddi olarak mağdur olmasıdır (Arıcak ve ark., 2012b).

1.3.1.E-Zorbalığın Özellikleri

E-zorbalıkla geleneksel zorbalığın benzerlik teşkil eden özellikleri; tekrarlayıcı olması, kasıtlı yapılması, şiddet içerikli olması, zarar verme amacının bulunması olarak sayılabilir (Dehue ve ark., 2008). Güç dengesizliği hem geleneksel zorbalıkta hem de e-zorbalıkta görülmektedir. Güç dengesizliği geleneksel zorbalıkta fiziksel güç ya da sosyal statü üstünlüğünü ifade etmektedir. Ancak e-zorbalıkta güç dengesizliği; e-mağdurun kendisi ile ilgili saldırı niteliği taşıyan içeriğin kaldırılması konusunda yaptırım gücünün olmamasını, e-zorbanın e-mağdura göre teknolojiyi daha etkin kullanabilmesini ifade eder (Menesini ve Nocentini, 2009 ve Patchin ve Hinduja, 2006).

E-zorbalık ile geleneksel zorbalığı ayıran çeşitli yönler vardır. Sanal ortamın kişiye kimliğini gizleme olanağı sağlaması, denetiminin zor olması, zorbanın günün her saati mağdura ulaşmasına olanak tanınması, siber zorbalık içeren materyalin kısa sürede çok sayıda kişiye kolayca ulaştırılabilir olması, sanal zorbalık içeren materyalin saklanabilmesi e-zorbalığın geleneksel zorbalıktan daha tehlikeli hale gelmesinin başlıca sebepleridir (Aktepe, 2013; Eroğlu, 2014; Patchin ve Hinduja, 2006 ve Williams ve Guerra, 2007).

1.3.2. E-Zorbalığın Etkileri

E-zorbalık zorba ve mağdur üzerinde bir yığın probleme neden olmaktadır. Bu problemler depresyon, kendini çaresiz hissetme, kendini suçlu hissetme, öfke patlamaları yaşama, diğerlerine düşmanca duygular besleme, sosyal ilişkilerde sorunlar yaşama, suç işleme, madde kullanma, silah taşıma, akademik başarının düşmesi, okulu bırakma, okuldan kaçma ve intihar girişiminde bulunma olarak

sayılabilir (Eroğlu, 2014). Arıcak (2009) yaptığı araştırmada e-zorbalarda ve e-mağdurlarda daha fazla psikiyatrik belirtinin (düşmanca duygular, psikotik belirtiler) görüldüğünü ortaya koymuştur. E-zorba ve mağdur gençlerde problemli davranışlar, depresyon, okul başarısında düşüş ve suç işleme oranında artış görüldüğü bildirilmiştir (Mitchell ve ark., 2007 ve Ybarra ve Mitchell, 2004a).

E-zorbalık yaşayan bireylerde üzüntü, sinirlenme, endişe, utanma, akademik başarıda düşme, yalnızlık, okula devam etmeme, konsantrasyon bozukluğu, sosyal ilişkiler kurmada sorunlar yaşama, düşük benlik saygısı, hayal kırıklığı e-zorbalığa maruz kalan bireylerin yaşadıkları problemlerin bazılarıdır (Beran ve Li, 2005 ve Taştekin ve Bayhan, 2018).

E-zorbalığa maruz kalan gençler psikolojik olgunluğa henüz erişemedikleri için e-zorbalığın bunlar üzerindeki etkileri daha yoğundur. E-zorbalığın gençler üzerindeki etkileri şu şekildedir (Gordon, 2019, 03/05/2019):

1. Bunalmış hissedebilir: Çok sayıda kişi tarafında e-zorbalığa maruz bırakılıyor olması, bu durumun başkaları tarafından biliniyor olması ve e-zorbalıkla başa çıkma stresi sebebiyle bu durumla başa çıkamayacağını düşünmesi gencin bunalmış hissetmesine sebep olabilir.
2. Korunmasız ve güçsüz hissedebilir: E-zorbanın elektronik iletişim araçları vasıtasıyla istediği saat ve yerde mağduru rahatsız edebiliyor olması, e-zorbanın kimliğinin bilinmiyor olması nedeniyle genç kendini güvende hissetmeyebilir.
3. Aşağılanmış hissedebilir: E-zorbalık içeren materyaller çok sayıda insanla paylaşılabileceği için genç, fazla sayıda insanın bu durumu bilmesinden dolayı aşağılanmış hissedebilir.
4. Kendinden memnun olmayabilir: E-zorbalığa maruz kalınması nedeniyle genç kendinden ve değerlerinden memnun olamamaya başlayabilir.
5. Sinirli hissedebilir: E-zorbalığa maruz kalan genç bu durum karşısında öfkelenebilir ve bu nedenle de intikam almayı isteyebilir. Tehlikeli bir yaklaşım olan bu düşünce sonucunda genç kendisini zorba-mağdur döngüsü içinde bulabilir.

6. Hayata karşı ilgisizlik hissedebilir: E-zorbalığa maruz kalan gençlerde hayata karşı ilgi kaybedilebilir, genç için hayat anlamsız gelmeye başlayabilir. Genç geçmişte zevk aldığı mutlu olduğu şeylere karşı ilgisizleşebilir, aile bireyleri veya arkadaşları ile daha az vakit geçirmeye başlar. Bu durum genci depresyona veya intihara sürükleyebilir.
7. Yalnız hissedebilir: Gençlik döneminde arkadaşlık büyük önem taşımaktadır. E-zorbalığa maruz kalınması sonucunda arkadaşları genci dışlayabilirler ve genç kendini yalnız hissedebilir. Ayrıca e-zorbalık karşısında çoğu kişi teknolojik iletişim araçlarının kapatılmasını tavsiye eder ancak bu durum teknoloji çağında yaşamamızdan dolayı dünya ve sosyal çevre ile iletişimini kesmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda da genç kendini yalnız hissedebilir.
8. Okula karşı ilgisini kaybedebilir: Kendisine zorbalık yapan kişilerin okulda olması veya zorbalığın arkadaşları tarafından biliniyor olmasından dolayı utanması nedeniyle genç okula devam etmek istemeyebilir. Ayrıca yaşadığı zorbalık nedeniyle konsantrasyon bozukluğu yaşaması durumunda derslerine odaklanamayabilir.
9. Endişeli ve depresyonda hissedebilir: E-zorbalık gencin özgüvenini yıprattığı için genç depresif, endişeli, stresli hissedebilir.
10. Hasta hissedebilir: Gençler e-zorbalığa maruz kalmaları sonucunda baş ağrısı, karın ağrısı veya diğer fizyolojik problemleri yaşarlar. E-zorbalığın strese sebep olmasından dolayı mide ülseri veya cilt rahatsızlıkları da yaşanabilir. Genç yemek yeme düzeninde değişiklikler yapabilir, uyku düzeni de etkilenebilir.
11. İntiharını düşünebilir: Sürekli olarak e-zorbalığa maruz kalan genç acı çekmeye ve umutsuz hissetmeye başlar. İçinde bulunduğu durumdan kaçmanın tek çaresinin intihar etmek olduğunu düşünebilir.

1.3.3. Dünya ve Türkiye’de E-Zorbalık ve E-Mağduriyet

Ipsos tarafından 28 ülkede 20 793 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada katılımcılara “toplumunuzda bildiğiniz kadarıyla siber zorbalık yaşayan çocuk var mı?” sorusu sorulmuş ve katılımcıların yüzde 33’ü bu soruya evet, yüzde 28’i hayır

yüzde 39'u bilmiyorum cevabını vermiştir. Bu soruya evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 32 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada yüzde 26 olarak bildirilmiştir (Ipsos, 2018, 03/05/2019).

Ipsos tarafından yapılan çalışmada ülkeler arası karşılaştırmalar da yapılmıştır. “Toplumunuzda bildiğiniz kadarıyla siber zorbalık yaşayan çocuk var mı?” sorusuna 2018 yılında yapılan çalışmada yüzde 54 evet, yüzde 16 hayır, yüzde 30 bilmiyorum cevabı ile en fazla zorbalık Güney Afrika’da görülmektedir. Güney Afrika’da bu soruya evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 49 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada yüzde 30 olarak bildirilmiştir. “Toplumunuzda bildiğiniz kadarıyla siber zorbalık yaşayan çocuk var mı?” sorusuna 2018 yılında yapılan çalışmada yüzde 5 evet, yüzde 43 hayır, yüzde 52 bilmiyorum cevabı ile en az zorbalık Japonya’da görülmektedir. Japonya’da bu soruya evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 8 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada yüzde 12 olarak bildirilmiştir. Türkiye’de ise bu soruya 2018 yılında yapılan çalışmada yüzde 40 evet, yüzde 26 hayır, yüzde 34 bilmiyorum cevabını vermiştir. Türkiye’de bu soruya evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 39 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada yüzde 35 olarak bildirilmiştir (Ipsos, 2018, 03/05/2019).

Katılımcılara “çocuğunuz siber zorbalığa maruz kaldı mı?” sorusu sorulmuş ve 2018 yılında yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 17’si evet, yüzde 72’si hayır, yüzde 11’i bilmiyorum cevabı vermiştir. Bu soruya evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 17 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada yüzde 12 olarak bildirilmiştir (Ipsos, 2018, 03/05/2019).

“Çocuğunuz siber zorbalığa maruz kaldı mı?” sorusuna en yüksek oranda evet cevabının verildiği ülke olan Hindistan’da 2018 yılında yapılan çalışmada evet cevabını verenlerin oranı yüzde 37, hayır cevabını verenlerin oranı yüzde 55,

bilmiyorum cevabını verenlerin oranı yüzde 8'dir. Bu soruya evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 32 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada ise yüzde 32 olarak bildirilmiştir. Bu soruya en düşük oranda evet cevabının verildiği ülke olan Rusya'da 2018 yılında yapılan çalışmada evet cevabını verenlerin oranı yüzde 0, hayır cevabını verenlerin oranı yüzde 90, bilmiyorum cevabını verenlerin oranı yüzde 8'dir. Bu soruya evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 9 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada yüzde 5 olarak bildirilmiştir. Türkiye'de 2018 yılında yapılan çalışmada bu soruya evet cevabını verenlerin oranı yüzde 20, hayır cevabını verenlerin oranı yüzde 72, bilmiyorum cevabını verenlerin oranı yüzde 8'dir. Evet cevabını verenlerin oranı 2016 yılında yapılan çalışmada yüzde 14 olarak bildirilirken, 2011 yılında yapılan çalışmada ise yüzde 5 olarak bildirilmiştir (Ipsos, 2018, 03/05/2019).

Amerika'da 3767 ilk ve ortaokul öğrenciyle yapılan çalışmada son iki ayda öğrencilerin yüzde 11'inin e-mağduriyet yaşadıkları, yüzde 7'sinin e-mağduriyet yaşamanın yanı sıra e-zorbalık yaptığı, yüzde 4'ünün e-zorbalık yaptığı bildirilmiştir (Kowalski ve Limber, 2007).

Raskauskas ve Stoltz (2007) tarafından 13-18 yaşları arasında olan 84 genç ile yapılan araştırmada, öğrencilerin yüzde 48,8'inin e-mağduriyet yaşadığı, yüzde 21,4'ünün ise e-zorbalık yaptığı bildirilmiştir.

Kore'de 11-14 yaş aralığındaki 4531 öğrenciyle gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin yüzde 9,7'sinin e-zorbalık yaptığı, yüzde 3,3'ünün e-mağduriyet yaşadığı ve yüzde 3'ünün ise hem e-mağdur hem e-zorba olduğu bildirilmiştir (Jung ve ark., 2014).

Spears ve ark. (2015), 12-18 yaşları arasındaki 2338 kişi ile yaptıkları araştırmada, katılımcıların yüzde 27,7'sinin e-mağduriyet yaşadığı, yüzde 1,8'inin e-zorbalık yaptığı ve yüzde 18,8'inin e-zorba olmanın yanı sıra e-mağdur olduğu bildirilmiştir.

Arıcak ve arkadaşları tarafından 12-19 yaşları arasındaki 269 Türk öğrenciyle yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 35,7'sinin e-zorbalık yaptığını ve yüzde 23,8'inin e-zorba olmanın yanı sıra e-mağdur rolünde olduğunu ve yüzde 5,9'unun e-mağdur rolünde olduğunu belirtmiştir (Arıcak ve ark., 2008).

1.3.4.Üniversite Gençliği ile E-Zorbalık ve E-Mağduriyetin İlişkisi

İnternet kullanımı gençlerin hayatında önemli yer tutar. TÜİK 2018 verileri ışığında internet kullanma oranının en fazla saptandığı grup 16-24 yaş grubudur (TÜİK, 2018, 20/03/2019). İnternet kullanımının en fazla olduğu dönem olan gençlik döneminde, internet kullanım süresi ve sıklığı da fazladır. İnternet kullanım süresinin ve sıklığının artması kişilerin internet aracılığıyla sosyal ilişkileri daha kolay kurmasını sağladığı için kişiler yabancı kişilerle veya arkadaşlarıyla daha fazla iletişim kurabilir, daha fazla cinsel içeriğe maruz kalabilir, daha fazla çevrimiçi oyunlar oynayabilir. Bu durumlar e-zorbalık yapma veya e-zorbalıkla karşı karşıya gelme oranının artmasına sebep olabilir. İnternet kullanım süresinin ve sıklığının artması gençlerin e-zorba olma veya e-zorbalığa maruz kalma olasılığını arttırmaktadır (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Kowalski ve Limber, 2007; Patchin ve Hinduja, 2006 ve Ünver, 2016). Günlük internet kullanma süresinin artması e-zorba/ e-mağdur olmayı yordamaktadır (Ybarra ve Mitchell, 2004b).

Ybarra ve Mitchell tarafından 1500 gençle yapılan çalışmada e-zorba ya da mağdur olan gençlerin yüzde 30' u günde üç veya daha fazla saat internet kullandığını belirtmiştir (Ybarra ve Mitchell, 2004a).

Hinduja ve Patchin (2008) tarafından 1378 genç ile yapılan çalışmada internet kullanım süresinin artmasıyla e-zorbalık ve e-mağduriyet oranının artışının ilişkili saptandığı bildirilmiştir.

İnternet kullanımının hızlı şekilde gelişip yaygınlaştığı bir dönemde yetişiyor olmaları günümüz gençlerine birçok yarar sağlamakla birlikte birçok olumsuzlukla da karşı karşıya kalmalarına sebep olmuştur. İnternetin yanlış ve aşırı kullanımı gençlerin hayatını tehdit eden önemli sorunlardan biridir. İnternete erişimin kolaylaşması ve artması sebebiyle gençler arasındaki zorbalık sanal ortama taşınmıştır. E-zorbalık her yaşta karşılaşılabilecek bir durum olmasına karşın çocukluk ve gençlik döneminde fazlaca görülmekte ve gençlik döneminde zirve yapmaktadır (Eroğlu, 2014). İnternet kullanımı en fazla gençler arasında görülmektedir. Bu durum da e-zorbalıkla karşı karşıya gelme veya e-zorbalık yapma miktarının gençler arasında fazla olmasına neden olmaktadır (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007 ve Eroğlu, 2011). Çocukluk ile gençlik dönemindeki bireylerin yüzde 20-40'ı bu dönemlerinde e-zorbalık yaşamaktadırlar (Arıcak ve ark., 2008; Kowalski ve Limber, 2007; Patchin ve Hinduja, 2006 ve Wolak ve ark., 2007).

1.4.Çalışmanın Amacı

Gençlik dönemine rastlayan 15-24 yaş aralığında bağımlılık gelişme riski en fazladır (Doğan, 1997). Bağımlılık yapıcı maddelerin başında gelen sigara ve alkol kullanımına başlama ve bağımlılık geliştirme gençlik dönemine rastlamaktadır (Tanrikulu ve ark., 2009). En fazla internet kullanım oranına 16-24 yaş grubunun sahip

olması ve gençlerin internet başında çok zaman geçirmeleri henüz psikolojik olgunluğa da erişmemeleri onları internet bağımlılığının gelişmesi bakımından risk grubu haline getirmektedir (Tsai ve Lin, 2003 ve TÜİK, 2018, 20/03/2019). E-zorbalık yapma ya da e-mağduriyet yaşama gençlik döneminde zirve yapmaktadır (Eroğlu, 2014).

Bütün bu durumlar göz önüne alındığında sigara bağımlısı üniversite öğrencilerinde alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, e-zorbalık ve e-mağduriyet durumlarını ve birbirleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek çalışmamızın amacını oluşturmaktadır.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evreni Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi (AÜTF), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (AÜHF), Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi (AÜMF) sigara bağımlısı öğrencileri olup, çalışmanın örneklemini bu grup içindeki Ankara Üniversitesi'nde 2018 Ekim – 2019 Mart tarihleri arasında ulaşılan, WHO'nun düzenli olarak günde bir tane sigara içenleri sigara bağımlısı olarak tanımladığı kendilerine belirtilerek bu ölçütlere uygun olarak kendisini sigara bağımlısı şeklinde niteleyen ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 300 öğrencidir (Boyacı ve ark, 2003). Çalışmaya katılan 300 öğrencinin 100'ü (yüzde 33,3) AÜTF, 100'ü (yüzde 33,3) AÜHF, 100'ü (yüzde 33,3) AÜMF'de öğrencidir. Araştırmacı katılımcılarla birebir yüz yüze görüşmesi yöntemiyle veriler toplanıldı. Toplanan verilerin analizleri SPSS 21.0 programıyla yapıldı.

2.2.Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması Evreni ve Örneklemi

Ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapıldı. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının evreni AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı öğrencileri olup, çalışmanın örneklemini bu grup içindeki Ankara Üniversitesi'nde 2018 Ekim- 2019 Ocak tarihleri arasında ulaşılan, WHO'nun düzenli olarak günde bir tane sigara içenleri sigara bağımlısı olarak tanımladığı kendilerine belirtilerek bu ölçütlere uygun olarak kendisini sigara bağımlısı şeklinde niteleyen ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 120 öğrencidir (Boyacı ve ark, 2003). Çalışmaya katılan 120 öğrencinin 40'ı (yüzde 33,3) AÜTF, 40'ı (yüzde 33,3) AÜHF, 40'ı (yüzde 33,3) AÜMF'de öğrencidir.

Araştırmacı katılımcılarla birebir yüz yüze görüşmesi yöntemiyle veriler toplandı. Toplanan verilerin analizleri SPSS 21.0 programıyla yapıldı.

2.3.Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

2.3.1.Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Çalışmanın amacının, tanımının açıklandığı ayrıca çalışmada kullanılacak prosedürlerin izah edildiği formdur. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu'nda çalışmaya katılacak kişilerin güvenliğinin ve gizliliğinin temin edileceği garantisinin verilmesinin yanı sıra çalışmaya katılımın gönüllük esasına göre gerçekleştirileceği bildirilmiştir.

2.3.2.Alkol Ölçeği

Alkol kullanım düzeyini tespit etmek amacıyla sosyo-kültürel özellikler de dikkate alınarak, elverişli risk tespiti ölçeği oluşturmak maksadıyla Ögel ve ark (2017) tarafından geliştirilen ölçektir. Ögel ve arkadaşları (2017), yedi ilde 10 hapishanedeki 1125 mahkumla çalışma yaparak bu ölçeği geliştirmişlerdir.

Alkol Ölçeği (AÖ) altı maddeden oluşan, üç noktalı likert biçiminde bir ölçektir. Bu ölçekle son altı ay içinde kullanılan alkol miktarı ile alkol kullanma sıklığı ve zamanı, alkol kullanımı nedeniyle katılımcının sosyal ve aile hayatında ortaya çıkan

etkiler saptanmaya çalışılmıştır. Alınabilecek en yüksek puan 12'dir (Ögel ve ark, 2017).

2.3.3.İnternet Bağımlılık Ölçeği

İnternet bağımlılığının belirtileri, internet bağımlılığının sonuçları ve etkileri, internet bağımlılığına neden olan etkenleri dikkate alınarak, kişilerin internet bağımlılık düzeyini tespit etmek amacıyla Günüş (2009) tarafından geliştirilen ölçektir. Günüş (2009), yedi ilde 754 ortaöğretim öğrencisi ile çalışma yaparak bu ölçeği geliştirmiştir.

İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ) 35 maddeden meydana gelen beş noktalı likert biçiminde ölçektir (Günüş, 2009).

2.3.4. E-Zorbalık Ölçeği ve E-Mağduriyet Ölçeği

Lam ve Li 'nin (2013), gençlerin yaşadığı e-zorbalık ve e-mağduriyet oranını belirlemek maksadıyla geliştirdiği, Gençdoğan ve Çikrıkci (2015) tarafından Türkçe uyarlanması yapılan ölçeklerdir. Gençdoğan ve Çikrıkci (2015), lisede öğrenimini sürdüren 163 katılımcıyla çalışma yaparak bu ölçekleri uyarlamışlardır.

E-Zorbalık Ölçeği (EZÖ) altı maddeden oluşan yedi noktalı likert biçiminde bir ölçektir. E-Mağduriyet Ölçeği (EMÖ) beş maddeden oluşan yedi noktalı likert biçiminde bir ölçektir.

2.4.Verilerin Toplanması

Mevcut çalışmada Ögel ve ark (2017)'nin geliştirdiği AÖ, Günüş'ün geliştirdiği İBÖ, Lam ve Li (2013)'nin geliştirdiği Gençdoğan ve Çikrıkci (2015)'nin Türkçe uyarlamasını yaptığı EZÖ ve EMÖ kullanılmıştır. AÖ kullanılarak çalışma gerçekleştirmek amacıyla yazar Kültegin Ögel'den, İBÖ kullanılarak çalışma gerçekleştirmek amacıyla yazar Selim Günüş'ten, EZÖ ve EMÖ kullanılarak çalışma gerçekleştirmek amacıyla yazar Özkan Çikrıkci 'den yazılı onay alınmıştır. AÜTF Dekanlığı'ndan, AÜHF Dekanlığı'ndan, AÜMF Dekanlığı'ndan ölçeklerin öğrencilerine uygulanabilmesi için gereken yazılı onaylar alındı. Çalışma Ankara Üniversitesi Etik Kurulu tarafından verilen 25.06.2018 tarihli ve 10/155 sayılı Etik Kurulu Kararı ile yapıldı.

3.BULGULAR

3.1.Alkol Ölçeği'ne Ait Analizler

3.1.1.Alkol Ölçeği'ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları

Çizelge 3.1'de görüldüğü gibi AÖ'nün geçerlilik ve güvenilirlik çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 120 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.2'deki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 120 katılımcının 40'ı (%33,3) AÜTF'nin, 40'ı (%33,3) AÜHF'nin 40'ı (%33,3) ise AÜMF'nin öğrencisidir.

İç tutarlılık katsayısı, ölçeğin güvenilirliğinin bir ölçüsüdür. Çizelge 3.3'te belirtildiği gibi AÖ'nün iç tutarlılık katsayısının 0,805 olduğu tespit edilmiştir. Mevcut araştırmada yararlanılan ölçek maddeleri arasındaki iç tutarlılık ölçüsünün 0,805 ile yüksek olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019a).

Çizelge 3.1. AÖ'de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	evet	120	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.2. AÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	40	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	40	33,3	33,3	66,7
	Tıp	40	33,3	33,3	100,0
	Total	120	100,0	100,0	

Çizelge 3.3. AÖ’nün güvenilirlik istatistikleri (Çetin ve ark., 2019a).

Cronbach’s Alfa Katsayısı	0,805
Madde Sayısı	6

Madde silindiğindeki iç tutarlılık değerinin, mevcut çalışmadaki maddeler arasındaki dahili ilişkiye farklı değişken kombinasyonlarıyla bakıldığı zaman maddelerin ölçeği ölçmedeki kalitesinin bu aralıkta olduğunu gösterir. Çizelge 3.4’te görüldüğü gibi AÖ’nün madde silindiğindeki iç tutarlılık değerinin 0,738- 0,810 aralığında olduğu tespit edilmiştir ve bu durum her maddenin genel ölçek puanı ile %73,8- %81 aralığında ilişkili olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019a).

Çizelge 3.4’te görüldüğü gibi AÖ’nün düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının 0,378- 0,707 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu durum %37,8- %70,7 ihtimal ile AÖ’nün güvenilirlik düzeyinin her maddeyle ölçek puanı arasındaki korelasyonu açıklamaktadır (Çetin ve ark., 2019a).

Çizelge 3.4. AÖ'nün madde toplam istatistikleri (Çetin ve ark., 2019a).

Madde	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach's Alfa Katsayısı
1	1,9417	4,392	0,681	0,748
2	1,7333	4,281	0,509	0,794
3	1,7667	3,844	0,707	0,738
4	1,8333	4,443	0,587	0,769
5	2,1	5,301	0,378	0,81
6	2,125	5,068	0,596	0,777

Çizelge 3.5. AÖ'nün sınıf içi korelasyon katsayısı (Çetin ve ark., 2019a).

	Sınıf İçi Korelasyon	95% Güven Aralığı		0 Gerçek Değerli F testi			
		Alt Sınır	Üst Sınır	Değer	df1	df2	Sig
Tek Ölçüler	,407	0,328	0,494	5,126	119	595	0
Ortalama Ölçüler	,805	0,745	0,854	5,126	119	595	0

Sınıf içi korelasyon katsayısı, mevcut çalışmadaki maddelerin grup şeklinde toplanmasındaki ya da gruplara ayrılmasındaki ölçümlerin ya da derecelendirmelerin güvenilirliğini gösterir. Çizelge 3.5'te görüldüğü gibi AÖ'nün sınıf içi korelasyon

katsayısının 0,805 olduğu tespit edilmiştir ve bu durum aynı grupta bulunan maddeler arasında yüksek benzerlik bulunduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019a).

Çizelge 3.6. AÖ'nün KMO ve Bartlett's testi (Çetin ve ark., 2019a)

Kaiser- Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçülmesi		,785
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	236,847
	Df	15
	Sig.	,000

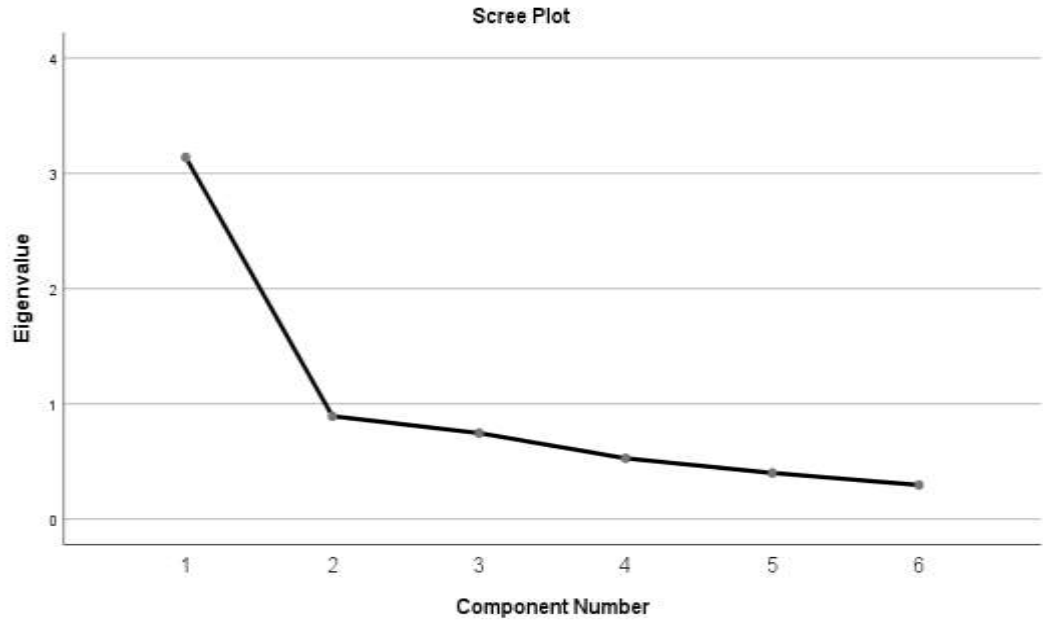
Mevcut çalışmada AÖ'nün içerik geçerliliğinin tespiti için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Testi kullanılmıştır. KMO değeri örneklem yeterliliğini ve ölçek maddelerinin altında yatan faktörlerin sebep olabileceği değişkenlik oranını gösterir. Bartlett testi ise maddelerin arasındaki bağlantının gücünü gösterir. Çizelge 3.6'da görüldüğü gibi AÖ'nün geçerlilik analizi neticesinde KMO değerinin 0,785 ve Bartlett Küresellik Testi kare değerin 236,847 df(15) (Sig=,000) olduğu tespit edilmiştir ve bu durum örneklem yeterliliği ölçümünün yüksek olduğunu, ölçek maddelerinin temelindeki faktörlerin sebep olabileceği değişkenlik oranının 0,785 olduğunu göstermektedir. Ayrıca maddeler arası bağlantının güçlü olduğu ve maddeler arasında oldukça yüksek korelasyon olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019a).

$KMO = 0,785 > 0,5$ olmasından dolayı örneklem ölçümü yeterli olarak tespit edildiği için faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerle Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi oluşturulmuştur. Çizelge 3.7'de özdeğeri 1'den büyük olduğu tespit edilen değişken sayısının faktör sayısına karar verilmiştir. Ögel ve arkadaşları tarafından geliştirilen AÖ'de tanımlanmış altı maddenin bir tanesinin Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi'nde özdeğeri 1'den büyük olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucu olarak altı maddenin alkol bağımlılığı üzerindeki etkilerinin

belirlenebilmesi için faktör analizdeki özellikleri doğrultusunda bir grupta toplanmıştır (Ögel ve ark, 2017).

Çizelge 3.7. AÖ'nün toplam varyans çizelgesi

Madde	Başlangıç Özdeğerler			Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif
1	3,139	52,313	52,313	3,139	52,313	52,313
2	,893	14,883	67,196			
3	,746	12,430	79,626			
4	,527	8,785	88,411			
5	,400	6,665	95,076			
6	,295	4,924	100,000			

Şekil 3.1. AÖ'nün yapısına ilişkin yığılma durumu

Ölçeğin yapısına ilişkin yığılma durumu Şekil 3.1’de gösterilmektedir.

3.1.2. Alkol Ölçeği Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi

Çizelge 3.8. AÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	300	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.8’de görüldüğü gibi AÖ’nün madde toplam puanları ile bağımlılık durumu ilişkisi çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 300 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.9’daki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 300 katılımcının 100’ü (%33,3) AÜTF’nin, 100’ü (%33,3) AÜHF’nin 100’ü (%33,3) ise AÜMF’nin öğrencisidir.

Çizelge 3.9. AÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	100	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	100	33,3	33,3	66,7
	Tıp	100	33,3	33,3	100,0
	Toplam	300	100,0	100,0	

AÖ'deki maddelerin toplam puanı en düşük 0 en yüksek 12'dir. Çizelge 3.10'da görüldüğü gibi mevcut çalışmada 300 katılımcıdan alınan veriler sonucunda maddelerin toplam puanı en düşük 0 iken en yüksek 11 olarak tespit edilmiş ve AÖ'nün madde toplam puan ortalaması ise 2,31 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.10. AÖ'nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

N	Minim um	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma	
Puan	300	0	11	2,31	2,478
Geçerli N	300				

Çizelge 3.11'e göre araştırmaya katılan 300 kişinin AÖ'den aldığı puanlar toplamı 692 iken madde toplam puan ortalaması ise 2,31'dir. AÜHF öğrencilerinin AÖ'den aldığı puanlar toplamı 196 iken madde toplam puan ortalamaları 1,96 olarak, AÜMF öğrencilerinin AÖ'den aldığı puanlar toplamı 284 iken madde toplam puan ortalamaları 2,84 olarak ve AÜTF öğrencilerinin AÖ'den aldığı puanlar toplamı 212 iken madde toplam puan ortalamaları 2,12 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 3.11. AÖ'de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları

Hangi bölümde okuyorsunuz	N	Toplam	%Toplam	Ortalama
Hukuk	100	196	28,3%	1,96
Mühendislik	100	284	41,0%	2,84
Tıp	100	212	30,6%	2,12
Toplam	300	692	100,0%	2,31

Madde toplam puanı 0-2 puan arasında olanlar bağımlı olmayan grup, 3-5 puan arasında olanlar eşik grup, 6-8 puan arasında olanlar risk grubu 9-12 puan arasında olanlar ise bağımlı grup olarak nitelendirilmiştir. Çizelge 3.12’de görüldüğü gibi 300 katılımcı ile yapılan çalışmada 184 (yüzde 61,3) katılımcının bağımlı olmayan grupta, 83 (yüzde 27,7) katılımcının eşik grubunda, 25 (yüzde 8,3) katılımcının risk grubunda, 8 (yüzde 2,7) katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.12. AÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları

Grup	N	% Toplam
(0-2) Bağımlı Olmayan	184	61,3%
(3-5) Eşik Grubu	83	27,7%
(6-8) Risk Grubu	25	8,3%
(9-12) Bağımlı Grubu	8	2,7%
Toplam	300	100,0%

Çizelge 3.13’de görüldüğü gibi bağımlı olmayan grupta yer alan 184 katılımcının 66’sı AÜHF, 57’si AÜMF, 61’i ise AÜTF öğrencisidir. Eşik grupta yer alan 83 katılımcının 25’i AÜHF, 27’si AÜMF, 31’i AÜTF öğrencisidir. Risk grubunda yer alan 25 katılımcının 9’u AÜHF, 10’u AÜMF, 6’sı AÜTF öğrencisidir. Bağımlı grupta yer alan 8 katılımcının 6’sı AÜMF, 2’si AÜTF öğrencisidir.

Çizelge 3.13. AÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı

		Hangi bölümde okuyorsunuz			Toplam
		Hukuk	Mühendislik	Tıp	
Grup	(0-2) Bağımlı Olmayan	66	57	61	184

	(3-5) Eşik Grubu	25	27	31	83
	(6-8) Risk Grubu	9	10	6	25
	(9-12) Bağımlı Grubu	0	6	2	8
Toplam		100	100	100	300

Bağımlılık dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.14’te görüldüğü gibi $p=,153$ ($p>,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre bağımlılık dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasında ilişki yoktur.

Çizelge 3.14. AÖ’de bağımlılık durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki

	Değer	Df	Asimptotik Önem (2 taraflı)
Pearson Ki-Kare	9,378	6	,153
Olasılık Oranı	11,000	6	,088
Doğrusal Bağlantı	,311	1	,577
Geçerli Öğe Sayısı	300		

3.2.İnternet Bağımlılık Ölçeği'ne Ait Analizler

3.2.1.İnternet Bağımlılık Ölçeği'ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları

Çizelge 3.15'te görüldüğü gibi İBÖ'nün geçerlilik ve güvenilirlik çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 120 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.16'daki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 120 katılımcının 40'ı (%33,3) AÜTF'nin, 40'ı (%33,3) AÜHF'nin 40'ı (%33,3) ise AÜMF'nin öğrencisidir.

Çizelge 3.15. İBÖ'de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	120	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.16. İBÖ'de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	40	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	40	33,3	33,3	66,7
	Tıp	40	33,3	33,3	100,0
	Toplam	120	100,0	100,0	

Çizelge 3.17’de belirtildiği gibi İBÖ’nün iç tutarlılık katsayısının 0,943 olduğu saptanmıştır. Mevcut araştırmada yararlanılan ölçek maddeleri arasındaki iç tutarlılık ölçüsünün 0,943 ile çok yüksek olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Çizelge 3.17. İBÖ’nün güvenilirlik istatistikleri (Çetin ve ark., 2019c)

Cronbach's Alfa Katsayısı	0,943
Madde Sayısı	35

Çizelge 3.18’de görüldüğü gibi İBÖ’nün madde silindiğindeki iç tutarlılık değerinin 0,940- 0,944 aralığında olduğu tespit edilmiştir ve bu durum her bir maddenin genel ölçek puanıyla %94- %94,4 arasında ilişkili olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019c).

Çizelge 3.18’de görüldüğü gibi İBÖ’nün düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının 0,246- 0,697 aralığında olduğu tespit edilmiştir ve bu durum %24,6-%69,7 ihtimal ile İBÖ’nün güvenilirlik düzeyinin her maddeyle ölçek puanı arasındaki korelasyonu açıklamaktadır (Çetin ve ark., 2019c).

Çizelge 3.19’da görüldüğü gibi İBÖ’nün sınıf içi korelasyon katsayısının 0,943 olduğu tespit edilmiştir ve bu durum aynı grupta bulunan maddeler arasında çok yüksek benzerlik olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019c).

Çizelge 3.18. İBÖ'nün madde toplam istatistikleri (Çetin ve ark., 2019c)

Madde	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde – Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach's Alfa Katsayısı
1	78,517	531,008	0,553	0,941
2	78,475	537,293	0,43	0,942
3	77,758	548,504	0,246	0,944
4	79,075	531,263	0,595	0,941
5	78,142	538,576	0,461	0,942
6	78,833	527,199	0,629	0,941
7	78,642	529,896	0,535	0,941
8	78,683	529,227	0,571	0,941
9	79,158	534,622	0,516	0,942
10	79,025	522,529	0,697	0,94
11	78,325	539,129	0,376	0,943
12	78,95	526,653	0,616	0,941
13	78,758	528,823	0,534	0,941
14	79,358	528,786	0,654	0,94
15	78,191	536,173	0,46	0,942
16	79,508	532,101	0,674	0,94
17	79,425	535,574	0,489	0,942
18	79,583	529,959	0,634	0,941
19	79,225	529,033	0,629	0,941
20	79,558	527,66	0,692	0,94
21	78,883	529,835	0,496	0,942
22	79,433	529,105	0,592	0,941
23	79,708	532,864	0,687	0,94
24	79,192	530,543	0,464	0,942
25	78,975	526,512	0,604	0,941
26	79,258	521,622	0,694	0,94
27	79,175	525,288	0,629	0,941
28	79,525	530,857	0,655	0,94
29	79,825	534,986	0,632	0,941
30	79,6	536,242	0,448	0,942
31	79,858	534,929	0,63	0,941
32	79,867	545,848	0,374	0,943
33	79,875	533,186	0,657	0,941
34	79,333	540,896	0,366	0,943
35	79,883	534,843	0,569	0,941

Çizelge 3.19. İBÖ'nün sınıf içi korelasyon katsayısı (Çetin ve ark., 2019c)

	Sınıf İçi Korelasyon	95% Güven Aralığı		0 Gerçek Değerli F testi			
		Alt Sınır	Üst Sınır	Değer	df1	df2	Sig
Tek Ölçüler	,320	0,267	0,386	17,498	119	4046	0
Ortalama Ölçüler	,943	0,927	0,957	17,498	119	4046	0

Mevcut çalışmada İBÖ'nün içerik geçerliliğinin tespiti için KMO ve Bartlett's Testi kullanılmıştır. Çizelge 3.20'de görüldüğü gibi İBÖ'nün geçerlilik analizi neticesinde KMO değerinin 0,881 ve Bartlett's Küresellik Testi kare değerinin 2661,017 df(595) (Sig=,000) olduğu tespit edilmiştir ve bu durum örneklem yeterliliği ölçümünün yüksek olduğunu, ölçek maddelerinin altında yatan faktörlerin sebep olabileceği değişkenlik oranının 0,881 olduğunu göstermektedir. Ayrıca maddeler arasındaki ilişkinin güçlü olduğu ve maddeler arasında oldukça yüksek korelasyon olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019c).

Çizelge 3.20. İBÖ'nün KMO ve Bartlett's testi (Çetin ve ark., 2019c)

Kaiser-Meyer-Olkin Ölçülmesi	Örnekleme Yeterliliğinin	,881
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	2661,017
	Df	595
	Sig.	,000

$KMO = 0,881 > 0,5$ olması nedeniyle örneklem ölçümünün yeterli olarak tespit edilmesi sonucunda faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen

verilerle Çizelge 3.21’de belirtildiği gibi Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi oluşturulmuştur. Çizelge 3.21’de özdeğeri 1’den büyük olduğu tespit edilen değişken sayısının faktör sayısı belirlenmiştir. Günüş (2009) tarafından geliştirilmiş İBÖ’de tanımlanan 35 maddenin sekiz tanesinin Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi’nde özdeğerinin 1’den büyük olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucu olarak 35 maddenin internet bağımlılığı üzerindeki etkilerinin belirlenebilmesi için faktör analizdeki özellikleri doğrultusunda sekiz grupta toplanmıştır.

Çizelge 3.21.’de görüldüğü gibi birinci faktör ile ölçeğin yüzde 35,104’ü, ikinci faktör ile yüzde 10,106’sı, üçüncü faktör ile yüzde 5,424’ü, dördüncü faktör ile yüzde 4,343’ü, beşinci faktör ile yüzde 3,856’sı, altıncı faktör ile yüzde 3,562’si, yedinci faktör ile yüzde 2,989’u, sekizinci faktör ile yüzde 2,859’u açıklanmaktadır. İBÖ’nün sekiz faktörüne ilişkin açıklanan toplam varyans yüzde 69,242 olarak saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019c).

Çizelge 3.21. İBÖ’nün toplam varyans çizelgesi

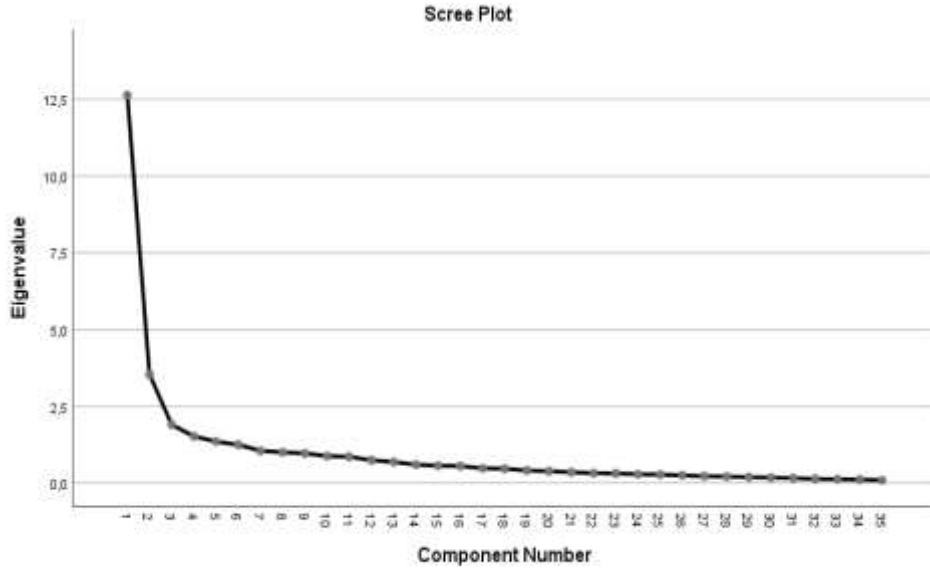
Madde	Başlangıç Değerler			Yüklerin Kareler Toplamı			Döndürme Sonrası Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif
1	12,636	36,104	36,104	12,636	36,104	36,104	5,45	15,57	15,57
2	3,537	10,106	46,209	3,537	10,106	46,209	5,119	14,626	30,196
3	1,898	5,424	51,634	1,898	5,424	51,634	4,621	13,203	43,399
4	1,52	4,343	55,977	1,52	4,343	55,977	2,849	8,14	51,539
5	1,35	3,856	59,833	1,35	3,856	59,833	1,738	4,965	56,504
6	1,247	3,562	63,394	1,247	3,562	63,394	1,734	4,955	61,459
7	1,046	2,989	66,383	1,046	2,989	66,383	1,528	4,365	65,824
8	1,001	2,859	69,242	1,001	2,859	69,242	1,196	3,418	69,242
9	0,967	2,762	72,004						
10	0,878	2,509	74,513						
11	0,855	2,444	76,956						
12	0,742	2,12	79,076						
13	0,684	1,955	81,031						
14	0,597	1,707	82,738						

15	0,562	1,605	84,343						
16	0,55	1,572	85,915						
17	0,48	1,372	87,287						
18	0,464	1,326	88,613						
19	0,407	1,163	89,777						
20	0,382	1,092	90,869						
21	0,35	1	91,869						
22	0,32	0,915	92,785						
23	0,313	0,896	93,68						
24	0,285	0,815	94,495						
25	0,272	0,777	95,273						
26	0,249	0,711	95,984						
27	0,22	0,628	96,611						
28	0,209	0,598	97,209						
29	0,191	0,546	97,756						
30	0,172	0,491	98,247						
31	0,157	0,448	98,695						
32	0,132	0,377	99,071						
33	0,123	0,352	99,423						
34	0,113	0,322	99,745						
35	0,089	0,255	100						

Çizelge 3.22. İBÖ'nün döndürülmüş bileşen matrisi (Çetin ve ark., 2019c)

1		2		3		4		5		6		7		8	
M	%	M	%	M	%	M	%	M	%	M	%	M	%	M	%
25	75.1	10	72.8	32	79.5	3	84.2	5	74.2	24	65.7	34	88.1	17	63.1
22	71.2	9	71.9	30	73.7	2	77.3	7	67.6	15	49.6				
20	69.9	16	68.2	35	73.3	8	60.7								
27	67.8	14	68.1	29	69.2	1	52.1								
18	63.4	11	63.8	33	66.9										
23	63.4	6	60.9	31	66.3										
28	61.0	12	59.1												
26	55.8	13	53.4												
19	52.4	4	41.4												
21	50.9														

Çizelge 3.22’de sekiz grubun toplam değişkenliği açıklama yüzdeleri belirtilmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Şekil 3.2. İBÖ’nün yapısına ilişkin yığılma durumu

İBÖ’nün yapısına ilişkin yığılma durumu ise Şekil 3.2’de gösterilmektedir.

3.2.2.İnternet Bağımlılık Ölçeği Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi

Çizelge 3.23’de görüldüğü gibi İBÖ’nün madde toplam puanları ile bağımlılık durumu ilişkisi çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 300 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.24’teki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 300 katılımcının 100’ü (%33,3) AÜTF’nin, 100’ü (%33,3) AÜHF’nin 100’ü (%33,3) ise AÜMF’nin öğrencisidir.

Çizelge 3.23. İBÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	evet	300	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.24. İBÖ’de madde-toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	100	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	100	33,3	33,3	66,7
	Tıp	100	33,3	33,3	100,0
	Toplam	300	100,0	100,0	

İBÖ’deki maddelerin toplam puanı en düşük 0 en yüksek 175’dir. Çizelge 3.25’te görüldüğü gibi mevcut çalışmada 300 katılımcıdan alınan veriler sonucunda maddelerin toplam puanı en düşük 35 iken en yüksek 157 olarak tespit edilmiş ve İBÖ’nün madde toplam puan ortalaması ise 81,45 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.26’ya göre araştırmaya katılan 300 kişinin İBÖ’den aldığı puanlar toplamı 24435 iken madde toplam puan ortalaması ise 81,45’tir. AÜHF öğrencilerinin İBÖ’den aldığı puanlar toplamı 7896 iken madde toplam puan ortalamaları 78,96 olarak, AÜMF öğrencilerinin İBÖ’den aldığı puanlar toplamı 8124 iken madde toplam puan ortalamaları 81,24 olarak ve AÜTF öğrencilerinin İBÖ’den aldığı puanlar toplamı 8415 iken madde toplam puan ortalamaları 84,15 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 3.25. İBÖ'nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Puan	300	35	157	81,45	24,759
Geçerli N	300				

Çizelge 3.26. İBÖ'de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları

Hangi bölümde okuyorsunuz	N	Toplam	%Toplam	Ortalama
Hukuk	100	7896	32,3%	78,96
Mühendislik	100	8124	33,2%	81,24
Tıp	100	8415	34,4%	84,15
Toplam	300	24435	100,0%	81,45

Madde toplam puanı 0-44 puan arasında olanlar bağımlı olmayan grup, 45-88 puan arasında olanlar eşik grup, 89-132 puan arasında olanlar risk grubu 133-175 puan arasında olanlar ise bağımlı grup olarak nitelendirilmiştir Çizelge 3.27'de görüldüğü gibi. 300 katılımcı ile yapılan çalışmada 11 (yüzde 3,7) katılımcının bağımlı olmayan grupta, 190 (yüzde 63,3) katılımcının eşik grubunda, 87 (yüzde 29) katılımcının risk grubunda, 12 (yüzde 4) katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edildi.

Çizelge 3.28'de görüldüğü gibi bağımlı olmayan grupta yer alan 11 katılımcının 5'i AÜHF, 4'ü AÜMF, 2'si ise AÜTF öğrencisidir. Eşik grupta yer alan 190 katılımcının 67'si AÜHF, 61'i AÜMF, 62'si AÜTF öğrencisidir. Risk grubunda yer alan 87 katılımcının 23'ü AÜHF, 33'ü AÜMF, 31'i AÜTF öğrencisidir. Bağımlı grupta yer alan 12 katılımcının 5'i AÜHF, 2'si AÜMF, 5'i AÜTF öğrencisidir.

Bağımlılık dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.29’da görüldüğü gibi $p \sim ,540$ ($p > ,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre bağımlılık dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasında ilişki yoktur.

Çizelge 3.27. İBÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları

Grup	N	% Toplam
(0-44) Bağımlı Olmayan	11	3,7%
(45-88) Eşik Grubu	190	63,3%
(89-132) Risk Grubu	87	29,0%
(133-175) Bağımlı Grubu	12	4,0%
Toplam	300	100,0%

Çizelge 3.28. İBÖ’de katılımcıların bağımlılık durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı

		hangi bölümde okuyorsunuz			Toplam
		Hukuk	Mühendislik	Tıp	
Grup	(0-44) Bağımlı Olmayan	5	4	2	11
	(45-88) Eşik Grubu	67	61	62	190
	(89-132) Risk Grubu	23	33	31	87
	(133-175) Bağımlı Grubu	5	2	5	12
Toplam		100	100	100	300

Çizelge 3.29. İBÖ’de bağımlılık durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki

	Değer	df	Asimptotik Önem (2 taraflı)
Pearson Ki-Kare	5,030	6	,540
Olasılık Oranı	5,387	6	,495
Doğrusal Bağlantı	1,606	1	,205
Geçerli Öğe Sayısı	300		

3.3.E-Zorbalık Ölçeği’ne Ait Analizler

3.3.1.E-Zorbalık Ölçeği’ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları

Çizelge 3.30’da görüldüğü gibi EZÖ’nün geçerlilik ve güvenilirlik çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 120 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.31’deki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 120 katılımcının 40’ı (%33,3) AÜTF’nin, 40’ı (%33,3) AÜHF’nin, 40’ı (%33,3) ise AÜMF’nin öğrencisidir.

Çizelge 3.30. EZÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	evet	120	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.31. EZÖ’de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	40	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	40	33,3	33,3	66,7
	Tıp	40	33,3	33,3	100,0
	Toplam	120	100,0	100,0	

Çizelge 3.32. EZÖ’nün güvenilirlik istatistikleri (Çetin ve ark., 2019b)

Cronbach’s Alfa Katsayısı	0,834
Madde Sayısı	6

İç tutarlılık katsayısı, ölçeğin güvenilirliğinin bir ölçüsüdür. Çizelge 3.32’de belirtildiği gibi EZÖ’nün iç tutarlılık katsayısının 0,834 olduğu tespit edilmiştir. Mevcut araştırmada yararlanılan ölçek maddeleri arasındaki iç tutarlılık ölçüsünün 0,834 ile yüksek olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.33’de görüldüğü gibi EZÖ’nün madde silindiğindeki iç tutarlılık ölçüsünün 0,769- 0,851 aralığında olduğu saptanmıştır ve bu durum her bir maddenin genel ölçek puanıyla %76,9- %85,1 arasında ilişkili olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.33. EZÖ'nün madde toplam istatistikleri (Çetin ve ark., 2019b).

Madde	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach's Alfa Katsayısı
1	3,3167	26,538	0,732	0,782
2	2,7583	23,563	0,62	0,816
3	2,975	25,672	0,603	0,811
4	3,2417	26,269	0,81	0,769
5	3,325	27,885	0,649	0,799
6	3,6333	35,596	0,34	0,851

Çizelge 3.33'de görüldüğü gibi EZÖ'nün düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları 0,340- 0,810 aralığında tespit edilmiştir ve bu durum %34-%81 ihtimal ile EZÖ'nün güvenilirlik düzeyinin her maddeyle ölçek puanı arasındaki korelasyonu açıklamaktadır (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.34'te görüldüğü gibi EZÖ'nün sınıf içi korelasyon katsayısının 0,834 olduğu tespit edilmiştir ve bu durum aynı grupta bulunan maddeler arasında yüksek benzerlik olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.34. EZÖ'nün sınıf içi korelasyon katsayısı (Çetin ve ark., 2019b)

	Sınıf İçi Korelasyon	%95 Güven Aralığı		0 Gerçek Değerli F Testi			
		Alt Sınır	Üst Sınır	Değer	df1	df2	Sig
Tek Ölçüler	,456	0,376	0,541	6,02	119	595	0
Ortalama Ölçüler	,834	0,783	0,876	6,02	119	595	0

Çizelge 3.35. EZÖ'nün KMO ve Bartlett's testi (Çetin ve ark., 2019b)

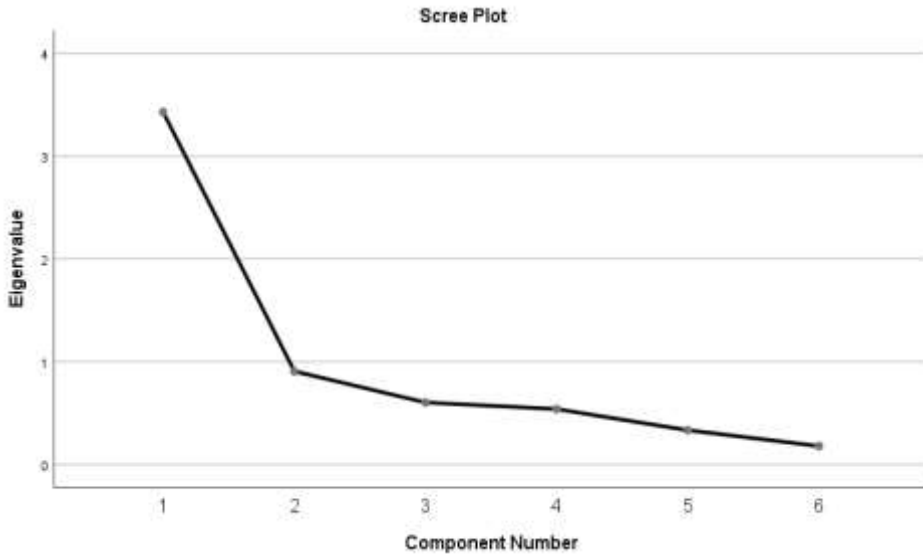
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçülmesi		,798
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	323,480
	Df	15
	Sig.	,000

Mevcut çalışmada EZÖ'nün içerik geçerliliğinin tespiti için KMO ve Bartlett's Testi kullanılmıştır. Çizelge 3.35'te görüldüğü gibi EZÖ'nün geçerlilik analizi neticesinde KMO değerinin 0,798 ve Bartlett's Küresellik Testi kare değerinin 323,480 df(15) (Sig=,000) olduğu tespit edilmiştir ve bu durum örneklem yeterliliği ölçümünün yüksek olduğunu, ölçek maddelerinin altında yatan faktörlerin sebep olabileceği değişkenlik oranının 0,798 olduğunu göstermektedir. Ayrıca maddeler arasındaki ilişkinin güçlü olduğu ve maddeler arasında oldukça yüksek korelasyon olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019b).

KMO = 0,798 > 0,5 olmasından dolayı örneklem ölçümü yeterli olarak tespit edildiği için faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerle Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi oluşturulmuştur. Çizelge 3.36'da özdeğeri 1'den büyük olduğu tespit edilen değişken sayısınca faktör sayısına karar verilmiştir. Lam ve Li 'nin (2013) geliştirdiği Gençdoğan ve Çikrıkci (2015) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmış EZÖ'de tanımlanmış altı maddenin bir tanesinin Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi'nde özdeğerinin 1'den büyük olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucu olarak altı maddenin e-zorbalık üzerindeki etkilerinin belirlenebilmesi için faktör analizdeki özellikleri doğrultusunda bir grupta toplanmıştır.

Çizelge 3.36. EZÖ'nün toplam varyans çizelgesi

Madde	Başlangıç Özdeğerleri			Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif
1	3,43	57,174	57,174	3,43	57,174	57,174
2	0,908	15,135	72,309			
3	0,605	10,081	82,39			
4	0,541	9,015	91,405			
5	0,335	5,578	96,983			
6	0,181	3,017	100			

Şekil 3.3. EZÖ'nün yapısına ilişkin yığılma durumu

Ölçeğin yapısına ilişkin yığılma durumu Şekil 3.3'te gösterilmektedir.

3.3.2.E-Zorbalık Ölçeği Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi

Çizelge 3.37. EZÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	300	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.37’de görüldüğü gibi EZÖ’nün madde toplam puanları ile bağımlılık durumu ilişkisi çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 300 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.38’deki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 300 katılımcının 100’ü (%33,3) AÜTF’nin, 100’ü (%33,3) AÜHF’nin 100’ü (%33,3) ise AÜMF’nin öğrencisidir.

Çizelge 3.38. EZÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	100	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	100	33,3	33,3	66,7
	Tıp	100	33,3	33,3	100,0
	Toplam	300	100,0	100,0	

Çizelge 3.39. EZÖ'nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Puan	300	0	36	3,94	6,587
Geçerli N	300				

EZÖ'deki maddelerin toplam puanı en düşük 0 en yüksek 36'dır. Çizelge 3.39'da görüldüğü gibi mevcut çalışmada 300 katılımcıdan elde edilen veriler sonucunda maddelerin toplam puanı en düşük 0 iken en yüksek 36 olarak tespit edilmiş ve EZÖ'nün madde toplam puan ortalaması ise 3,94 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.40'a göre çalışmaya katılan 300 kişinin EZÖ'den aldığı puanlar toplamı 1181 iken madde toplam puan ortalaması ise 3,94'tür. AÜHF öğrencilerinin EZÖ'den aldığı puanlar toplamı 350 iken madde toplam puan ortalamaları 3,50 olarak, AÜMF öğrencilerinin EZÖ'den aldığı puanlar toplamı 378 iken madde toplam puan ortalamaları 3,78 olarak ve AÜTF öğrencilerinin EZÖ'den aldığı puanlar toplamı 453 iken madde toplam puan ortalamaları 4,53 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 3.40. EZÖ'de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları

Hangi bölümde okuyorsunuz	N	Toplam	% Toplam	Ortalama
Hukuk	100	350	29,6%	3,50
Mühendislik	100	378	32,0%	3,78
Tıp	100	453	38,4%	4,53
Toplam	300	1181	100,0%	3,94

Çizelge 3.41. EZÖ’de katılımcıların zorbalık durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları

Grup	N	% Toplam
(0-12) Zorba Değil	273	91,0%
(13-24) Zorbalığa Meyilli	19	6,3%
(25-36) Zorba	8	2,7%
Toplam	300	100,0%

Madde toplam puanı 0-12 puan arasında olanlar zorba olmayan grup, 13-24 puan arasında olanlar zorbalığa meyilli grup, 25-36 puan arasında olanlar zorba grup olarak nitelendirildi. Çizelge 3.41’e görüldüğü gibi 300 katılımcı ile yapılan çalışmada 273 (yüzde 91) katılımcının zorba olmayan grupta, 19 (yüzde 6,3) katılımcının zorbalığa meyilli grupta, 8 (yüzde 2,7) katılımcının zorba grupta yer aldığı tespit edildi.

Çizelge 3.42’de görüldüğü gibi zorba olmayan grupta yer alan 273 katılımcının 93’ü AÜHF, 90’ı AÜMF, 90’ı ise AÜTF öğrencisidir. Zorbalığa meyilli grupta yer alan 19 katılımcının 5’i AÜHF, 7’si AÜMF, 7’si AÜTF öğrencisidir. Zorba grupta yer alan 8 katılımcının 2’si AÜHF, 3’ü AÜMF, 3’ü AÜTF öğrencisidir.

Zorbalık dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.43’te görüldüğü gibi $p=,947$ ($p>,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre zorbalık dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasında ilişki yoktur.

Çizelge 3.42. EZÖ’de katılımcıların zorbalık durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı

		Hangi bölümde okuyorsunuz			Toplam
		Hukuk	Mühendislik	Tıp	
Grup	(0-12) Zorba Değil	93	90	90	273
	(13-24) Zorbalığa Meyilli	5	7	7	19
	(25-36) Zorba	2	3	3	8
Toplam		100	100	100	300

Çizelge 3.43. EZÖ’de zorbalık durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki

	Değer	Df	Asimptotik Önem (2 tarafı)
Pearson Ki-Kare	,737	4	,947
Olasılık Oranı	,767	4	,943
Doğrusal Bağlantı	,510	1	,475
Geçerli Öğe Sayısı	300		

3.4.E-Mağduriyet Ölçeği'ne Ait Analizler

3.4.1.E-Mağduriyet Ölçeği'ne Ait Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları

Çizelge 3.44'te görüldüğü gibi EMÖ'nün geçerlilik ve güvenilirlik çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 120 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.45'deki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 120 katılımcının 40'ı (%33,3) AÜTF'nin, 40'ı (%33,3) AÜHF'nin 40'ı (%33,3) ise AÜMF'nin öğrencisidir.

Çizelge 3.44. EMÖ'de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	120	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.45. EMÖ'de geçerlilik güvenilirlik çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	40	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	40	33,3	33,3	66,7
	Tıp	40	33,3	33,3	100,0
	Toplam	120	100,0	100,0	

Çizelge 3.46. EMÖ'nün güvenilirlik istatistikleri (Çetin ve ark., 2019b)

Cronbach's Alfa Katsayısı	0,808
Madde Sayısı	5

İç tutarlılık katsayısı, ölçeğin güvenilirliğinin bir ölçüsüdür. Çizelge 3.46'da belirtildiği gibi EMÖ'nün iç tutarlılık katsayısının 0,808 olduğu tespit edilmiştir. Mevcut araştırmada yararlanılan ölçek maddeleri arasındaki iç tutarlılık ölçüsünün 0,808 ile yüksek olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.47'de görüldüğü gibi EMÖ'nün madde silindiğindeki iç tutarlılık ölçüsünün 0,735- 0,796 aralığında tespit edilmiştir ve bu durum her bir maddenin genel ölçek puanıyla %73,5- %79,6 arasında ilişkili olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.47'de görüldüğü gibi EMÖ'nün düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları 0,512- 0,721 aralığında tespit edilmiştir ve bu durum %51,2- %72,1 ihtimal ile EMÖ'nün güvenilirlik düzeyinin her maddeyle ölçek puanı arasındaki korelasyonu açıklamaktadır (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.47. EMÖ'nün madde toplam istatistikleri (Çetin ve ark., 2019b)

Madde	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde- Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach's Alfa Katsayısı
1	3,7833	26,978	0,512	0,796
2	4,0333	27,31	0,544	0,786
3	3,6167	23,196	0,606	0,773
4	4,3167	25,512	0,721	0,735
5	4,45	27,308	0,633	0,763

Çizelge 3.48. EMÖ'nün sınıf içi korelasyon katsayısı (Çetin ve ark., 2019b)

	Sınıf İçi Korelasyon	95% Güven Aralığı		0 Gerçek Değerli F testi			
		Alt Sınır	Üst Sınır	Değer	df1	df2	Sig
Tek Ölçüler	,457	0,372	0,546	5,207	119	476	0
Ortalama Ölçüler	,808	0,748	0,857	5,207	119	476	0

Çizelge 3.48'de görüldüğü gibi EMÖ'nün sınıf içi korelasyon katsayısının 0,808 olduğu tespit edilmiştir ve bu durum aynı grupta bulunan maddeler arasında yüksek benzerlik olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019b).

Çizelge 3.49. EMÖ'nün KMO ve Bartlett's testi (Çetin ve ark., 2019b)

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçülmesi		,739
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	224,418
	Df	10
	Sig.	,000

Mevcut çalışmada EMÖ'nün içerik geçerliliğinin tespiti için KMO ve Bartlett's Testi kullanılmıştır. Çizelge 3.49'da görüldüğü gibi EMÖ'nün geçerlilik analizi neticesinde KMO değerinin 0,739 ve Bartlett Küresellik Testi kare değerinin 224,418 df(10) (Sig=,000) olduğu saptanmıştır ve bu durum örneklem yeterliliği ölçümünün yüksek olduğunu, ölçek maddelerinin altında yatan faktörlerin sebep olabileceği değişkenlik oranının 0,739 olduğunu göstermektedir. Ayrıca maddeler

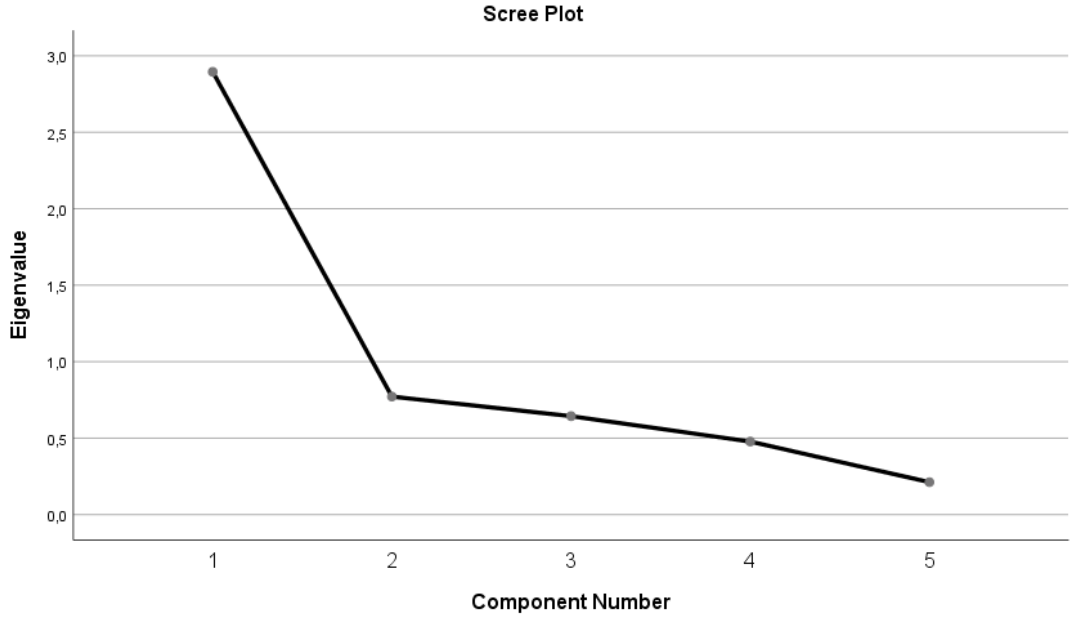
arasındaki ilişkinin güçlü olduğu ve maddeler arasında oldukça yüksek korelasyon olduğunu göstermektedir (Çetin ve ark., 2019b).

KMO = 0,739 > 0,5 olması nedeniyle örneklem ölçümünün yeterli olarak tespit edilmesi sonucunda faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerle Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi oluşturulmuştur. Çizelge 3.50’de özdeğeri 1’den büyük olduğu tespit edilen değişken sayısınca faktör sayısına karar verilmiştir. Lam ve Li ’nin (2013) geliştirdiği Gençdoğan ve Çikrıkci (2015) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmış EMÖ’de tanımlanmış 5 maddenin bir tanesinin Açıklanan Toplam Varyans Çizelgesi’nde özdeğerinin 1’den büyük olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucu olarak 5 maddenin e-mağduriyet üzerindeki etkilerinin belirlenebilmesi için faktör analizdeki özellikleri doğrultusunda bir grupta toplanmıştır.

Çizelge 3.50. EMÖ’nün toplam varyans çizelgesi

Madde	Başlangıç Özdeğerleri			Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif
1	2,895	57,902	57,902	2,895	57,902	57,902
2	0,772	15,431	73,333			
3	0,644	12,872	86,205			
4	0,478	9,552	95,756			
5	0,212	4,244	100			

Ölçeğin yapısına ilişkin yığılma durumu Şekil 3.4.’de gösterilmektedir.

Şekil 3.4. EMÖ'nün yapısına ilişkin yığılma durumu

3.4.2.E-Mağduriyet Ölçeği Madde Toplam Puanları ile Bağımlılık Durumu İlişkisi

Çizelge 3.51'de görüldüğü gibi EMÖ'nün madde toplam puanları ile bağımlılık durumu ilişkisi çalışması AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi olan kendisini sigara bağımlısı olarak nitelendiren 300 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çizelge 3.52'deki dağılıma bakıldığında sigara bağımlısı 300 katılımcının 100'ü (%33,3) AÜTF'nin, 100'ü (%33,3) AÜHF'nin, 100'ü (%33,3) ise AÜMF'nin öğrencisidir

Çizelge 3.51. EMÖ'de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların sigara içme durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	300	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.52. EMÖ’de madde toplam puanlarıyla bağımlılık durumu ilişkisi çalışmasında katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre frekans ve yüzde değerleri dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hukuk	100	33,3	33,3	33,3
	Mühendislik	100	33,3	33,3	66,7
	Tıp	100	33,3	33,3	100,0
	Toplam	300	100,0	100,0	

EMÖ’deki maddelerin toplam puanı en düşük 0 en yüksek 30’dur. Çizelge 3.53’de görüldüğü gibi mevcut çalışmada 300 katılımcıdan elde edilen veriler sonucunda maddelerin toplam puanı en düşük 0 iken en yüksek 30 olarak tespit edilmiş ve EMÖ’nün madde toplam puan ortalaması ise 4,70 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.53. EMÖ’nün madde toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Puan	300	0	30	4,70	6,168
Geçerli N	300				

Çizelge 3.54’e göre araştırmaya katılan 300 kişinin EMÖ’den aldığı puanlar toplamı 1411 iken madde toplam puan ortalaması ise 4,70’dur. AÜHF öğrencilerinin EMÖ’den aldığı puanlar toplamı 516 iken madde toplam puan ortalamaları 5,16 olarak, AÜMF öğrencilerinin EMÖ’den aldığı puanlar toplamı 423 iken madde toplam puan ortalamaları 4,23 olarak ve AÜTF öğrencilerinin EMÖ’den aldığı puanlar toplamı 472 iken madde toplam puan ortalamaları 4,72 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 3.54. EMÖ’de eğitim görülen fakültelere göre ölçek madde toplam puan dağılımları

Hangi bölümde okuyorsunuz	N	Toplam	% Toplam	Ortalama
Hukuk	100	516	36,6%	5,16
Mühendislik	100	423	30,0%	4,23
Tıp	100	472	33,5%	4,72
Toplam	300	1411	100,0%	4,70

Madde toplam puanı 0-10 puan arasında olanlar mağdur olmayan grup, 11-20 puan arasında olanlar mağduriyet riski taşıyan grup, 21-30 puan arasında olanlar mağdur grup olarak nitelendirildi. Çizelge 3.55’te görüldüğü gibi 300 katılımcı ile yapılan çalışmada 247 (yüzde 82,3) katılımcının mağdur olmayan grupta, 46 (yüzde 15,3) katılımcının mağduriyet riski taşıyan grupta, 7 (yüzde 2,3) katılımcının mağdur grupta yer aldığı tespit edildi.

Çizelge 3.56’da görüldüğü gibi mağdur olmayan grupta yer alan 247 katılımcının 79’u AÜHF, 86’sı AÜMF, 82’si ise AÜTF öğrencisidir. Mağduriyet riski taşıyan grupta yer alan 46 katılımcının 19’u AÜHF, 13’ü AÜMF, 14’ü AÜTF öğrencisidir. Mağdur grupta yer alan 7 katılımcının 2’si AÜHF, 1’i AÜMF, 4’ü AÜTF öğrencisidir.

Mağduriyet dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.57’de görüldüğü gibi $p=,456$ ($p>,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre mağduriyet dağılımındaki kişi sayısı ile eğitim görülen fakülte arasında ilişki yoktur.

Çizelge 3.55. EMÖ’de katılımcıların mağduriyet durumlarına göre sayı ve yüzde dağılımları

Grup	N	% Toplam
(0-10) Mağdur Değil	247	82,3%
(11-20) Mağduriyet Riski Taşıyan	46	15,3%
(21-30) Mağdur	7	2,3%
Toplam	300	100,0%

Çizelge 3.56. EMÖ’de katılımcıların mağduriyet durumlarının eğitim gördükleri fakültelere göre sayısal dağılımı

		hangi bölümde okuyorsunuz			Total
		hukuk	Mühendislik	tıp	
Grup	(0-10) Mağdur Değil	79	86	82	247
	(11-20) Mağduriyet Riski Taşıyan	19	13	14	46
	(21-30) Mağdur	2	1	4	7
Toplam		100	100	100	300

Çizelge 3.57. EMÖ’de mağduriyet durumu ile eğitim görülen fakülte arasındaki ilişki

	Değer	df	Asimptotik Önem (2 tarafı)
Pearson Ki-Kare	3,647	4	,456
Olasılık Oranı	3,608	4	,462
Doğrusal Bağlantı	,024	1	,877
Geçerli Öğe Sayısı	300		

3.5. Alkol Bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı, E-Zorbalık ve E-Mağduriyet Arasındaki ilişki

Çizelge 3.58'e göre araştırmaya katılan AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcının AÖ ile İBÖ arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.58'de görüldüğü gibi $p=,631$ ($p>,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre AÖ ile İBÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çizelge 3.58. Alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, e-zorbalık ve e-mağduriyet arasındaki ilişki

		Zorbalık	Mağduriyet	Alkol	İnternet
Zorbalık	Pearson Korelasyon	1	-0,092	,182	-,393
	Sig. (2-yönlü)		0,114	0,002	0
	N	300	300	300	300
Mağduriyet	Pearson Korelasyon	-0,092	1	-0,031	0,08
	Sig. (2-yönlü)	0,114		0,595	0,167
	N	300	300	300	300
Alkol	Pearson Korelasyon	,182	-0,031	1	-0,028
	Sig. (2-yönlü)	0,002	0,595		0,631
	N	300	300	300	300
İnternet	Pearson Korelasyon	-,393	0,08	-0,028	1
	Sig. (2-yönlü)	0	0,167	0,631	
	N	300	300	300	300

Çizelge 3.58'e göre araştırmaya katılan AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcının AÖ ile EZÖ arasındaki ilişki incelenmiştir. AÖ ile EZÖ sonuçları arasında pozitif yönlü yüzde 18,2'lik düşük doğrusal bir ilişki vardır. Çizelge 3.58'de görüldüğü gibi $p=,002$ ($p<,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre ölçekler arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 3.58'e göre araştırmaya katılan AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcının AÖ ile EMÖ arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.58'de görüldüğü gibi $p=,595$ ($p>,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre AÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çizelge 3.58'e göre araştırmaya katılan AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcının İBÖ ile EZÖ arasındaki ilişki incelenmiştir. İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki vardır. Çizelge 3.58'de görüldüğü gibi $p=,000$ ($p<,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre ölçekler arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 3.58'e göre araştırmaya katılan AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcının İBÖ ile EMÖ arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.58'de görüldüğü gibi $p=,167$ ($p>,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre İBÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çizelge 3.58'e göre araştırmaya katılan AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcının EZÖ ile EMÖ arasındaki ilişki incelenmiştir. Çizelge 3.58'de görüldüğü gibi $p=,114$ ($p>,05$) sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre EZÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

4.TARTIŞMA

AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada AÖ'nün iç tutarlılık katsayısının 0,805 olduğu ve sınıf içi korelasyon katsayısının da 0,805 olduğu tespit edilmiş iken Ögel ve arkadaşlarının (2017) yedi farklı ilde bulunan 10 farklı hapisanedeki 1125 mahkumla gerçekleştirdikleri araştırmada AÖ'ye ait iç tutarlılık katsayısının 0,70 olduğu tespit edilmiştir.

Cut down, Annoyed, Guilty, Eye-opener (CAGE) Testi; dört maddeden oluşmuş Ewing (1984) tarafından geliştirilmiş testtir. Teitelbaum ve Carey (2000) test-tekrar test güvenilirlik metodu kullanarak yaptıkları çalışmayı alkol kullanma bozukluğu saptanan fakat herhangi bir psikiyatri hastalığı bulunmayan kişiler ile ve alkol kullanma bozukluğu saptanan psikiyatri hastaları ile gerçekleştirmişlerdir. Alkol kullanma bozukluğu saptanan fakat herhangi bir psikiyatri hastalığı bulunmayan kişiler ile yaptıkları çalışmada CAGE Testi'nin güvenilirlik sonucunu 0,95 olarak tespit etmişler iken alkol kullanma bozukluğu saptanan psikiyatri hastalarıyla yaptıkları çalışmada güvenilirlik sonucunu 0,80 olarak tespit etmişlerdir. Hays ve arkadaşları (1995) tarafından yapılan çalışmada CAGE Testi alkollü iken araç kullanmaları sebebiyle tedavi görmekte olan 832 kişiye uygulanmıştır. Gerçekleştirilen araştırmada CAGE Testi'nin iç tutarlılık güvenilirliğini 0,69 olarak tespit etmişlerdir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'nün iç tutarlılık ölçüsünün 0,805 ve sınıf içi korelasyon katsayısının da 0,805 olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019a).

Stockwell ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilmiş Alkol Bağımlılığı Şiddeti Ölçeği (ABŞÖ) 20 maddeden oluşmuş bir ölçektir. Akyel ve arkadaşları (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ABŞÖ'nin iç tutarlılık katsayısının 0,914

olduğu saptanmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'ye ait iç tutarlılık değeri 0,805 olarak saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019a).

Alkol Kullanım Bozukluğu Testi (AKBT); 10 maddeli, Saunders ve arkadaşları (1993) tarafından geliştirilmiş testtir. Hays ve arkadaşları (1995) tarafından yapılan çalışmada AKBT alkollü iken araç kullanmaları sebebiyle tedavi görmekte olan 832 kişiye uygulanmıştır. Gerçekleştirilen araştırmada AKBT'ye ait iç tutarlılık güvenilirliğini 0,83 olarak tespit etmişlerdir. Üniversite öğrencisi 411 katılımcıyla yapılan çalışmada AKBT'nin iç tutarlılık güvenilirliği iki değişik görüşmeci grup içinde 0,59 ve 0,65 olarak belirlenirken, AKBT'nin test tekrar güvenilirliği 0,90 olarak belirlenmiştir (Çakmak ve Ayvaşık, 2007). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'nün iç tutarlılık katsayısının 0,805 olduğu saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019a).

Selzer (1971) tarafından geliştirilmiş Michigan Alkolizm Tarama Testi (MATT); 25 maddeden oluşan bir ölçektir. Selzer ve arkadaşları (1975) tarafından gerçekleştirilen çalışmada iç tutarlılık alfa katsayısının 0,95 olduğu tespit edilmiştir. Coşkunol ve arkadaşları (1995) MATT'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmışlar ve bu çalışma sonucunda MATT'nin geçerli ve güvenilir olduğunu tespit etmişlerdir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'nün iç tutarlılık ölçüsünün 0,805 olduğu saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019a).

Kısaltılmış Michigan Alkolizm Tarama Testi (KMATT) Selzer ve arkadaşlarının (1975) MATT'ın 13 maddelik kısaltılmış şeklini oluşturarak meydana getirdikleri ölçektir. Hays ve arkadaşları (1995) tarafından yapılan çalışmada KMATT alkollü iken araç kullanmaları sebebiyle tedavi gören 832 kişiye uygulanmıştır. Yaptıkları çalışmada KMATT'nin iç tutarlılık güvenilirliğini 0,84 olarak tespit etmişlerdir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'nün iç tutarlılık değerinin 0,805 olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019a).

Akyel ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada ABŞÖ'nin madde silindiğindeki iç tutarlılık katsayısının 0,906-0,915 değerleri arasında değiştiği belirlenmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'nün madde silindiğindeki iç tutarlılık katsayısının 0,738-0,810 değerleri arasında değiştiği saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019a).

Ögel ve arkadaşları (2017) gerçekleştirdikleri araştırmada AÖ'ye ait düzeltilmiş madde toplam puan korelasyon katsayılarının 0,34-0,50 değerleri arasında olduğu belirtmişlerdir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'nün düzeltilmiş madde toplam puan korelasyon katsayılarının 0,378- 0,707 değerleri arasında olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019a).

Akyel ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada ABŞÖ'nin toplam puan korelasyonlarının 0,309-0,730 değerleri arasında olduğu belirlenmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada ise AÖ'nün düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonu katsayılarının 0,378- 0,707 değerleri arasında olduğu saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019a).

Akyel ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada ABŞÖ'nin KMO katsayısının 0,855 olduğu ve Barlett Küresellik Testi kıkare değerinin ise 2979,747 df(190) ($p=,000$) olduğu tespit edilmiş iken AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada KMO değerinin 0,785 ve

Barlett Küresellik Testi kikare değerinin 236,847 df(15) (Sig=,000) olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019a).

Hays ve arkadaşları (1995) AKBT'nin geçerlilik için F- ratios yöntemi kullanarak yaptıkları çalışmada sonuçların anlamlı olduğu bulunmuştur. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada KMO değerinin 0,785 ve Barlett Küresellik Testi kikare değerinin 236,847 df(15) (Sig=,000) olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019a).

Hays ve arkadaşları (1995) CAGE Testi'nin geçerlilik için F- ratios yöntemi kullanarak yaptıkları çalışmada sonuçların anlamlı olduğu bulunmuştur AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada KMO değerinin 0,785 ve Barlett Küresellik Testi kikare değerinin 236,847 df(15) (Sig=,000) olduğu saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019a).

Selçuk Üniversitesi öğrencisi 323 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin yüzde 2,2'sine alkol kötüye kullanımı, yüzde 1,2'sine ise alkol bağımlılığı tanısı koyulmuştur (Kaya ve Çilli, 2002). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı saptanmıştır.

Brezilya'da hemşirelik bölümünde eğitim gören üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 68,7'sinin alkol kullandığı belirtilmiştir (Rassol ve ark., 2006). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 27,7 katılımcının eşik grubunda, yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Ege Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencisi 300 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin yüzde 76'sının alkol kullandığı bildirilmiştir. Öğrencilerin yüzde 14'ü alkol kötüye kullanımı, yüzde 8,8'i alkol bağımlılığı tanısı almıştır (Yiğit ve Khorsid, 2006). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı belirlenmiştir.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem 2 öğrencisi olan 121 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin yüzde 47,9 alkol kullandığı, yüzde 6,6'sının riskli alkol kullanıcısı olduğu bildirilmiştir (Akvardar ve ark, 2001). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 27,7 katılımcının eşik grubunda, yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı saptanmıştır.

Aslan ve ark. (2006), Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'ndeki öğrencilerle yaptıkları çalışmada öğrencilerin yüzde 52,3'ü alkol kullandığını belirtmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 27,7 katılımcının eşik grubunda, yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi öğrencisi 1 863 kişi ile yapılan çalışmada hayatında en az bir defa alkol kullananların oranını 48,2 olarak bildirirken araştırma sırasında halen alkol kullandığını bildirenlerin oranı yüzde 28,6 olarak bildirilmiştir. Alkol bağımlılığı riski taşıyanların oranı ise yüzde 3,4'tür (Saraçlı, 2007). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 27,7 katılımcının eşik grubunda, yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı belirlenmiştir.

Pamukkale Üniversitesi 371 öğrenci ile yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 35,3'ü alkol kullandığını belirtmiştir. Alkol kullananların yüzde 26,2'si, çalışmaya katılan tüm öğrencilerin yüzde 9,2'si alkol bağımlılığı riski taşımaktadır (Alaçam ve ark., 2015b). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 27,7 katılımcının eşik grubunda, yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Lübnan'da üniversite öğrencisi olan 1 851 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada alkol kullananların oranı yüzde 49,4'tür. Öğrencilerin yüzde 2,1'si alkol kötüye kullanımı, yüzde 2,4 alkol bağımlılığı tanısı almıştır (Karam ve ark., 2000). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı saptanmıştır.

ABD ve Kanada'da da üniversitelerin birinci basamak sağlık hizmetleri bölümüne başvurmuş 10 234 öğrenciyle gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların yüzde 57'si alkol bağımlısı olarak bildirilmiştir (Zakletskaia ve ark., 2011). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 27,7 katılımcının eşik grubunda, yüzde 8,3 katılımcının risk grubunda, yüzde 2,7 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Günüç (2009) tarafından yapılan çalışmada, İBÖ; Van'da 79, Mersin'de 88, Diyarbakır'da 95, Samsun'da 95, Ankara'da 106, İzmir'de 112 ve İstanbul'da 179 ortaöğretim öğrencisine uygulamıştır. Bu çalışma sonucunda İnternet Bağımlılık Ölçeği'ne ait iç tutarlılık ölçüsü 0,944 olarak saptanmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan araştırmada İBÖ'ye ait iç tutarlılık ölçüsü 0,943 olduğu ve sınıf içi korelasyon katsayısının 0,943 olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ); Davis ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilmiş 36 maddeli ölçektir. Davis ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan çalışmada, İBDÖ'nün güvenirlik katsayısının 0,93 olduğu ve test-tekrar test güvenirlik katsayısının 0,87 olduğu saptanmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ'ye ait iç tutarlılık değerinin 0,943 olduğu ve sınıf içi korelasyon katsayısının 0,943 olduğu saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019c).

Özcan ve Buzlu (2005) İstanbul Üniversitesi öğrencisi ve haftada 2 saat ve daha uzun süre internette zaman harcayan 148 katılımcı ile çalışma yapmışlardır. Yapılan bu çalışma sonucunda İBDÖ'nün iç tutarlılık katsayısının 0,91 olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut araştırmada İBÖ'ye ait iç tutarlılık katsayısı 0,943 olarak saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019c).

Young İnternet Bağımlılığı Testi (YİBT), Young tarafından geliştirilmiş 20 maddeden oluşan ölçektir. Veri tabanlarındaki 11 çalışmada mevcut olan 6 821 kişiyle gerçekleştirilen çalışmada, YİBT'nin iç tutarlılık değerinin 0,889 olduğu bildirilmiştir (Frangos ve ark., 2012). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut araştırmada İBÖ'ye ait iç tutarlılık değeri 0,943 olarak saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019c).

Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ) Ceyhan ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen ölçektir. Ceyhan ve arkadaşları (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada iç tutarlılık ölçüsünün 0,95 olduğu saptanmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut araştırmada İBÖ'ye ait iç tutarlılık ölçüsü 0,943 olarak saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019c).

Özcan ve Buzlu (2005) tarafından yapılan çalışmada İBDÖ'nün madde toplam puan güvenilirlik katsayısını 0,17-0,66 değerleri arasında değiştiği bildirilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ'ye ait düzeltilmiş madde toplam puan korelasyon katsayısının 0,246-0,697 değerleri arasında olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Günüç (2009) tarafından yapılan araştırmada KMO değeri 0,963 ve Bartlett küresellik testi ki-kare değeri 10474,835 olarak tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut araştırmada KMO değerinin 0,881 ve Bartlett küresellik testi ki-kare değerinin 2661,017 df (595) (Sig=0,000) olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Ceyhan ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada PİKÖ'nün KMO değerinin 0,98 ve Bartlett küresellik testi ki-kare değerinin 52622,47 olduğu bildirilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut araştırmada KMO değerinin 0,881 ve Bartlett küresellik testi ki-kare değerinin 2661,017 df (595) (Sig=0,000) olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Günüç (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, İnternet Bağımlılık Ölçeği'nde dört faktör elde edilmiştir. Bu dört faktöre ilişkin açıklanan toplam varyansın yüzde 47,463 olarak tespit edildiği bildirilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ'de sekiz faktör saptanmış ve sekiz faktörle ilgili açıklanan toplam varyans yüzde 69,242 olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Bağımlılık Profil İndeksi İnternet Bağımlılığı Formu, lise birinci sınıf öğrencisi 103 ve tıp fakültesi birinci sınıf öğrencisi 51 kişiden meydana gelen

toplam 154 katılımcıdan oluşan örnekleme uygulanmıştır. Yapılan çalışma neticesinde ölçeğe ilişkin üç faktör saptanmış ve bu üç faktörle ilgili açıklanan toplam varyans yüzde 57,03 olarak tespit edilmiştir (Ögel ve ark., 2015). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ’de sekiz faktöre ulaşılmış ve sekiz faktörle ilgili açıklanan toplam varyansın yüzde 69,242 olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Yang İnternet Bağımlılık Testi’nin Farsça’ya çevrilmiş halinin tıp fakültesi öğrencisi 254 katılımcıya uygulanmasıyla gerçekleştirilen çalışmada ölçeğe ilişkin üç faktör saptanmış ve bu üç faktörle ilgili açıklanan toplam varyansın yüzde 56,1 olduğu bildirilmiştir (Mohammadsalehi ve ark., 2015). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ’de sekiz faktöre ulaşılmış ve sekiz faktörle ilgili açıklanan toplam varyansın yüzde 69,242 olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019c).

Başkent Üniversitesi’nde 397 öğrenciyle gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların yüzde 1,8’inin internet bağımlısı, yüzde 22,6’sının muhtemel internet bağımlısı olduğu bildirilmiştir (Turan, 2015). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 29 katılımcının risk grubunda, yüzde 4 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi öğrencisi 281 kişi ile yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 0,4’ünün internet bağımlısı, yüzde 11,7’sinin riskli internet kullanıcısı olduğu ifade edilmiştir (Topcuoğlu, 2018). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 29 katılımcının risk grubunda, yüzde 4 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı saptanmıştır.

Selçuk Üniversitesi'nde 953 öğrenci ile yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 23,2'sinin internet bağımlısı, yüzde 28,4'ü riskli internet kullanıcısı oldukları belirtilmiştir (Balcı ve Gülnar, 2009). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 29 katılımcının risk grubunda, yüzde 4 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Nottingham Trent Üniversitesi'nde eğitim gören 371 öğrenci ile yapılan çalışmada, öğrencilerin yüzde 18,3'ünün internet bağımlısı oldukları belirlenmiştir (Niemz ve ark.,2005). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 29 katılımcının risk grubunda, yüzde 4 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı belirlenmiştir.

Tayvan'da 910 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 5,9'u internet bağımlısı oldukları bildirilmiştir (Chou ve Hsiao, 2000). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 4 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Lisans öğrencisi olan 277 katılımcı ile yapılan çalışmada, katılımcıların yüzde 8,1'i internet bağımlısı tanısı almıştır (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 4 katılımcının bağımlı grupta yer aldığı saptanmıştır.

Gençdoğan ve Çikrıkci (2015) tarafından EZÖ, 2012-2013 eğitim-öğretim yılının ilk yarısında lise öğrencisi olan ve 14 ile 19 yaş aralığındaki 163 katılımcıya uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda iç tutarlılık katsayısı 0,75 olarak belirlenmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ'nün iç tutarlılık katsayısının 0,834 ve sınıf içi korelasyon katsayısını 0,834 olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Alvarez ve arkadaşları (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 19 maddeden oluşan Siber Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın örneklemini 3148 ergen oluşturmuştur. Rayhov Rho katsayısı kullanılarak ölçeğin iç tutarlılığı ölçülmüştür ve üç faktörün Rayhov Rho katsayısı değerlerinin 0,809- 0,932 aralığında değiştiği belirlenmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ’de iç tutarlılık ölçüsünün 0,834 ve sınıf içi korelasyon katsayısını 0,834 olduğu saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019b).

Siber Zorbalık Ölçeği; Çetin ve arkadaşlarının (2011) geliştirdiği, 22 maddeden oluşan ölçektir. Çetin ve arkadaşları (2011) tarafından 404 öğrenci ile yapılan çalışmada ölçeğe ait iç tutarlılık katsayısının 0,89 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğe ait üç faktörün iç tutarlılık katsayısı 0,69-0,83 aralığında belirlenmiştir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğinin 0,90 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğe ait üç faktörünün test-tekrar test güvenilirliğinin değerleri 0,72- 0,86 aralığında saptanmıştır AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ’de iç tutarlılık değerinin 0,834 ve sınıf içi korelasyon katsayısını 0,834 olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Siber Zorbalık Ölçeği; 24 maddeden oluşan ve Arıca ve arkadaşları (2012a) tarafından geliştirilmiş ölçektir. Arıca ve arkadaşlarının (2012a) 515 öğrenciyle gerçekleştirdikleri araştırmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,95 olarak bildirilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ’de iç tutarlılık katsayısının 0,834 ve sınıf içi korelasyon katsayısını 0,834 olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Arıca ve arkadaşlarının (2012a) tarafından yapılan çalışmada Siber Zorbalık Ölçeği’nde madde silindiğindeki iç tutarlılık ölçüsünün 0,945-0,951 değerleri arasında olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120

katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ’de madde silindiğindeki iç tutarlılık değerleri 0,769-0,851 aralığında belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Arıcak ve arkadaşlarının (2012a) tarafından yapılan çalışmada Siber Zorbalık Ölçeği’nde KMO değerinin 0,939 olduğu ve Bartlett Küresellik Testi değerinin 9197,54 olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ’nün KMO değerinin 0,798 olduğu ve Bartlett Küresellik Testi kıkare değerinin 323,480 df(15) (Sig=,000) olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Çetin ve arkadaşları (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Siber Zorbalık Ölçeği’ne ait üç faktörün olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ’ye ait bir faktörün olduğu tespit edilmiştir.

Alvarez ve arkadaşları (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Siber Zorbalık Ölçeği’ne ait üç faktörün olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ’ye ait bir faktörün olduğu saptanmıştır.

Gençdoğan ve Çikrıkci (2015) tarafında EMÖ, 2012-2013 eğitim-öğretim yılının ilk yarıyılında lise öğrencisi olan ve 14 ile 19 yaş aralığındaki 188 katılımcıya uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda iç tutarlılık katsayısı 0,79 olduğu saptanmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ’nün iç tutarlılık katsayısının 0,808 ve sınıf içi korelasyon katsayısının 0,808 olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Alvarez ve arkadaşları (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 19 maddeli Siber Mağduriyet Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın örneklemini 3159 ergen oluşturmuştur. Rayhov Rho katsayısı kullanılarak ölçeğin iç tutarlılığı ölçülmüştür ve dört faktörün Rayhov Rho katsayısı değerlerinin 0,74- 0,89 aralığında değiştiği tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ'nün iç tutarlılık ölçüsünün 0,808 ve sınıf içi korelasyon katsayısının 0,808 olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Siber Mağduriyet Ölçeği; 22 maddeden oluşan ve Çetin ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilen ölçektir. Çetin ve arkadaşları (2011) tarafından 404 öğrenci ile yapılan çalışmada ölçeğe ait iç tutarlılık değerinin 0,89 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğe ait üç faktörün iç tutarlılık değerinin 0,68-0,86 aralığında olduğu saptanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğinin 0,85 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğe ait üç faktörünün test-tekrar test güvenilirliği değerlerinin 0,69-0,87 arasında değiştiği saptanmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ'nün iç tutarlılık değerinin 0,808 ve sınıf içi korelasyon katsayısının 0,808 olduğu saptanmıştır (Çetin ve ark., 2019b).

Siber Mağduriyet Ölçeği; 24 maddeden oluşan ve Arıca ve arkadaşları (2012b) tarafından geliştirilmiş ölçektir. Arıca ve arkadaşları (2012b) 532 öğrenciyle gerçekleştirdikleri araştırmada ölçeğin iç tutarlılık değeri 0,89 olarak saptamıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ'nün iç tutarlılık değerinin 0,808 olduğu tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Arıca ve arkadaşlarının (2012b) tarafından yapılan çalışmada Siber Mağduriyet Ölçeği'nin madde silindiğindeki iç tutarlılık katsayısının 0,879-0,886 değerleri arasında olduğu saptanmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120

katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ'nün madde silindiğindeki iç tutarlılık katsayısının 0,735-0,796 aralığında tespit edilmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Arıcak ve arkadaşlarının (2012b) tarafından yapılan çalışmada Siber Mağduriyet Ölçeği'nde KMO değerinin 0,882 olduğu ve Bartlett Küresellik Testi Ki Kare değerinin 4374,93 olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ'nün KMO değerinin 0,739 olduğu ve Bartlett's Küresellik Testi kıkare değerinin 224,418 df(10) (Sig=,000) olduğu belirlenmiştir (Çetin ve ark., 2019b).

Çetin ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan çalışmada Siber Mağduriyet Ölçeği'ne ait üç faktörün olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ'ye ait bir faktörün olduğu saptanmıştır.

Alvarez ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada Siber Mağduriyet Ölçeği'ne ait dört faktörün olduğu tespit edilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 120 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EMÖ'ye ait bir faktörün olduğu belirlenmiştir.

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencisi olan 695 katılımcıyla yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 19,7'si hayatlarında en az bir defa siber zorbalık yaptıklarını, öğrencilerin yüzde 54,4'ü en az bir defa siber mağduriyet yaşadıklarını, yüzde 17,7 si siber zorbalık yaşamayanın yanı sıra siber zorbalık yaptığını ifade etmiştir (Arıcak, 2009). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 6,3 katılımcının zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7 katılımcının zorba grupta yer aldığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada yüzde 15,3

katılımcının mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3 katılımcının mağdur grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencisi olan 666 katılımcı ile yapılan çalışmada; öğrencilerin yüzde 22,5'inin siber zorbalık yaptıkları, yüzde 55,3'ünün ise siber zorbalığı hayatlarında en az bir defa yaşadıkları belirtilmiştir (Dilmaç, 2009). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 6,3 katılımcının zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7 katılımcının zorba grupta yer aldığı saptanmıştır. Yapılan çalışmada yüzde 15,3 katılımcının mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3 katılımcının mağdur grupta yer aldığı saptanmıştır.

Pamukkale Üniversitesi 90 kız 60 erkek öğrenci ile yapılan araştırmada erkeklerin yaklaşık olarak yüzde 41,66'sı hayatlarında en az bir defa siber zorbalık yaşadıkları, kızların ise yaklaşık yüzde 48,73'ü en az bir defa siber zorbalık yaşadıkları belirtilmiştir (Zengin, 2017, 13/05/2019). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 15,3 katılımcının mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3 katılımcının mağdur grupta yer aldığı belirlenmiştir.

Ortaöğretim ve ön lisans öğrencisi 6, lisans öğrencisi 80, yüksek lisans öğrencisi 32, doktora öğrencisi 63 kişi ile yapılan çalışmada öğrencilerin yüzde 40,2'si 25 yaş altı grupta, yüzde 38,2'si 25-34 yaş arası grupta ve yüzde 21,6'sı 35 yaş üstü grupta yer almaktadır. Çalışma sonucunda 25 yaş altı grupta yer alan öğrencilerin sanal zorbalık yapma oranının 35 yaş üzeri öğrencilere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Doktora öğrencilerinin sanal zorbalık yapma oranının lisans ve yüksek lisans öğrencilerine göre düşük olduğu tespit edilmiştir (Demir ve Seferoğlu, 2016). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 6,3 katılımcının zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7 katılımcının zorba grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Düzenli internet kullanıcısı olan 1 501 genç ile yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 19'unun siber zorbalığa bulaştığı bildirilmiştir. Katılımcıların yüzde 12'si siber zorbalık yaptıkları, yüzde 4'ü siber mağduriyet yaşadıkları, yüzde 3'ü ise siber zorbalık yapmanın yanı sıra siber mağduriyet yaşadıkları bildirilmiştir (Ybarra ve Mitchell, 2004a). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 6,3 katılımcının zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7 katılımcının zorba grupta yer aldığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmada yüzde 15,3 katılımcının mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3 katılımcının mağdur grupta yer aldığı belirlenmiştir.

Genç yaş grubunda yer alan 1 588 kişi ile yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 18,3'ü siber zorbalığa bulaşmıştır (Ybarra ve ark., 2007). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 6,3 katılımcının zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7 katılımcının zorba grupta yer aldığı saptanmıştır.

Süleyman Demirel Üniversitesi Çocuk ve Ergen Psikiyatri Kliniği'ne başvuran 160 genç ile yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 6,9'u siber zorba, yüzde 8,7'si siber mağdur, yüzde 67,5'i ise siber zorba olmanın yanı sıra siber mağdur olarak tanımlanmıştır (Eroğlu ve ark., 2015). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada yüzde 6,3 katılımcının zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7 katılımcının zorba grupta yer aldığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada yüzde 15,3 katılımcının mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3 katılımcının mağdur grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Kanada'da 432 öğrenciyle gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin yüzde 69'u siber zorbalık olayına şahit olduğu, yüzde 21'i kendilerinin birçok defa siber zorbalık yaşadığı ve yüzde 3'ü de kendilerinin siber zorbalık yaptığı bildirilmiştir (Beran ve Li, 2005). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan

mevcut çalışmada yüzde 6,3 katılımcının zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7 katılımcının zorba grupta yer aldığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada yüzde 15,3 katılımcının mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3 katılımcının mağdur grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

Bai ve ark. (2001) tarafından 251 katılımcı ile yapılan çalışmada internet bağımlısı olan kişilerde daha yüksek oranda bağımlılık yapıcı maddelerin kullanım bozukluğunun saptandığı bildirilmiştir. AÜTF, AÜHF, AÜMF ğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada A ile İB sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Lise ğrencisi 546 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada alkol bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir (Doğan, 2013). AÜTF, AÜHF, AÜMF ğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada A ile İB sonuçları arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

Üniversite ğrencisi 2 453 kişi ile yapılan çalışmada alkol bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasında ilişki olduğu belirtilmiştir (Yen ve ark., 2009). AÜTF, AÜHF, AÜMF ğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada A ile İB sonuçları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü'nde eğitim gören 397 katılımcıyla gerçekleştirilen araştırmada alkol ve sigara bağımlısı olan kişilerde internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Turan, 2015). AÜTF, AÜHF, AÜMF ğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada A ile İB sonuçları arasında anlamlı ilişki belirlenmemiştir.

Pamukkale Üniversitesi öğrencisi 2 096 katılımcı ile yapılan çalışma sonucunda sigara bağımlısı olanların internet bağımlılık seviyesinin diğerlerine göre yüksek olduğu belirtilmiştir. Alkol kullananların internet bağımlılık seviyesinin diğerlerine göre yüksek olduğu bildirilmiştir (Alaçam ve ark., 2015a). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada AÖ ile İBÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Ortaöğretim ve ön lisans öğrencisi 6, lisans öğrencisi 80, yüksek lisans öğrencisi 32, doktora öğrencisi 63 kişi ile yapılan çalışmada katılımcıların yüzde 40,2'si 25 yaş altı grupta, yüzde 38,2'si 25-34 yaş arası grupta ve yüzde 21,6'sı 35 yaş üstü grupta yer almaktadır. Çalışma sonucunda internet bağımlılık düzeyi artmasıyla sanal zorbalık yapma düzeyinin arttığı belirtilmiştir (Demir ve Seferoğlu, 2016). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki vardır.

Süleyman Demirel Üniversitesi Çocuk ve Ergen Psikiyatri Kliniği'ne başvuran 160 genç ile yapılan çalışmada internet bağımlılık riski yüksek olanların e-zorbalık ve e-mağduriyet puanlarının daha yüksek saptandığı bildirilmiştir (Eroğlu ve ark., 2015). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki saptanırken İBÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Lise öğrencisi 540 kişi ile yapılan çalışmada internet bağımlılığı ile e-zorbalık arasında pozitif yönlü ilişki saptandığı bildirilmiştir (Türkoğlu, 2013). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Ortaöğretim öğrencisi 777 katılımcı ile yapılan çalışma sonucunda e-zorbalık ile internet bağımlılığı arasında orta düzeyli pozitif ilişki olduğu bildirilmiştir (Gencer, 2017). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal ilişki olduğu tespit edilmiştir.

İnternet bağımlılık riskinin artması e-zorbalık ve e-mağduriyet riskini artırmaktadır (Leung ve Lee, 2012). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki saptanırken İBÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Yapılan araştırmalar e-zorbalık tutumu ile internet bağımlılığı arasında ilişki olduğunu göstermiştir (Ekşi, 2012; Türkoğlu, 2013 ve Ybarra ve Mitchell, 2004b). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

E-zorbalık yapma veya e-mağdur olma durumu gençlerde bağımlılık yapıcı madde kullanımını artırmaktadır (Mitchell ve ark., 2007). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada AÖ ile EZÖ sonuçları arasında pozitif yönlü yüzde 18,2'lik düşük doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiş iken AÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Siber zorba ve mağdur olan gençlerde alkol bağımlısı olma konusunda diğer bireylere göre daha fazla eğilim görülmektedir (Ybarra ve Mitchell, 2004a). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada AÖ ile EZÖ sonuçları arasında pozitif yönlü yüzde 18,2'lik düşük doğrusal bir ilişki

olduğu tespit edilmiş iken AÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

Siber zorbalık alkol kullanım miktarını artırmaktadır. Siber zorbalığa maruz kalanların alkol bağımlılığı geliştirmeye daha yatkın oldukları bildirilmiştir (Ybarra ve ark., 2007). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada AÖ ile EZÖ sonuçları arasında pozitif yönlü yüzde 18,2'lik düşük doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiş iken AÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Bursa ilinde eğitim gören 606 lise öğrencisi ile yapılan araştırmada e-zorbalık ile internet bağımlılığı arasında, e-mağduriyet ile internet bağımlılığı arasında pozitif ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmada e-zorbalık ile e-mağduriyet arasında da pozitif ilişki saptanmıştır (Eroğlu, 2014). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki saptanırken İBÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Yapılan çalışmada EZÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Bolu ilinde eğitim gören 523 öğrenci yapılan çalışmada riskli internet kullanımı, sorunlu internet kullanımı ve e-zorbalık arasında pozitif yönlü güçlü olmayan ilişki saptanmıştır (Ünver, 2016). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında ve EZÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

Üniversite öğrencisi 339 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmada e-zorbalık ile e-mağduriyet arasında pozitif anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Dalmaz, 2014). AÜTF, AÜHF, AÜMF öğrencisi sigara bağımlısı 300 katılımcıyla yapılan mevcut çalışmada EZÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 120 öğrenci ile yapılan çalışmada AÖ kuvvetli seviyede geçerlilik ve güvenilirliğe sahiptir. İBÖ yüksek seviyede geçerlilik ve güvenilirliğe sahiptir. EZÖ kuvvetli seviyede geçerlilik ve güvenilirliğe sahiptir. EMÖ kuvvetli seviyede geçerlilik ve güvenilirliğe sahiptir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada alkol bağımlılık durumu Batı ülkelerine göre düşük olarak saptanırken Doğu ülkelerine göre yüksek saptanmıştır. Ülkemizde farklı şehirlerdeki üniversitelerde eğitim gören öğrenciler ile çalışmalar yapılmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada alkol bağımlılık durumu İzmir’de bulunan üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin alkol bağımlılık durumuna göre düşük, diğer illerdeki üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin alkol bağımlılık durumuna göre yüksektir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada internet bağımlılık durumu diğer ülkelere göre düşük olarak saptanmıştır. Ülkemizde farklı şehirlerdeki üniversitelerde eğitim gören öğrenciler ile çalışmalar yapılmıştır. AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada internet bağımlılık durumu Konya’da bulunan üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin internet bağımlılık durumuna göre düşük, diğer illerdeki üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin internet bağımlılık durumuna göre yüksektir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada düşük oranda e-zorbalık görüldüğü saptanmıştır. Mevcut çalışma sonucunda elde edilen verilere göre AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı öğrencilerinin e- zorbalık durumu diğer ülkelerdeki gençlerle ve ülkemizdeki diğer üniversitelerdeki

öğrencilerle yapılan çalışmalarda elde edilen e-zorbalık oranına göre daha düşüktür.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada düşük oranda e-mağduriyet görüldüğü saptanmıştır. Mevcut çalışma sonucunda elde edilen verilere göre AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı öğrencilerinin e- mağduriyet durumu diğer ülkelerdeki gençlerle ve ülkemizdeki diğer üniversitelerdeki öğrencilerle yapılan çalışmalarda elde edilen e-mağduriyet oranına göre daha düşüktür.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan çalışmada e-mağduriyet oranı, e-zorbalık oranından yüksektir. Elde edilen bu sonuç diğer yapılan araştırmalarla benzerlik göstermektedir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan mevcut çalışmada AÖ ile İBÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Alan yazın çalışmalarında genel olarak alkol bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasında ilişki olduğu belirtilmektedir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan mevcut çalışmada İBÖ ile EZÖ sonuçları arasında negatif yönlü yüzde 39,3'lük doğrusal bir ilişki saptanırken İBÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Alan yazın çalışmalarında internet bağımlılığı ile e-zorbalık ve e-mağduriyet arasında ilişki olduğu bildirilmektedir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan mevcut çalışmada EZÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Alan yazın çalışmalarında e-zorbalık ile e-mağduriyet arasında ilişki olduğu belirtilmektedir.

AÜTF, AÜHF, AÜMF sigara bağımlısı 300 öğrenci ile yapılan mevcut çalışmada AÖ ile EZÖ sonuçları arasında pozitif yönlü yüzde 18,2'lik düşük doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiş iken AÖ ile EMÖ sonuçları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Alan yazın çalışmalarında e-zorbalık ile alkol bağımlılığı ve e-mağduriyet ile alkol bağımlılığı arasında ilişki olduğu bildirilmektedir.

Bu veriler ışığında AÖ, İBÖ, EZÖ ve EMÖ beklenen düzeyde geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır. Alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı beklenen düzeyde saptanmıştır. E-zorbalık ve e-mağduriyet durumu beklenenden düşük saptanmıştır. Alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, e-zorbalık ve e-mağduriyet durumları arasında beklenen ilişki saptanmamıştır.

Katılımcıların hukuk fakültesi, tıp fakültesi, mühendislik fakültesi öğrencisi olmaları sebebiyle Ankara Üniversitesi öğrencilerinin genel popülasyonu temsil edilmemektedir. Araştırma evreni ve örneklemini, eğitim görülen fakülteler bakımından daha heterojen yapıda oluşturulsaydı daha farklı sonuçlar elde edilebilirdi. Ölçekler öğrencilere uygulanırken sigara bağımlılığı, alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, e-zorbalık ve e-mağduriyet durumları hakkında bilgi alınması katılımcılarda çekince meydana gelmiştir. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu'yla güvenilirlik ve gizlilik güvencesi verilerek bu kısıtlılıklar ile başa çıkılmaya çalışılmıştır. Ankara Üniversitesi öğrencilerinin genel popülasyonu temsil edecek farklı fakültelerden öğrenciler seçilerek daha heterojen grupta ölçeklerin uygulanması durumunda e-zorbalık ve e-mağduriyet oranlarının daha yüksek saptanacağı düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinde alkol bağımlılığı ve internet bağımlılığı riskli seviyelerdedir. Her geçen gün artan stresli yaşam şartları ile birlikte bağımlılık yapıcı maddelere yönelim artmaktadır. Üniversite öğrencilerinin ergenlikten yetişkinliğe geçiş aşamasındaki bireyler olduğu da göz önüne alındığında stresle başa çıkabilmelerini kolaylaştırmak için üniversitelerde psikolojik destek birimleri

oluşturulabilir. İnternet bağımlılık düzeyinin azaltılması konusunda üniversite içerisinde sosyal ortamların ve aktivitelerin artırılarak öğrencilerin sanal ortamdaki ilgilerinin gerçek dünyaya aktarılması sağlanabilir. Siber zorbalık ve mağduriyet beklenenden düşük saptansa da amacımız zorbalığın yaşanmadığı sağlıklı bir ortam yaratabilmektir. Son zamanlarda artan siber zorbalık konusunda bilgilendirme seminerleri yapılabilir. Öğrencilerin bu durumlarla karşılaştıklarında başvurabileceğı destek birimleri oluşturulabilir.

ÖZET

Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık

Bu araştırmanın amacı Ögel ve arkadaşlarının geliştirdiği Alkol Ölçeği'ni, Günüş'ün geliştirdiği İnternet Bağımlılık Ölçeği'ni, Lam ve Li'nin geliştirdiği Gençdoğan ve Çikrikci'nin Türkçe'ye çevirdiği E-Zorbalık Ölçeği ve E-Mağduriyet Ölçeği'ni kullanarak Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı hukuk fakültesi, tıp fakültesi, mühendislik fakültesi öğrencilerinde madde toplam puana göre alkol bağımlısı, internet bağımlısı, siber zorba ve siber mağdur olma durumlarının saptanmasıdır.

Bu çalışmanın örneklemini Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı Tıp Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Hukuk Fakültesi öğrencisi olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 300 öğrenci oluşturmuştur.

Veriler altı maddeden oluşan Alkol Ölçeği, 35 maddeden oluşan İnternet Bağımlılık Ölçeği, altı maddeden oluşan E-Zorbalık Ölçeği, beş maddeden oluşan E-Mağduriyet Ölçeği ve Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde madde toplam puana göre frekans dağılımları incelenmiştir.

Alkol Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 61,3'ü bağımlı olmayan grupta, yüzde 27,7'si eşik grupta, yüzde 8,3'ü risk grubunda, yüzde 2,7'si bağımlı grupta yer almaktadır. İnternet Bağımlılık Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 3,7'si bağımlı olmayan grupta, yüzde 63,3'ü eşik grupta, yüzde 29'u risk grubunda, yüzde 4'ü bağımlı grupta yer almaktadır. E-Zorbalık Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 91'i zorba olmayan grupta, yüzde 6,3'ü zorbalığa meyilli grupta, yüzde 2,7'si zorba grupta yer almaktadır. E-Mağduriyet Ölçeği'nde katılımcıların yüzde 82,3'ü mağdur olmayan grupta, yüzde 15,3'ü mağduriyet riski taşıyan grupta, yüzde 2,3'ü mağdur grupta yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Alkol, İnternet, Bağımlılık, E-Mağduriyet, E-Zorbalık

SUMMARY

Internet Addiction, Alcohol Dependence, Cyber Victimization and Cyber Bullying in Ankara University Cigarette Addict Students

The aim of this study is determine of addicted students in ankara university law faculty, medicine faculty, engineering faculty whether they are alcohol addicted, internet addicted, cyberbully or cyber victim according to the total score with using the Alcohol Scale developed by Ögel et al., The Internet Addiction Scale developed by Günüç, the E-Bullying Scale and the E-Victimization Scale developed by Lam and Li adapted into Turkish by Gençdoğan and Çıkrıkçı.

The sample of this study consisted of 300 voluntary students from Ankara University who were smoking addict students of faculty of law, faculty of medicine and engineering faculty.

The data were collected with the six-item Alcohol Scale, the 35-item Internet Addiction Scale, the six-item E-Bullying Scale, the five-item E-Victimization Scale and the Informed Consent Form. In the analysis of the data, frequency distributions according to the item total score were examined.

In the Alcohol Scale, 61,3 percent of the participants are in the non-dependent group, 27,7 percent are in the threshold group, 8,3 percent are in the risk group and 2,7 percent are in the dependent group. In the Internet Addiction Scale, 3,7 percent of the participants are in the non-dependent group, 63,3 percent in the threshold group, 29 percent in the risk group and 4 percent in the dependent group. In the E-Bullying Scale, 91 percent of the participants are in the non-bully group, 6,3 percent in the bullying group, 2,7 percent in the bully group. In the E-Victimization Scale, 82,3 percent of the participants are in the non-victim group, 15,3 percent are in the group with the risk of victimization, 2,3 percent are in the victim group.

Keywords: Alcohol, Internet, Addiction, E-Victimization, E-Bullying

KAYNAKLAR

- ABDULLAH AS, FIELDING R, HEDLEY AJ (2002). Patterns of cigarette smoking, alcohol use and other substance use among Chinese university students in Hong Kong. *Am J Addict*, **11**: 335-346.
- AKKAYA S (2015). Muğla Üniversitesi öğrencilerinin alkol kullanma sıklığının araştırılması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, **4(1)**: 44-52.
- AKTEPE E (2013). Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet. *New Symposium Journal*, **51(1)**: 31-36.
- AKVARDAR Y, ASLAN B, EKİCİ ZB, ÖĞÜN E, ŞİMŞEK T (2001). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem 2 öğrencilerinde sigara, alkol, madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, **2(2)**: 49-52.
- AKYEL B, ALDEMİR E, ALTINTOPRAK AE (2018). Alkol Bağımlılığı Şiddeti Ölçeği: Türkçe geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Derg*, **29(3)**: 202-208.
- ALAÇAM H, ÇULHA ATEŞCİ, ŞENGÜL AC, TÜMKAYA S (2015a). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının sigara ve alkol kullanımı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Derg*, **16**: 383-388.
- ALAÇAM H, KORKMAZ A, EFE M, BALCI ŞENGÜL C, ŞENGÜL C (2015b). Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve sigara bağımlılığı taraması. *Pamukkale Tıp Dergisi*, **8(2)**: 82-87.
- ALVAREZ-GARCÍA D, BARREIRO-COLLAZO A, NÚÑEZ JC, DOBARRO A (2016). Validity and reliability of the Cyber-aggression Questionnaire for adolescents (CYBA). *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, **8**: 69-77.
- ALVAREZ-GARCÍA D, NÚÑEZ JC, BARREIRO-COLLAZO A, GARCÍA T (2017). Validation of the Cybervictimization Questionnaire (CYVIC) for adolescents. *Computers in Human Behavior*, **70**: 270-281.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (APA) (1994). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 4th Ed (DSM-IV). American Psychiatric Association, Washington D.C.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (APA) (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th Ed (DSM-V). American Psychiatric Association, Washington D.C.
- ARICAK OT (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, **34**: 167-184.
- ARICAK OT, TANRIKULU T VE KINAY H (2012a). Siber Zorbalık Ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, **9(1)**: 101-114.
- ARICAK OT, TANRIKULU T VE KINAY H (2012b). Siber Mağduriyet Ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, **11**: 1-6.

- ARICAK T, SİYAHHAN S, UZUNHASANOĞLU A, SARİBEYOĞLU S, ÇIPLAK S, YILMAZ N, MEMMEDOV C (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology and Behavior*, **11(3)**: 253-261.
- ARISOY Ö (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, **1**: 55-67.
- ASLAN D, ÖZVARIŞ ŞB, ESİN Ç, AKIN A (2006). Smoking and alcohol consumption among a group of university students in Ankara: Prevalence and determinants. *Erciyes Tıp Dergisi*, **28(4)**: 172-182.
- ASLAN S (2011). *Akademisyenlerde internet bağımlılık düzeyleri ve buna bağlı oluşabilecek sağlık sorunları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- BAI YM, LIN CC, CHEN JY (2001). Internet addiction disorder among clients of a virtual clinic. *Psychiatr Serv*, **52(10)**: 1397.
- BALCI Ş, GÜLNAR B (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk İletişim*, **6(1)**: 5-22.
- BELSEY B (2019). Cyberbullying an emerging threat to the always on generation. Erişim Adresi: [<http://www.billbelsey.com/?p=1827>]. Erişim Tarihi: 16/05/2019.
- BENOWITZ NL (2010). Nicotine addiction. *N Engl J Med*, **362**: 2295-2303.
- BERAN T, LI Q (2005). Cyber harassment: A study of new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research*, **32(3)**: 265-277.
- BOYACI H, ÇORAPÇIOĞLU A, ILGAZLI A, BAŞYİĞİT İ, YILDIZ F (2003). Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Solunum Hastalıkları*, **14**: 169-175.
- BUĞDAYCI G (2008). *Üniversite öğrencilerinin sigara alkol ve madde kullanımı ve madde kullanımını etkileyen sosyal kültürel ve ekonomik süreçler*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- BUZRUL S (2016). Türkiye’de alkollü içki tüketimi. *Journal of Food and Health Science*, **2(3)**: 112-122.
- CAPLAN SE (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, **18(5)**: 553-575.
- CENGİZHAN C (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: “İnternet bağımlılığı”. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, **22**: 83-98.
- CEYHAN E, CEYHAN AA, GÜRCAN A (2007). Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği’nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, **7(1)**: 387-416.
- CHOU C, HSIAO MC (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students’ case. *Comput Educ*, **35**: 65-80.
- COŞKUNOL H, BAGDİKEN İ, SORIAS S VE SAYGILI R (1995). Michigan Alkolizm Tarama Testinin geçerliliği. *Ege Tıp Dergisi*, **34**: 15-18.
- ÇAKMAK SŞ, AYVAŞIK HB (2007). Üniversite öğrencilerinde alkol kullanma nedenleri ile kaygı duyarlılığı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojisi Dergisi*, **22(60)**: 91-107.

- ÇANKIRILI A (2018). Sorunlarıyla ve Çözümleriyle Ergenlik Çağı. “5. Baskı”. Ed.: Paksu ÖF. Uğurböceği Yayınları, İstanbul. 13-16.
- ÇETİN B, YAMAN E, PEKER A (2011). Cyber Victim and Bullying Scale: A study of validity and reliability. *Computers & Education*, **57(4)**: 2261-2271.
- ÇETİN E, CANTÜRK N, DAĞALP R (2019a). Alkol Ölçeği: Sigara bağımlısı öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, **20(2)**: 72-79.
- ÇETİN E, CANTÜRK N, DAĞALP R (2019b). E-Zorbalık Ölçeği ve E-Mağduriyet Ölçeği: Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Adli Tıp Bülteni*, **24(2)**: 115-121.
- ÇETİN E, CANTÜRK N, DAĞALP R (2019c). İnternet Bağımlılık Ölçeği: Ankara Üniversitesi sigara bağımlısı öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri j Foren Sci Leg Med*, **16(3)**: 183-191.
- DALMAZ E (2014). *Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık/ mağduriyet, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Programı, İstanbul.
- DAVIS RA (2001). Cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, **17(2)**: 187-195.
- DAVIS RA, FLETT GL, BESSER A (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use; implications for pre employment screening. *Cyberpsychol Behav*, **5(4)**: 331-345.
- DEHUE F, BOLMAN C, VOLLINK T (2008). Cyberbullying: Youngsters’ experiences and parental perception. *Cyberpsychology and Behavior*, **11(2)**: 217-223.
- DEMİR Ö, SEFEROĞLU SS (2016). Bilgi okuryazarlığı, internet bağımlılığı, sanal aylıklık ve çeşitli diğer değişkenlerin sanal zorbalık ile ilişkisinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, **3(1)**: 1-26.
- DİLMAÇ B (2009). Psychological needs a predictor of cyberbullying: A preliminary report on college students. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, **9(3)**: 1307-1325.
- DOĞAN A (2013). *İnternet bağımlılığı yaygınlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programı, İzmir.
- DOĞAN T (2004). *Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DOĞAN YB (1997). Türkiye’de alkol ve alkol dışı madde kullanımı ve bağımlılığı (Koruma/ önleme, tedavi ve rehabilitasyon). *3P Dergisi*, **5(ek 3)**: 32-44.
- EGGER O, RAUTERBERG M (1996). *Internet behavior and addiction*. Semester Thesis, Swiss Federal Institute of Technology, Zurich.
- EGM NARKOTİK SUÇLARLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANLIĞI (2018). EGM genel nüfusta tütün, alkol ve madde kullanımına yönelik tutum ve davranış araştırması raporu. Erişim Adresi: [\[http://www.narkotik.pol.tr/Duyurular/Documents/T%C3%9CRK%C4%B0YE%E2%80%99DE%20GENEL%20N%C3%9CFUSTA%20T%C3%9CT%C3%9CCN%20ALKOL%20VE%20MADDE%20KULLANIMINA%20Y%C3%96NEL%C4%B0K%20TUTUM%20VE%20DARANI%C5%9E%20ARA%C5%9ETIRMASI\]](http://www.narkotik.pol.tr/Duyurular/Documents/T%C3%9CRK%C4%B0YE%E2%80%99DE%20GENEL%20N%C3%9CFUSTA%20T%C3%9CT%C3%9CCN%20ALKOL%20VE%20MADDE%20KULLANIMINA%20Y%C3%96NEL%C4%B0K%20TUTUM%20VE%20DARANI%C5%9E%20ARA%C5%9ETIRMASI). Erişim Tarihi: 14/03/2019.

- EKŞİ F (2012). Narsistik kişilik özelliklerinin internet bağımlılığı ve siber zorbalığı yordama düzeyinin yol analizi ile incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, **12(3)**: 1683-1706.
- ERDUR-BAKER Ö, KAVŞUT F (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, **27**: 31-42.
- EROĞLU Y (2011). *Koşullu öz-değer riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- EROĞLU Y (2014). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemeye yönelik bütüncül bir model önerisi*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Bursa.
- EROĞLU Y, AKTEPE E, AKBABA S, IŞIK A, ÖZKORUMAK E (2015). Siber zorbalık ve mağduriyetin yaygınlığının ve risk faktörlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, **40(177)**: 93-107.
- ESPAD (2015). ESPAD report 2015. Erişim Adresi: [http://www.espad.org/report]. Erişim Tarihi: 14/03/2019.
- EVREN H (2008). *Trakya Üniversitesi öğrencilerinin riskli sağlık davranışları ve sağlık hizmeti kullanımları*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Edirne.
- EWING JA (1984). Detecting alcoholism, the CAGE questionnaire. *JAMA*, **252**: 1905-1907.
- FRANGOS CC, FRANGOS CC, SOTIROPOULOS I (2012). A meta-analysis of the reliability of Young's Internet Addiction Test. *World Congress on Engineering*, **1**: 368-371.
- GENCER H (2017). *Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık davranışları ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Sivas.
- GENÇDOĞAN B, ÇIKRIKCI Ö (2015). Reliability and validity studies of the Turkish version of the E-Bullying Scale (E-BS) and E-Victimization Scale (E-VS). *Journal of Theory and Practice in Education*. **11(1)**: 359-373.
- GIDA HATTI (2018). İşte Türkiye'nin sigara bağımlılığı karnesi... Erişim Adresi: [https://www.gidahatti.com/iste-turkiyenin-sigara-bagimliliği-karnesi-55462/]. Erişim Tarihi: 12/03/2019.
- GORDON S (2019). The effects of cyberbullying. Erişim Adresi: [https://www.verywellfamily.com/what-are-the-effects-of-cyberbullying-460558]. Erişim Tarihi: 03/05/2019.
- GÖNÜL AS (2002). Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı / kötüye kullanımı). *New Symposium*, **40(3)**: 105-110.
- GÖRGÜN S (2009). *K.T.Ü. Öğrencilerinde madde kullanımı ve anne babaya bağlanma biçimleri ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, K.T. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- GRIFFITHS MD (1996). Internet addiction: An issue for psychopathology? *Clinical Psychology Forum*, **97**: 32-36.
- GRIFFITHS MD (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist*, **12(5)**: 246-250.

- GÜNEŞ S (2008). İnternet kullanımı ve aile. Erişim Adresi: [\[https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/internet-ve-aile.pdf\]](https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/internet-ve-aile.pdf). Erişim Tarihi: 15/03/2019.
- GÜNÜÇ S (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Van.
- HAYS RD, MERZ JF, NICHOLAS R (1995). Response burden, reliability, and validity of the CAGE, short MAST, and AUDIT alcohol screening measures. *Behav Res Methods Instrum Comput*, **27(2)**: 277-280.
- HINDUJA S, PATCHIN JW (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behav*, **29(2)**: 129-156.
- IPSOS (2018). Cyberbullying a global advisor survey. Erişim Adresi: [\[https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/201806/cyberbullying_june2018.pdf\]](https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/201806/cyberbullying_june2018.pdf). Erişim Tarihi: 03/05/2019.
- JUNG YE, LEVENTHAL B, KIM YS, PARK TW, LEE SH, LEE M, PARK SH, YANG JC, CHUNG YC, CHUNG SK, PARK JI (2014). Ceyberbullying, problematic internet use and psychopathologic symptoms among korean youth. *Yonsei Medical Journal*, **55(3)**: 826-830.
- KARAM E, MELHEM N, MANSOUR C, MAOLOUF W, SALIBA S, CHAMI A (2000). "Use and abuse of licit and illicit substances; prevalence and risk factors among sutdents in Lebanon". *Eur Addict Res* **6(4)**: 189-197.
- KARLIKAYA C (2005). Tütün ve ortak hava yolu. *Solunum*, **7**: 29-40.
- KAYA N, ÇİLLİ AS (2002). Üniversite öğrencilerinde nikotin, alkol ve madde bağımlılığının 12 aylık yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*, **3(2)**: 91-97.
- KILIÇÇI Y (2006). Okulda Ruh Sağlığı. "5. Baskı". Anı Yayıncılığı, Ankara. 89-90.
- KOCA B, OĞUZÖNCÜL AF (2015). İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara, alkol, madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenler ve ailede aldıkları sosyal desteğin etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, **4(2)**: 4-13.
- KOWALSKI RM, LIMBER SP (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, **41**: 22-30.
- KRAUS L, BLOOMFIELD K, AUGUSTIN R, REESE A (2000). Prevalence of alcohol use and association between onset of use and alcohol- related problems in a general population sample in Germany. *Addiction*, **95**: 1389-1401.
- KÜÇÜK EE (2017). Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımları ve sağlıklarına etkisi ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Tepecik Eğit. Ve Araşt. Hast. Dergisi*, **27(3)**: 211-216.
- LAM LT, LI Y (2013). The validation of the E-Victimisation Scale (E-VS) and the E- Bullying Scale (E-BS) for adolescents. *Computers in Human Behavior*, **29**: 3-7.
- LEUNG L (2004). Net-generation attributes and seductive properties of the internet as predictors of online activities and internet addiction. *Cyberpsychology and Behavior*, **7(3)**: 333-348.
- LEUNG L, LEE PSN (2012). The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New Media & Societ*, **14(1)**: 117-136.

- LI SM, CHUNG TM (2006). Internet function and internet addictive behavior. *Computers in Human Behavior*, **22**: 1067-1071.
- MENESINI E, NOCENTINI A (2009). Cyberbullying definition and measurement: Some critical considerations. *Journal of Psychology*, **217(4)**: 230-232.
- MITCHELL KJ, YBARRA M, FINKELHOR D (2007). The relative importance of online victimization in understanding depression, delinquency and substance use. *Child Maltreatment*, **12(4)**: 314-324.
- MOHAMMADSALEHI N, MOHAMMADBEIGI A, JADIDI R, ANBARI Z, GHADERI E, AKBARI M (2015). Psychometric properties of the Persian language version of Yang Internet Addiction Questionnaire: an explanatory factor analysis. *Int J High Risk Behav Addict*, **4(3)**: e21560.
- MORAHAN-MARTIN J, SCHUMACHER P (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, **16**: 13-29.
- NIEMZ K, GRIFFITHS M, BANYARD P (2005). Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ) and Disinhibition. *CyberPsychology & Behavior*, **8(6)**: 562-570.
- ODABAŞIOĞLU G, ÖZTÜRK Ö, GENÇ Y, PEKTAŞ Ö (2007). On olguluk bir seri ile internet bağımlılığı klinik görünüşleri. *Bağımlılık Dergisi*, **8(1)**: 46-51.
- OECD (2012). Tackling harmful alcohol use economics and public health policy. Erişim Adresi: [https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/tackling-harmful-alcohol-use_9789264181069] Erişim Tarihi. 15/03/2019.
- ÖGEL K, KARADAĞ F, SATGAN D, KOÇ C (2015). Development of the Addiction Profile Index Internet Addiction Form (APPIINT): validity and reliability. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, **28(4)**: 337-343.
- ÖGEL K, KOÇ C, GÖRÜCÜ S (2017). Study on development validity and reliability of a risk-screening questionnaire for alcohol and drug use. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*. **27(2)**: 164-172.
- ÖZCAN NK, BUZLU S (2005). Problemlü internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: "İnternette Bilişsel Durum Ölçeği"nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, **6(1)**: 19-26.
- ÖZGÜVEN E (1992). Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **7**: 5-13.
- PATCHIN JW, HINDUJA S (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyber bullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, **4(2)**: 148-169.
- RASKAUSKAS J, STOLTZ AD (2007). Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental Psychology*, **43(3)**: 564-575.
- RASSOL GH, LUIS M, CARRARO TE, LOPES G (2006). Undergraduate nursing students perceptions of substance use and misuse: A Brazilian position. *Journal Of Psychiatric And Mental Health Nursing*, **13**: 85-89.
- RIGOTTI NA, LEE JE, WECHSLER H (2000). US college students' use of tobacco products: Results of a national survey. *JAMA*, **284**: 699-705.

- SARAÇLI Ö (2007). *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanımı ile ilişkili bireysel ve psikososyal faktörler*. Uzmanlık Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Zonguldak.
- SAUNDERS JB, AASLAND OG, BABOR TF, DE LE FUENTE JR AND GRANT M (1993). Development of the Alcohol Use Disorders Identification test (AUDIT): WHO collaborative project on early detection of persons with harmful alcohol consumption- II. *Addiction*, **88**: 791–804.
- SELZER ML (1971). The Michigan Alcoholism Screening Test: The quest for a new diagnostic instrument. *Am J Psychiatry*, **127**: 1653–1658.
- SELZER ML, VINOKUR A AND VAN ROOIJEN L (1975). A self administered Short Michigan Alcoholism Screening Test (SMAST). *J Stud Alcohol*, **36**: 117–126.
- SHIELDS MK, BEHRMAN RE (2000). Children and computer technology: Analysis and recommendations. *The Future of Children*, **10(2)**: 4-30.
- SMITH PK (2017). Ergenlik. “1. Baskı”. Çeviren: Öztekin Ç. Edt: Çetinkasap D. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul. 64-67.
- SPEARS B, TADDEO C, DALY A, STRETTON A, KARKLINS L (2015). Cyberbullying, help-seeking and mental health in young Australians: Implications for public health. *International Journal of Public Health*, **60(2)**: 219-226.
- STOCKWELL T, MURPHY D AND HODGSON R (1983). The severity of alcohol dependence questionnaire: Its use, reliability and validity. *Br J Addict*, **78**: 145–155.
- SÜNGÜ H (2014). Üniversite öğrencilerinin zararlı madde kullanımına ilişkin tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **11(26)**: 167-194.
- TAMER M, AYDIN C (1996). Ergenlikte madde kullanımı. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, **1(2)**: 305-321.
- TANRIKULU AÇ, ÇARMAN KB, PALANCI Y, ÇETİN D, KARACA M (2009). Kars il merkezinde çeşitli üniversite öğrencileri arasında sigara kullanım sıklığı ve risk faktörleri. *Tur Toraks Der*, **10**: 101-106.
- TAŞ İ (2018). Ergenlerde internet bağımlılığı ve psikolojik belirtilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **6(1)**: 31-41.
- TAŞTEKİN E, BAYHAN P (2018). Ergenler arasındaki siber zorbalığın ve mağduriyetin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, **5(2)**: 21-45.
- TEITELBAUM LM, CAREY KB (2000). Temporal stability of alcohol screening measures in a psychiatric setting. *Psychol Addict Behav*, **14**: 401-404.
- THSK (2013). Türkiye kronik hastalıklar ve risk faktörleri sıklığı çalışması. Erişim Adresi: <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/khrrfat.pdf>. Erişim Tarihi: 16/04/2019.
- TOPCUOĞLU SM (2018). *Üniversite öğrencilerinde internet kullanım profili ve sigara kullanımının internet bağımlılığı üzerinde etkisinin değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İzmir.
- TREUER T, FABIAN Z, FÜREDİ J (2001). Internet addiction associated with features of impulse control disorder: is it a real psychiatric disorder? *Journal of Affective Disorders*, **66**: 283.

- TSAI CC, LIN SSS (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *CyberPsychology and Behavior*, **6**: 649-652.
- TUĞ E, CANTÜRK N (2012). İnternet üzerinden çocukların cinsel istismarı sorunu ve önleme yolları. *Türkiye Klinikleri J Foren Med*, **9(2)**:74-79.
- TURAN RT (2015). *Başkent Üniversitesi öğrencilerinde internet bağımlılığı sıklığı ve ilişkili faktörler*. Uzmanlık Tezi, Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara.
- TÜİK (2013). TÜİK hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması 2013. Erişim Adresi: [<http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13569>]. Erişim Tarihi: 16/03/2019.
- TÜİK (2016). TÜİK hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması 2016. Erişim Adresi: [<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>]. Erişim Tarihi: 18/03/2019.
- TÜİK (2018). TÜİK hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması 2018. Erişim Adresi: [<http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27819>]. Erişim Tarihi: 20/03/2019.
- TÜRKİYE PSİKİYATRİ DERNEĞİ. Nikotin (sigara) bağımlılığı. Erişim Adresi: [<http://www.psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/46/nikotin-sigara-bagimliliği>]. Erişim Tarihi: 11/03/2019.
- TÜRKOĞLU S. (2013). *Ergenlerin problemli internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.
- ULUKOCA N, GÖKGÖZ Ş, KARAKOÇ A (2013). Kırklareli Üniversitesi öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı. *Fırat Tıp Dergisi*, **18(4)**: 230-234.
- ÜNVER H (2016). *Siber zorbalık ile problemli internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin çeşitli demografik özellikler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- WE ARE SOCIAL VE HOOTSUITE (2017). Digital in 2017: Western Asia. Erişim Adresi: [<https://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-in-2017-western-asia>]. Erişim Tarihi: 25/03/2019.
- WE ARE SOCIAL VE HOOTSUITE (2017). Special Reports Digital in 2017: Global overview. Erişim Adresi: [<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>]. Erişim Tarihi: 16/03/2019.
- WE ARE SOCIAL VE HOOTSUITE (2018). Digital in 2018 in Western Asia. Erişim Adresi: [<http://www.mediatoonline.com/wp-content/uploads/2018/05/we-are-social-digital-in-2018.pdf>]. Erişim Tarihi: 28/03/2019.
- WE ARE SOCIAL VE HOOTSUITE (2018). Digital in 2018. Erişim Adresi: [<https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018>]. Erişim Tarihi: 17/03/2019.
- WHO (2018). Management of substance abuse. Erişim Adresi: [http://www.who.int/substance_abuse/terminology/definition1/en]. Erişim Tarihi: 24/12/2018.
- WHO REGIONAL OFFICE FOR EUROPE (2003). Promoting the health of young people in Custody. Erişim Adresi: [<http://www.euro.who.int/document/e81703.pdf>]. Erişim Tarihi: 25/12/2018.

- WHO (2018). Global status report on alcohol and health 2018. Erişim Adresi: [https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf]. Erişim Tarihi: 15/03/2019.
- WILLIAMS KR, GUERRA NG (2007). Prevalence and predictors of internet bullying. *J Adolesc Health*, **41**: 14-21.
- WOLAK J, MITCHELL KJ, FINKELHOR D (2007). Does online harassment constitute bullying? An exploration of online harassment by known peers and online-only contacts. *J Adolesc Health*, **41**: 51-58.
- YANG SC, TUNG CJ (2007). Comparison of internet addicts and nonaddicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, **23**(1): 79-96.
- YBARRA ML, ESPELAGE DL, MITCHELL KJ (2007). The co-occurrence of internet harassment and unwanted sexual solicitation victimization and perpetration: Associations with psychosocial indicators. *J Adolesc Health*, **41**: 31-41.
- YBARRA ML, MITCHELL KJ (2004a). Online aggressor/ targets, aggressors and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Association for Child Psychology and Psychiatry*, **45**(47): 1308-1316.
- YBARRA ML, MITCHELL KJ (2004b). Youth engage in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, internet use and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, **27**(3): 319-336.
- YEN JY, KO CH, YEN CF, CHEN CS, CHEN CC (2009). The association between harmful alcohol use and Internet addiction among college students: comparison of personality. *Psychiatry Clin Neurosci*, **63**(2): 218-224.
- YEŞİLAY. Yeşilay 4 kıta 34 ülkede bağımlılıkla mücadele ediyor. Erişim Adresi: [https://yesilay.org.tr/tr/haberler/detay/yesilay-4-kitada-34-ulke-ile-bagimlilikle-mucadele-ediyor]. Erişim Tarihi: 13/01/2019.
- YİĞİT Ş, KHORSID L (2006). Ege Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencilerinde alkol kullanımı ve bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi*, **7**(1): 24-30.
- YOO HJ, CHO SC, HA J, YUNE SK, KIM SJ, HWANG J, CHUNG A, SUNG YH, LYOON IK (2004). Attention deficit hyperactivity symptoms and internet addiction. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, **58**(5): 487-494.
- YOUNG KS (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, **1**(3): 237-244.
- YOUNG KS (2004). Internet addiction a new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, **48**(4): 402-415.
- YOUNG KS (2007). Cognitive behavior therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications. *CyberPsychology and Behavior*, **10**(5): 671-679.
- YÖRÜKOĞLU A. Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar. "13. Baskı". Özgür Yayınları, İstanbul. 13-374.
- ZAKLETSKAIA L, WILSON E, FLEMING MF (2011). Alcohol use in students seeking primary care treatment at university health services. *J Am Coll Health*, **59**: 217-223.

ZENGİN U (2017). Üniversite öğrencileri arasında siber mağduriyet ve zorbalık. Erişim Adresi: [<http://www.umut.org.tr/userfiles/files/Umut%20Zengin.pdf>]. Erişim Tarihi: 13/05/2019.

ZORBAZ O, TUZGÖL DOST M (2014). Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **29(1)**: 298-310.

EKLER

Ek-1. Ankara Üniversitesi Etik Kurulu Kararı

	GİZLİ T.C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Etik Kurulu Başkanlığı
Sayı : 56786525-050.04.04 /G.L.3/12 Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında	29.06.2018
Sayın Ebru ÇETİN Adli Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi	
İlgi: 14/05/2018 tarihli başvurunuz.	
"Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık" başlıklı tez çalışması ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 25/06/2018 tarihli toplantısında alınan 10/155 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir.	
Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.	
 Prof. Dr. Sibel A. ÖZKAN Rektör a. Rektör Yardımcısı	
EKLER: Karar Örneği	(1 sayfa)
GİZLİ	
Ankara Üniversitesi Rektörlüğü 06100 - Tandoğan/ANKARA Telefon : 0 (312) 60 40 / 2100 Faks : 0 (312) 212 60 40	Açısından Bilgi İçin

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 25/06/2018

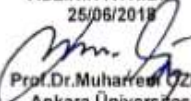
Toplantı Sayısı : 10

Karar Sayısı :155

155-Üniversitemiz Adli Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencilerinden **Ebru Çetin**'in "Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık" başlıklı tez çalışması ile ilgili 14/05/2018 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda **Ebru Çetin**'in "Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık" başlıklı tez çalışması ile ilgili araştırma protokolüne uyulması, kurum izni alınması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIĞI
25/06/2018

Prof.Dr.Muharrem ÇEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

Ek-2. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu Kararı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM KURULU KARARI

Toplantı Sayısı : 26	Karar Sayısı: 1030	Toplantı Tarihi: 02.07.2018
----------------------	--------------------	-----------------------------

Enstitü Yönetim Kurulu'nun 25.06.2018 tarih ve 25/993 sayılı yetki kararına dayanılarak,

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 27.06.2018 tarih ve 7274 sayılı yazısı görüldü.

Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Kriminalistik tezli yüksek lisans programı öğrencisi Ebru ÇETİN'in tez projesinin, "Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık" olarak kabulüne oybirliği ile karar verildi.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Mehmet AKAN
İmza

Ek-4. Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanlığı İzin Yazısı

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Mühendislik Fakültesi Dekanlığı
Fakülte Sekreterliği

ÇOK İVEDİ VE GÜNLÜ
04.07.2018

Sayı : 21846485-730.08.03-E.4586
Konu : Ebra ÇETİN'in Anket Uygulama İsteği

Sayın Ebra ÇETİN

İlgi : 19.06.2018 tarihli dilekçeniz.

"Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık" konulu tez çalışması anket uygulama isteği hakkındaki ilgede kayıtlı yazınız Fakültemiz Bölümlerince incelenmiş olup, söz konusu anketin Bilgisayar, Biyomedikal, Elektrik-Elektronik, Fizik, Gıda, Jeofizik ve Kimya Mühendisliği Bölümlerinde gönüllülük esasına göre yapılması uygun bulunmuştur.
Bilgilerinize saygılarımla rica ederim.

 e-imza
Prof. Dr. Aziz TEKİN
Dekan

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanuna göre bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanlığı 50. Yıl Yerleşkesi Binalar
Mh. 35. Caddesi-G Blok 2. Kat 06830 Gölbaşı/ Ankara- Türkiye
Telefon No: 0312 203 33 00 Bülgeçer No: 0312 212 74 64
<http://www.eng.ankara.edu.tr> dekan@eng.ankara.edu.tr

Bilgi için Sevinç ŞENEL
Veri İşletmeni ve Kontrol İşletmeni
Telefon No: (312) 203 33 36

Ek-5. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı İzin Yazısı

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 98441590-044[044.00]-E.3825
Konu : Anketler

05.07.2018

ADLI BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi yazıyla Enstitünüz Kriminolojik Araştırma Dalı terli yüksek lisans öğrencisi Ebru Çetin'in "Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık" adlı tez çalışmasına ilişkin Fakültemizde anket uygulanması isteği, uygulanması yapılacak öğrencilerin rızasına bağlı olarak uygun görülmüştür. Bilgilerinize saygılarımla rica ederim.

 n-arcabdr
Prof. Dr. Melanem ÖZEN
Dekan

Ek : Ebru Çetin'in dilekçe ve ekleri (6 sayfa).

Not: 9270 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Canal Güvel Cad. No: 58 06590 Kocatepe-Cankaya/ANKARA /ANKARA
Telefon No: 0312 595 51 83 Belgeçizme No: 0312 595 50 13
e-posta : iletisim@ankara.edu.tr

Bilgi için Sayın AKÇAY
Şef

Ek-6. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Araştırmanın Adı:

Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık

Sorumlu Araştırmacı:

Prof. Dr. Nergis TURGUTLUGİL CANTÜRK, Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü Kriminalistik ABD Başkanı, Adli Tıp Uzmanı

Araştırmanın Yürütüleceği Yer:

Bu araştırma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Tıp Fakültesi-Mühendislik Fakültesinde yapılacaktır.

Sayın katılımcı,

Sizi “Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık” başlıklı araştırmaya katılmaya davet etmek istiyoruz.

Araştırmanın tanımı ve amacı:

Her geçen gün artan sigara-alkol- internet bağımlılığının ve siber zorbalığın en çok görüldüğü dönem ergenlik ve genç erişkinlik dönemidir. Sigara-alkol-internet bağımlılığının-siber zorbalığın birbirlerine etkileri olduğu ve birbirleri için risk faktörü oldukları düşünülmekte, genellikle sigara ile başlayıp farklı madde ve alkol deneme ve bağımlılık kazanma ile devam ettiği görülmektedir. Bir tür davranışsal bağımlılık olan internet bağımlılığının da alkol ve madde bağımlılığının benzer fiziksel veya ruhsal özelliklerini gösterdiği görülmektedir. İnternet bağımlılığının artması ile siber zorbalığın arttığı gözlenmektedir. Siber zorba ve mağdurlarda alkol, sigara kullanmaya yatkınlık görülmektedir. Bunlardan yola çıkarak sigara bağımlılığının, alkol bağımlılığının, internet bağımlılığının, siber zorbalığın ve siber mağduriyetin bir kısır döngü oluşturduğu, birbirlerini tetikler nitelikte olduğu ve aralarında ilişki bulunduğu düşüncesi oluşmaktadır.

Katılacağınız araştırmada amacımız; sigara bağımlısı Ankara Üniversitesi öğrencilerinde alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyet görülme oranlarını araştırabilmek ve birbirleri için risk faktörü veya tetikleyici unsur olup olmadıklarını ortaya koyabilmek, elde edilecek bilgiler ışığında bağımlılık ve zorbalıkla başa çıkma mücadelesine katkıda bulunulabilmektir.

Araştırmada izlenecek işlemler:

Araştırma için Üniversitenin ilgili bölümlerine gidilerek 18-65 yaş arasındaki, sağlıklı olduğunu ifade eden, sigara bağımlısı ve gönüllü 100 hukuk fakültesi öğrencisi, 100 tıp fakültesi öğrencisi, 100 mühendislik fakültesi öğrencisi, erkek ve kadın 300 kişi seçilecektir. Öğrenciler sigara bağımlısı olma ve gönüllü olma kriterlerinden başka özellik aranmaksızın seçilecektir. Seçilen öğrencilere önce sözlü olarak çalışma hakkında kısaca bilgi verilecektir. **Yüz yüze birebir görüşme tekniği** ile ölçeklerin uygulanacağı belirtilecektir. Dört farklı ölçek kullanılacağı ve ölçeklerin içerikleri hakkında bilgi verilecektir.

“E-Mağduriyet Ölçeği” ile; twitter, facebook gibi sosyal ağlar, e-mailler ve kısa mesajlar yoluyla son yedi günde kaç kez rahatsız edildikleri, kaç kez kendilerine ahlaksızca şeyler söylendiği, kaç kez tehdit edildikleri saptanmaya çalışılacaktır. “E-Zorbalık Ölçeği” ile; facebook, twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mailler yoluyla son yedi günde kaç kez başkalarını rahatsız ettikleri, kaç kez başkalarına ahlaksızca şeyler söyledikleri, kaç kez başkalarını tehdit ettikleri saptanmaya çalışılacaktır. “İnternet Bağımlılık Ölçeği” ile; katılımcının üzerinde internet kullanımının yarattığı duygu durum değişiklikleri yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma, sosyal izolasyon başlıkları altında saptanmaya çalışılacaktır. “Alkol Ölçeği” ile; son altı ayda alınan alkol miktarı ve alkol alma sıklığı ve zamanı, alkol kullanımının katılımcının aile ve sosyal hayatına etkileri saptanmaya çalışılacaktır. Öncelikle katılımcılara Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ve Gönüllü Onam Formunun okutulmasını müteakiben kabul etmeleri durumunda imzası ile tasdik ettirilecektir.

Kapsam bölümünde belirtilen niteliklere haiz kişilerden hazırlanmış olan anketi doldurmaları istenecek ve elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak elektronik ortama işlenecektir.

Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz size verilen Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formunu okuyup imzalamanız gerekmektedir. Sizden, hazırlanmış olan anketleri doldurmanız istenecektir. Bu anketlerden elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak elektronik ortama işlenerek istatistiksel sonuçlar elde edilecektir.

Araştırma ile ilişkili risk:

Araştırma ile ilgili sizin dolduracağınız anketler, sağlığınız ve güvenliğiniz açısından hiçbir risk taşımamaktadır. Girişimsel bir işlem yapılmayacaktır.

Araştırma ile ilişkili yararlar:

Katılacağınız araştırma sonucunda elde edilecek sonuçlar; sigara bağımlılığı, alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyetin aralarındaki ilişkinin saptanmasına ve bunlardan birinin görülmesi durumunda diğerleri için önleyici tedbirler almada farkındalık yaratılmasına katkıda bulunacaktır.

Gizlilik:

Bu araştırmaya katılmanız gönüllülüğe bağlıdır. Anket sorularında gizlilik gerektiren sorular olduğundan dolayı siz katılımcılarımızdan başkalarının müdahale ve gözleminin olmadığı, anketlerin bireysel (tek tek) ve özgürce doldurulabileceği bir ortamda **yüz yüze birebir görüşme tekniği** ile anketleri doldurmaları istenecektir. Hiçbir anket üzerine ad ve soyad yazılması istenmeyecek, katılımcıların vereceği tüm bilgilerin gizli kalacaktır. Kimliğiniz gizli tutulacaktır, çalışmada toplanan veriler kullanılırken katılımcıların kodlanarak gizliliklerinin sağlanacağı garantisini verilmektedir. Araştırma ile ilgili sizden aldığımız tüm bilgiler ve sonuçlar gizlidir ve başka kişilere açıklanmayacaktır. Gizliliğin sağlanacağını ve elde edilen verilerin amacı dışında başka hiçbir yerde kullanılmayacağı garanti edilmektedir. Bu çalışmanın sonuçları başka bir çalışmada kullanılmayacaktır.

Bu araştırmaya katılmayı reddetme hakkına sahipsiniz. Bu araştırmaya katıldıktan sonra çekilme hakkına sahipsiniz.

Araştırma için yapılacak incelemeler için sizden herhangi bir ücret talep edilmeyecektir.

Her türlü bilgi için yardımcı araştırmacı (Ebru ÇETİN, Tel: 05425062203) ile irtibata geçebilirsiniz.

Araştırma için dolduracağınız anketlerin aynı araştırmacıların gelecekte yapacağı başka çalışmalarda kullanılması ile ilgili lütfen aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyiniz.

YAZILI ONAM FORMU

Ben.....,

“Sigara Bağımlısı Ankara Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık” başlıklı araştırma bana sözlü olarak da açıklandı.

Araştırmanın amaç ve işlemleri bana açıklandı. Bu çalışmada kullanılmak üzere benden anket doldurmamın isteneceği bana açıklandı.

Bu araştırma ile ilgili yararlar bana bildirildi.

Araştırma ile ilgili tüm sorularıma tatmin edici cevaplar aldım.

Bu çalışmaya katılımın gönüllü olduğunu ve bu çalışmadan istediğim zaman çekilebileceğimi anladım.

Ben, burada özgür ve yazılı olarak bu klinik çalışmada yer almayı onaylıyorum. Çalışmaya kendi rızamla gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Araştırma için dolduracağım anket formlarının aynı araştırmacıların gelecekte yapacağı başka çalışmalarda kullanılmasını

☐Onaylıyorum

☐Onaylamıyorum

Katılımcının adı soyadı: -----

TELEFON NUMARASI: -----

TARİH:

İMZA:

Onay almayı gerçekleştiren kişi:

İSİM -----

TARİH:

İMZA:

Ek-7. Alkol Ölçeği

1)Son altı ay içinde ne sıklıkta alkol kullandınız?	Hiç kullanmadım veya ayda 1-3 kereden fazla değil	0
	Haftada 1-5 kez	1
	Hemen hemen her gün	2
2)Son altı ay içinde alkol içtiğinizde bir günde ne kadar içerdiniz? Ortalama olarak söyleyebilir misiniz? (Aşağıdakine göre günlük standart içki miktarını hesaplayıp yanıtı öyle yazınız. Bir kadeh şarap=1 standart içki Yarım duble rakı veya votka veya cin veya viski vb = 1 standart içki Bir büyük kutu bira=1,5 standart içki)	Hiç veya 1-2 standart içkiye kadar	0
	3-4 standart içki	1
	5 standart içki veya daha fazlası	2
3)Son altı ay içinde bir seferde (6 kadeh şarap veya 3 duble rakı veya 4 kutu büyük bira) veya daha fazla içme sıklığınız ne kadardır? Parantez içindeki standart içki cinsini daha önceki soruda verilen bilgilere göre belirleyiniz.	Hiç veya ayda birden az	0
	Ayda 1-3 kez	1
	Haftada 1 veya daha fazla	2
4)Gündüz saatlerinde alkol kullandığınız zamanlar oldu mu? Ne sıklıkla?	Hiçbir zaman	0
	Bazen	1
	Çok sık	2

5)Aileniz veya çevreniz sizin fazla alkol kullandığınızdan endişeleniyor muydu? Ne sıklıkla?	Hiçbir zaman	0
	Bazen	1
	Çok sık	2
6)Alkol kullandığınız için aile ziyaretleri, hobiler, sosyal ilişkile gibi hayatınızdaki başka etkinliklerden vazgeçtiğiniz oldu mu?	Hiçbir zaman	0
	Bazen	1
	Çok sık	2

Ek-8. İnternet Bağımlılık Ölçeği

Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “Tamamen Katılıyorum” , genelde doğru ise “Katılıyorum” , emin değilseniz “Kararsızım” , genelde doğru değilse “Katılmıyorum” , hiçbir zaman doğru değilse “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. İnternet <u>kullanmadığım</u> zaman kendimi gergin/huzursuz hissedirim.					
2. İnternet kullanmak isteyip de kullanmadığım zaman sinirli/öfkeli olurum.					
3. İnternet bağlantısı koparsa ya da yavaşlarsa sinirlenirim/öfkelenirim.					
4. İnternet kullandığım zamanlarda hiç olmadığım kadar mutlu/huzurlu olurum.					
5. Kendimi endişeli ya da sıkıntılı hissettiğim zamanlarda internet kullanmak beni rahatlatır.					
6. Birileri beni internetin başından kaldırırsa sinirlenirim.					
7. Sorunlarımdan kaçmak için internet kullanmaya yönelirim.					
8. İnternete, planladığım zamanda giremezsem sinirlenirim.					
9. Çevremde birileri varken, <u>yalnız kalıp</u> , internete girmek isterim.					
10. İnterneti <u>kullanmadığım</u> zamanlarda internete girmek için sabırsızlanırım.					
11. Gittiğim yerlerde internet bağlantısı ararım.					
12. İnternet kullanmamı sınırlamakta ya da kontrol etmekte güçlük çekerim.					
13. Sabah uyandığımda ilk aklıma gelen internete girmek olur.					
14. İnternette her defasında, bir öncekinden daha uzun süre kalmak isterim.					
15. İnternette planladığımdan daha uzun süre kalırım.					
16. İnternet <u>kullanmadığım</u> zamanlarda bile interneti düşünürüm.					
17. İnternette iken acıktığımı, susadığımı hissetmem ya da farkına varmam.					

18. İnternette daha fazla zaman geçirmek için başka planlarımı iptal ederim.					
19. İstedğim zaman internetin başından <u>kalkamam.</u>					
20. Ailem beni çağırsa dahi internetin başından <u>kalkamam.</u>					
21. İnternet kullanabilmek için uykumdan ödün veririm.					
22. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile sorunlar yaşarım.					
23. Arkadaşlarım beni çağırsa dahi internetin başından <u>kalkamam.</u>					
24. İnternet kullanmamdan dolayı başka etkinliklere (spor, sinema, kitap okuma vb.) ilğim azalır.					
25. İnternet kullanmamdan dolayı ev/iş/okul sorumluluklarımı yerine getiremem ya da ihmal ederim.					
26. Çevremdekiler internette harcadığım zamandan dolayı şikayet eder.					
27. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile daha az zaman geçiririm.					
28. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile daha az zaman geçiririm.					
29. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile sorunlar yaşarım.					
30. İnternet ortamında edindiğim arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlarıma tercih ederim.					
31. Gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla dışarıda görüşmek yerine internette görüşmeyi tercih ederim.					
32. Arkadaşlarımı internetten edinirim.					
33. İnternet benim en iyi arkadaşımdır.					
34. İnternetsiz bir yaşam bana anlamsız/boş gelir.					
35. İnternet kullanmamdan dolayı yüz yüze iletişimde zorluk yaşarım.					

Tamamen Katılıyorum: 5 puan, **Katılıyorum :** 4 puan, **Kararsızım:** 3 puan, **Katılmıyorum:** 2 puan, **Kesinlikle katılmıyorum:** 1 puan

Madde puanları 1’den 5’e arttıkça bağımlılık düzeyi de artmaktadır.

Ek-9. E-Zorbalık Ölçeği

Son yedi gün içinde;								
1	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkalarını kaç kez rahatsız ettiniz?	0	1	2	3	4	5	6
2	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkalarını kaç kez kötü bir isimle çağırdınız?	0	1	2	3	4	5	6
3	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkalarına kaç kez ahlaksız şeyler söylediniz?	0	1	2	3	4	5	6
4	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkalarına kaç kez onları inciteceğinizi ya da döveceğinizi söylediniz?	0	1	2	3	4	5	6
5	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkalarını kaç kez tehdit ettiniz?	0	1	2	3	4	5	6
6	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla birilerinin başkaları tarafından sevilmemesini sağlamak için bir şeyler uydurdun mu?	0	1	2	3	4	5	6

0: 0 kez, **1:** 1 kez, **2:** 2 kez, **3:** 3 kez, **4:** 4 kez, **5:** 5 kez, **6:** 6 kez ve daha fazla anlamına gelmektedir. E-zorbalık ölçeği puanları 0- 36 arasındadır, yüksek puan almak büyük miktarda e-zorbalık anlamına gelmektedir.

Ek-10. E-Mağduriyet Ölçeği

Son yedi gün içinde;								
1	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkaları tarafından kaç kez rahatsız edildiniz?	0	1	2	3	4	5	6
2	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkaları tarafından kaç kez kötü bir isimle çağrıldınız?	0	1	2	3	4	5	6
3	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkaları size kaç kez ahlaksız şeyler söylediler?	0	1	2	3	4	5	6
4	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkaları sizi kaç kez inciteceğini ya da döveceğini söylediler?	0	1	2	3	4	5	6
5	Facebook ve twitter gibi sosyal ağlar, kısa mesajlar ve e-mail yoluyla başkaları sizi kaç kez tehdit etti?	0	1	2	3	4	5	6

0:0 kez, 1:1 kez, 2:2 kez, 3:3 kez, 4:4 kez, 5:5 kez, 6:6 kez ve daha fazla anlamına gelmektedir. E-Mağduriyet ölçeği puanları 0-30 arasındadır, yüksek puan olmak büyük miktarda e-mağduriyet anlamına gelmektedir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: Ebru ÇETİN

Doğum Yeri-Tarihi: TAVŞANLI/ 12.09.1994

Uyruk: Türkiye Cumhuriyeti

Medeni Durum: Bekar

Mail: ebrucetin3453944@gmail.com

Telefon: 05425062203

EĞİTİM BİLGİLERİ:

2017-(Tez aşaması): Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü Kriminalistik Anabilim Dalında Yüksek Lisans (Not ortalaması:3,96=98,8)

2016-2019: Hacettepe Hukuk Fakültesi (Diploma notu:3,06(şeref öğrencisi))

2012-2016: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü (Diploma notu:3,34=86,8(onur öğrencisi))

2008-2012: Uşak Fen Lisesi

YÖKDİL (İNGİLİZCE):75

İŞ TECRÜBELERİ:

06.09.2019-: Avukatlık Stajı

05.07.2018-05.08.2018: Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Stajı

2015-2016 (1yıl): Klinik Stajı (FTR)

YAYINLANMIŞ MAKALE:

Alkol ölçeği: Sigara Bağımlısı Öğrencilerde Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. Bağımlılık Dergisi.2019;20(2):72-79.

E-Zorbalık Ölçeği ve E-Mağduriyet Ölçeği: Ankara Üniversitesi Sigara Bağımlısı Öğrencilerinde Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. Adli Tıp Bülteni. 2019;24(2):115-121.

İnternet Bağımlılık Ölçeği: Ankara Üniversitesi Sigara Bağımlısı Öğrencilerinde Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. Türkiye Klinikleri J Foren Sci Leg Med. 2019;16(3):183-191.

KATILINAN PROJELER:

Yargıtay Yargı Etiği Hukuk Kliniği Projesi

ALINAN SERTİFİKALAR:

Yargıtay Etik İlkeleri Kolaylaştırıcısı Sertifikası

Avukatlığın Dünü Bugünü Yarını adlı çalışmaya katılım sertifikası

Etkili konuşma ve İletişim-İş yaşamında nasıl giyinmeliyiz adlı çalışmaya katılım sertifikası